

Η χειραγώγηση των αθλητικών παιχνιδιών στην Ελλάδα. Η υφιστάμενη κατάσταση, οι προκλήσεις και οι προτεινόμενες λύσεις

Μάνδαλος Νικόλαος

Μεταπτυχιακή Διπλωματική Εργασία που υποβάλλεται στο καθηγητικό σώμα για τη μερική εκπλήρωση των υποχρεώσεων απόκτησης Διπλώματος Μεταπτυχιακών Σπουδών στην «Διοίκηση Αθλητικών Οργανισμών και Επιχειρήσεων» του Τμήματος Οργάνωσης και Διαχείρισης Αθλητισμού του Παν/μίου Πελοποννήσου στην κατεύθυνση «Μάνατζμεντ Αθλητικών Οργανισμών & Επιχειρήσεων»

Σπάρτη

(2025)

Εγκεκριμένο από την Εξεταστική Επιτροπή:

Επιβλέπων: Αθανάσιος Στρίγκας, Καθηγητής

2^ο Μέλος: Αυγερινού Βασιλική, Αναπληρώτρια Καθηγήτρια

3^ο Μέλος: Χατζηγιάννη Ευθαλεία, Καθηγήτρια

Υπεύθυνη Δήλωση

Με ατομική μου ευθύνη και γνωρίζοντας τις κυρώσεις που προβλέπονται από τις διατάξεις του άρθρου 19 (Λόγοι και διαδικασία διαγραφής από το ΠΜΣ) του Κανονισμού Λειτουργίας Προγράμματος Μεταπτυχιακών Σπουδών, δηλώνω υπεύθυνα ότι για τη συγγραφή της Μεταπτυχιακής Διπλωματικής μου Εργασίας(ΜΔΕ) δεν χρησιμοποίησα ολόκληρο ή μέρος έργου άλλου δημιουργού ή τις ιδέες και αντιλήψεις άλλου δημιουργού χωρίς να γίνεται αναφορά στην πηγή προέλευσης (βιβλίο, άρθρο από εφημερίδα ή περιοδικό, ιστοσελίδα κλπ.).

Ημερομηνία: 10/11/2025

Ο Δηλών

Μάνδαλος Νικόλαος

Copyright © Μάνδαλος Νικόλαος, 2025

Με επιφύλαξη κάθε δικαιώματος. All rights reserved.

Απαγορεύεται η αντιγραφή, αποθήκευση και διανομή της παρούσας εργασίας, εξ ολοκλήρου ή τμήματος αυτής, για εμπορικό σκοπό. Επιτρέπεται η ανατύπωση, αποθήκευση και διανομή για σκοπό μη κερδοσκοπικό, εκπαιδευτικής ή ερευνητικής φύσης, υπό την προϋπόθεση να αναφέρεται η πηγή προέλευσης και να διατηρείται το παρόν μήνυμα. Ερωτήματα που αφορούν τη χρήση της εργασίας για κερδοσκοπικό σκοπό πρέπει να απευθύνονται προς τον συγγραφέα.

Οι απόψεις και τα συμπεράσματα που περιέχονται σε αυτό το έγγραφο εκφράζουν τον συγγραφέα και δεν πρέπει να ερμηνευθεί ότι αντιπροσωπεύουν τις επίσημες θέσεις του Πανεπιστημίου Πελοποννήσου του Τμήματος Οργάνωσης και Διαχείρισης Αθλητισμού.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Μάνδαλος Νικόλαος: Η χειραγώγηση των αθλητικών παιχνιδιών στην Ελλάδα. Η υφιστάμενη κατάσταση, οι προκλήσεις και οι προτεινόμενες λύσεις.

(Με την επίβλεψη του Αθανάσιου Στρίγκα, Καθηγητή)

Η χειραγώγηση αθλητικών αγώνων (match-fixing) αποτελεί μία από τις σοβαρότερες απειλές για την ακεραιότητα του αθλητισμού, υπονομεύοντας το απρόβλεπτο των αποτελεσμάτων και διαβρώνοντας την εμπιστοσύνη του κοινού. Η παρούσα εργασία, αξιοποιώντας εκτεταμένη βιβλιογραφική ανασκόπηση, διερευνά το φαινόμενο της χειραγώγησης αγώνων με έμφαση στην ελληνική πραγματικότητα. Περιγράφονται βασικές έννοιες και διακρίσεις (π.χ. προσυνηνοημένοι αγώνες, «στήσιμο» φάσεων, σύγκρουση συμφερόντων), αναλύονται θεωρητικά πλαίσια (θεωρία εντολέα-εντολοδόχου, ουδετεροποίησης, ορθολογικής επιλογής), και παρουσιάζονται διεθνείς συμβάσεις και καλές πρακτικές. Εξετάζεται το ελληνικό θεσμικό και νομικό πλαίσιο, οι τυπολογίες χειραγώγησης και οι μηχανισμοί διαφθοράς, καθώς και οι ειδικοί παράγοντες κινδύνου στην Ελλάδα (οικονομικοί, οργανωτικοί, κοινωνικοί). Επιπλέον, σκιαγραφούνται οι τεχνολογίες ανίχνευσης ύποπτης στοιχηματικής δραστηριότητας, η έκταση του φαινομένου διεθνώς και εγχώρια, οι ψυχοκοινωνικές προεκτάσεις και τα ηθικά διλήμματα για τους εμπλεκόμενους. Βάσει των ευρημάτων, διατυπώνεται δέσμη προτεινόμενων πολιτικών για την ενίσχυση της αθλητικής ακεραιότητας στην Ελλάδα – από μια εθνική στρατηγική και αυστηρότερη διακυβέρνηση μέχρι την προστασία καταγγελλόντων και την αξιοποίηση νέων τεχνολογιών. Τέλος, καταρτίζεται οδικός χάρτης υλοποίησης των μέτρων, πλαίσιο αξιολόγησης (δείκτες απόδοσης) και αναδεικνύονται τα κενά γνώσης και οι περιορισμοί της μελέτης. Οι προτάσεις πολιτικής αποσκοπούν στην ολοκληρωμένη αντιμετώπιση του φαινομένου και στην αποκατάσταση της αξιοπιστίας του ελληνικού αθλητισμού.

Λέξεις-κλειδιά: *Χειραγώγηση Αγώνων, Αθλητική Ακεραιότητα, Στοιχηματισμός, Διαφθορά Στον Αθλητισμό, Πολιτικές Αντιμετώπισης*

Abstract

Mandalos Nikolaos.: The manipulation of sports games in Greece. The current situation, the challenges and the proposed solutions.

(With the supervision of Mr. Athanasios Strigas, Professor)

Match-fixing is a major threat to sports integrity, undermining the unpredictability of competition outcomes and eroding public trust. This paper presents a comprehensive literature review of match-fixing with a focus on the Greek context. It defines key concepts and distinctions (e.g. match-fixing, spot-fixing, tanking, conflicts of interest) and examines theoretical frameworks (principal-agent theory, neutralization, rational choice). International conventions and best practices are reviewed, followed by an analysis of Greece's legal-institutional framework, typologies of manipulation, corruption mechanisms, and specific risk factors (economic, organizational, sociocultural) in Greek sport. The study discusses advanced detection technologies for suspicious betting activity, the prevalence of match-fixing globally and in Greece, and the psychosocial dimensions and ethical dilemmas faced by stakeholders. Based on the findings, a set of tailored policy solutions is proposed to strengthen sports integrity in Greece – from a national integrity strategy and improved governance to whistleblower protection and harnessing new technologies. An implementation roadmap, evaluation indicators, and future research agenda are outlined, along with study limitations. The policy recommendations aim at a holistic response to match-fixing and the restoration of trust in Greek sport.

Keywords: *Match-Fixing, Sports Integrity, Sports Betting, Corruption In Sport, Policy Recommendations*

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Θα ήθελα να ευχαριστήσω τον επιβλέποντα καθηγητή μου, κ. Αθανάσιο Στρίγκα, διότι ήταν ο άνθρωπος που με ενέπνευσε να συγγράψω την παρούσα εργασία, δίνοντας μου να καταλάβω πόσο σημαντικό είναι το ζήτημα της χειραγώγησης των αθλητικών αγώνων στην χώρα μας. Τον ευχαριστώ για την εμπιστοσύνη που μου έδειξε καθ' όλη τη διάρκεια της εκπόνησης της εργασίας.

Θερμές ευχαριστίες και στις επιβλέπουσες καθηγήτριες κα. Χατζηγιάννη και κα. Αυγερινού.

Η εν λόγω πτυχιακή είναι αφιερωμένη στην οικογένειά μου.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ	6
ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	8
1. Θεωρητική εμβάθυνση – Ερμηνευτικά σχήματα της χειραγώγησης.....	16
2. Νομικό και θεσμικό πλαίσιο στην Ελλάδα	17
3. Εμπλεκόμενοι φορείς και δρώντες.....	19
4. Κοινωνικές και ηθικές προεκτάσεις.....	21
5. Ρόλος των ΜΜΕ και της κοινής γνώμης	24
6. Παράγοντες που εντείνουν τη διαφθορά	27
7. Ενδείξεις, τάσεις και στατιστικά στοιχεία	31
8. Συγκριτικές πρακτικές άλλων χωρών.....	35
9. Προτεινόμενες λύσεις και παρεμβάσεις	40
10. Δέσμη προτεινόμενων στρατηγικών πολιτικής για την Ελλάδα.....	47
ΣΥΖΗΤΗΣΗ	56
ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ, ΕΡΕΥΝΗΤΗΚΟΙ ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟΙ ΚΑΙ ΜΕΛΛΟΝΤΙΚΗ ΕΡΕΥΝΑ	60
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	67

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η αθλητική ακεραιότητα, η διασφάλιση ότι οι αγώνες διεξάγονται με θεμιτό τρόπο και απρόβλεπτη έκβαση, δοκιμάζεται παγκοσμίως από φαινόμενα διαφθοράς όπως η χειραγώγηση αγώνων. Ιδιαίτερα η χειραγώγηση αθλητικών αγώνων (match-fixing), δηλαδή η εκ προθέσεως αλλοίωση της εξέλιξης ή του αποτελέσματος ενός αγώνα για ιδιοτελείς σκοπούς, έχει αναγνωριστεί ως μία από τις πλέον ύπουλες μορφές διαφθοράς στον αθλητισμό (Hill, 2010: ΚΕΑ, 2012). Το πρόβλημα λαμβάνει διεθνείς διαστάσεις, με μεγάλα εγκληματικά δίκτυα να εμπλέκονται στον παράνομο στοιχηματισμό και τη χειραγώγηση αποτελεσμάτων, αποκομίζοντας τεράστια κέρδη εις βάρος της φήμης του αθλητισμού (Interpol, 2013: UNODC, 2021). Η Ελλάδα δεν αποτελεί εξαίρεση· αντίθετα, το ελληνικό αθλητικό οικοσύστημα παρουσιάζει ιδιαιτερότητες που το καθιστούν ευάλωτο στη χειραγώγηση αγώνων, όπως θα αναλυθεί στην παρούσα μελέτη.

Η χειραγώγηση αθλητικών αγώνων, η λεγόμενη και ως «στήσιμο» αγώνων, πρόκειται για ένα φαινόμενο με βαθιές ιστορικές ρίζες παγκοσμίως, το οποίο όμως έχει λάβει ανησυχητικές διαστάσεις τον 21ο αιώνα λόγω της έκρηξης του εμπορικού στοιχηματισμού και της παγκοσμιοποίησης του αθλητισμού (Carpenter, 2012). Πράγματι, έχει χαρακτηριστεί ως «η μεγαλύτερη απειλή για τον αθλητισμό τον 21ο αιώνα» (Carpenter, 2012), καθώς υπονομεύει την ακεραιότητα των αγώνων και την εμπιστοσύνη του κοινού στο αγωνιστικό αποτέλεσμα.

Τα τελευταία χρόνια, το ζήτημα αυτό έχει βρεθεί στο επίκεντρο τόσο της ακαδημαϊκής έρευνας όσο και της προσοχής διεθνών οργανισμών. Σύμφωνα με την Υπηρεσία Ακεραιότητας της UEFA και διεθνείς φορείς, η έξαρση του παράνομου στοιχηματισμού, ιδίως μέσω διαδικτυακών πλατφορμών – έχει δημιουργήσει πρόσφορο έδαφος για εγκληματικές οργανώσεις που επιδιώκουν κέρδη μέσω στημένων αγώνων. Το 2011, η Ελλάδα συγκλονίστηκε από το σκάνδαλο «Κοριόπολις», όπου αποκαλύφθηκε εκτεταμένο δίκτυο χειραγώγησης ποδοσφαιρικών αγώνων με τη συνδρομή παράνομων στοιχηματικών κυκλωμάτων. Η υπόθεση εκείνη ανέδειξε με δραματικό τρόπο ότι η χειραγώγηση δεν αποτελεί θεωρητικό κίνδυνο, αλλά μια σκληρή πραγματικότητα για τον ελληνικό αθλητισμό την τελευταία δεκαετία.

Η παρούσα εργασία εξετάζει σε βάθος το φαινόμενο της χειραγώγησης αγώνων στην Ελλάδα από το 2010 έως σήμερα, καλύπτοντας όλα τα αθλήματα. Θα παρουσιαστούν οι βασικές θεματικές πτυχές που αναδεικνύονται στη διεθνή και ελληνική βιβλιογραφία: από το νομικό πλαίσιο και τους εμπλεκόμενους φορείς, μέχρι τις κοινωνικές/ηθικές προεκτάσεις, τον ρόλο των ΜΜΕ, τους παράγοντες διαφθοράς, τις ενδείξεις και στατιστικά δεδομένα, συγκρίσεις με άλλες χώρες, καθώς και προτεινόμενες λύσεις. Στόχος είναι μια ανάλυση επιστημονικά τεκμηριωμένη, αλλά παράλληλα κατανοητή και προσιτή στον αναγνώστη, ώστε να γίνει αντιληπτό το «οικοσύστημα» της χειραγώγησης αγώνων στη σύγχρονη ελληνική πραγματικότητα.

Αξίζει να σημειωθεί ότι το φαινόμενο δεν περιορίζεται σε ένα μόνο άθλημα. Αν και το ποδόσφαιρο έχει συγκεντρώσει τον κύριο όγκο προσοχής λόγω της δημοφιλίας του και των μεγάλων ποσών που στοιχηματίζονται, περιπτώσεις χειραγώγησης έχουν καταγραφεί και σε άλλα αθλήματα, όπως το μπάσκετ, το βόλεϊ, ακόμη και σε αγώνες γυναικών. Η περίοδος 2010–2025 σηματοδεύτηκε από πολλαπλές αποκαλύψεις σκανδάλων και υπονοιών για στημένα παιχνίδια στην Ελλάδα, γεγονός που κινητοποίησε τόσο τις αρχές όσο και την ερευνητική κοινότητα να εστιάσουν στο πρόβλημα.

Συνολικά, η χειραγώγηση αγώνων αποτελεί πολύπλευρο πρόβλημα: περιλαμβάνει πτυχές ποινικού εγκλήματος (απάτη, δωροδοκία, ξέπλυμα χρήματος), αθλητικής ηθικής, οικονομικών κινήτρων και κοινωνικών αντιλήψεων. Στην Ελλάδα της τελευταίας δεκαετίας, οι αποκαλύψεις για στημένους αγώνες έχουν προκαλέσει σοκ στο φίλαθλο κοινό και έχουν καταστήσει εμφανή την ανάγκη για ισχυρότερη προστασία της αθλητικής ακεραιότητας. Στις ενότητες που ακολουθούν, διερευνούμε πώς η Ελλάδα, μέσω του νομικού πλαισίου, των θεσμών, αλλά και της κοινωνίας των πολιτών, έχει αντιμετωπίσει αυτή τη μάστιγα, τι διδάγματα προσφέρουν οι διεθνείς πρακτικές και ποιες παρεμβάσεις προτείνονται από την βιβλιογραφία για το μέλλον.

Σκοπός και ερευνητικά ερωτήματα

Η εργασία αυτή επιδιώκει να αναλύσει σφαιρικά το φαινόμενο της χειραγώγησης αθλητικών αγώνων στην Ελλάδα, εντάσσοντάς το στο ευρύτερο διεθνές πλαίσιο και αξιοποιώντας συγκριτικές εμπειρίες. Βασικός στόχος είναι να αναδειχθεί η έκταση και η πολυπλοκότητα του προβλήματος, να διερευνηθούν οι αιτίες και οι παράγοντες που το τροφοδοτούν, και να

προταθούν συγκεκριμένες πολιτικές πρόληψης και καταπολέμησης που μπορούν να εφαρμοστούν στον ελληνικό αθλητισμό.

Με βάση τον στόχο αυτό, διατυπώθηκαν τα ακόλουθα ερευνητικά ερωτήματα:

- **EE1:** Ποια είναι η πραγματική διάσταση του φαινομένου της χειραγώγησης αγώνων στην Ελλάδα κατά την περίοδο 2010–2025 και πώς συγκρίνεται με αντίστοιχες διεθνείς περιπτώσεις (π.χ. Ιταλία, Τουρκία, Αγγλία, Ασία);
- **EE2:** Ποιες θεωρητικές προσεγγίσεις και ερμηνευτικά σχήματα (π.χ. θεωρία θεσμικής διαφθοράς, εγκληματολογικές προσεγγίσεις, αθλητική δεοντολογία) μπορούν να φωτίσουν τα κίνητρα, τις πρακτικές και τη διαιώνιση του φαινομένου;
- **EE3:** Ποιο είναι το ισχύον θεσμικό και νομικό πλαίσιο σε διεθνές και εθνικό επίπεδο (π.χ. Σύμβαση Μακόλιν, ΕΠΑΘΛΑ, ΕΕΕΠ) και σε ποιο βαθμό εφαρμόζονται αποτελεσματικά τα εργαλεία εποπτείας και ανίχνευσης (π.χ. BFDS, Sportradar);
- **EE4:** Ποιοι κοινωνικοί, οικονομικοί και οργανωτικοί παράγοντες αυξάνουν την ευαλωτότητα του ελληνικού αθλητισμού στη χειραγώγηση (π.χ. οικονομικά προβλήματα συλλόγων, αδύναμοι μηχανισμοί ελέγχου, πολιτικές παρεμβάσεις) και ποιες είναι οι επιπτώσεις για την αξιοπιστία του ποδοσφαίρου και άλλων αθλημάτων;
- **EE5:** Ποιες καλές πρακτικές από το εξωτερικό (π.χ. Ιταλία – Calciopoli, Τουρκία – Şike Davası, Αγγλία – NCA&FA) μπορούν να αποτελέσουν πρότυπο και πώς μπορούν να προσαρμοστούν στις ελληνικές συνθήκες για την ενίσχυση της πρόληψης, της καταστολής και της διαφάνειας στον αθλητισμό;

Συμβολή της μελέτης

Παρά τον αυξανόμενο διεθνώς λόγο περί «στημένων» αγώνων, η βιβλιογραφία έχει υπογραμμίσει έλλειμμα στην εμπειρική τεκμηρίωση και στην ολιστική κατανόηση του φαινομένου, ειδικά σε εθνικά συμφραζόμενα (Numerato, 2016). Η παρούσα μελέτη συμβάλλει με τρεις τρόπους. Πρώτον, συγκεντρώνει και συνθέτει μια ευρεία γκάμα πηγών – ακαδημαϊκών άρθρων, εκθέσεων διεθνών οργανισμών, νομικών εγγράφων – προσφέροντας μια ολοκληρωμένη εικόνα των διαστάσεων του match-fixing. Δεύτερον, εστιάζει στην Ελλάδα, όπου παρότι έχουν σημειωθεί ηχηρά σκάνδαλα (π.χ. υπόθεση “Korigopolis” στο ποδόσφαιρο), δεν υπάρχει επαρκής συγκεντρωτική μελέτη που να συνδέει το διεθνές πλαίσιο

με τις εγχώριες παθογένειες. Τρίτον, προτείνει συγκεκριμένες λύσεις πολιτικής προσαρμοσμένες στο ελληνικό πλαίσιο, γεφυρώνοντας το χάσμα μεταξύ θεωρίας και πράξης. Έτσι, η μελέτη φιλοδοξεί να αποτελέσει εργαλείο για φορείς χάραξης πολιτικής, αθλητικές αρχές και ερευνητές, προωθώντας έναν τεκμηριωμένο διάλογο για την ενίσχυση της ακεραιότητας στον ελληνικό αθλητισμό.

Γιατί Ελλάδα – ιδιαιτερότητες οικοσυστήματος

Η επιλογή εστίασης στην Ελλάδα δικαιολογείται από μια σειρά ιδιαιτεροτήτων του ελληνικού οικοσυστήματος αθλητισμού και στοιχηματισμού. Κατ' αρχάς, το ελληνικό ποδόσφαιρο – το δημοφιλέστερο άθλημα – χαρακτηρίζεται επί δεκαετίες από περιορισμένο ανταγωνισμό (μόλις τέσσερις σύλλογοι έχουν κατακτήσει το πρωτάθλημα από την καθιέρωση του επαγγελματισμού το 1979), γεγονός που ενδέχεται να δημιουργεί πίεση στις μικρότερες ομάδες να επιβιώσουν οικονομικά με αθέμιτους τρόπους. Επιπλέον, η σύζευξη αθλητισμού και πολιτικής στην Ελλάδα είναι έντονη: οι ποδοσφαιρικοί σύλλογοι συνδέονται με ισχυρούς επιχειρηματίες και τοπικά πολιτικά συμφέροντα, οδηγώντας σε μια κατάσταση όπου «ποδοσφαιρικοί και πολιτικοί παράγοντες προστατεύουν τους εμπλεκόμενους σε διαφθορά από ουσιώδεις κυρώσεις» (Manoli & Antonopoulos, 2015). Χαρακτηριστικά, αναφέρεται πως πολιτικοί φοβούμενοι το πολιτικό κόστος αποφεύγουν να τιμωρήσουν ομάδες που εμπλέκονται σε στημένα, στέλνοντας αντιφατικά μηνύματα ανοχής (Manolietal, 2021). Επιπροσθέτως, το θεσμικό πλαίσιο στοιχηματισμού στην Ελλάδα έχει περάσει από μεταβάσεις – από μονοπώλιο (ΟΠΑΠ) σε ρυθμιζόμενη αγορά – δημιουργώντας μια δυναμική αγορά στοιχήματος όπου η εποπτεία και οι μηχανισμοί ελέγχου δοκιμάζονται. Τέλος, προβλήματα όπως η οικονομική δυσπραγία πολλών αθλητικών συλλόγων (καθυστερήσεις πληρωμών παικτών, ελλιπής χρηματοδότηση) και η ενδεχομένως ελλιπής εφαρμογή κανόνων διακυβέρνησης, συνθέτουν ένα περιβάλλον ευνοϊκό για τη διεύθυνση χειραγώγησης αγώνων, καθιστώντας επιτακτική μια εστιασμένη μελέτη για την Ελλάδα.

Δομή εργασίας

Η εργασία οργανώνεται ως εξής. Στην επόμενη ενότητα παρατίθενται οι βασικοί ορισμοί και εννοιολογικές διευκρινίσεις, ώστε να αποσαφηνιστούν οι κύριοι όροι (match-fixing, spot-fixing, κ.ά.) και η διάκριση μεταξύ ποινικής και πειθαρχικής αντιμετώπισης. Ακολουθεί η μεθοδολογία της βιβλιογραφικής επισκόπησης, όπου περιγράφεται η συστηματική

προσέγγιση συλλογής και ανάλυσης των πηγών (βάσεις δεδομένων, κριτήρια επιλογής). Στη συνέχεια, παρουσιάζονται τα θεωρητικά πλαίσια που βοηθούν στην ερμηνεία του φαινομένου της διαφθοράς στον αθλητισμό. Το κύριο μέρος της μελέτης διαρθρώνεται σε θεματικές ενότητες: διεθνές πλαίσιο και συγκριτικές εμπειρίες, ελληνικό θεσμικό και νομικό πλαίσιο, τυπολογίες χειραγώγησης, μηχανισμοί και δίκτυα διαφθοράς, παράγοντες κινδύνου στην Ελλάδα, μηχανισμοί ανίχνευσης και επιτήρησης, εμπειρική τεκμηρίωση και επιπολασμός του φαινομένου, ψυχοκοινωνικές διαστάσεις, οικονομική ανάλυση, νομική ανάλυση (ποινική και πειθαρχική), διακυβέρνηση αθλητικών οργανισμών, ρόλος των ΜΜΕ, προστασία καταγγελλόντων, νέες τεχνολογίες και αναδυόμενοι κίνδυνοι, εκπαίδευση και πρόληψη. Ακολούθως, προτείνεται μια συνεκτική δέσμη πολιτικών λύσεων για την Ελλάδα, η οποία συμπληρώνεται από έναν προτεινόμενο οδικό χάρτη υλοποίησης και ένα πλαίσιο αξιολόγησης με δείκτες. Πριν την κατακλείδα, συζητώνται οι περιορισμοί της μελέτης και διατυπώνεται μια ερευνητική ατζέντα για μελλοντικές μελέτες.

Ορισμοί & εννοιολογικές διευκρινίσεις

Σε αυτή την ενότητα παρουσιάζονται βασικές έννοιες και όροι που χρησιμοποιούνται στη μελέτη, καθώς και ορισμένες εννοιολογικές διακρίσεις που είναι απαραίτητες για την αποσαφήνιση του πεδίου. Επίσης, διευκρινίζεται η διάκριση ανάμεσα στην ποινική και την πειθαρχική διάσταση της χειραγώγησης αγώνων.

A) Χειραγώγηση αγώνα (match-fixing)

Ο όρος αναφέρεται στη δόλια παρέμβαση στην εξέλιξη, στη μορφή ή στο τελικό αποτέλεσμα ενός αγώνα με σκοπό να εξασφαλιστεί ένα προκαθορισμένο αποτέλεσμα προς όφελος συγκεκριμένων προσώπων. Σύμφωνα με το Συμβούλιο της Ευρώπης, χειραγώγηση αθλητικού αγώνα είναι «η εκ προθέσεως ρύθμιση της πορείας ή του αποτελέσματος αγώνα κατά τρόπο αντίθετο προς τη νομοθεσία ή/και τους κανονισμούς, με στόχο την αθέμιτη εξασφάλιση ωφελήματος για τον δράστη ή τρίτους» (Council of Europe, 2014). Η έννοια του match-fixing περιλαμβάνει μια σειρά από διαφορετικές πρακτικές αλλοίωσης: από τη συνολική διαμόρφωση του αποτελέσματος ενός αγώνα έως τη χειραγώγηση επιμέρους γεγονότων εντός του αγώνα (spot-fixing), καθώς και πρακτικές όπως η αλλοίωση διαφοράς πόντων (pointshaving), όπου μια ομάδα δεν χρειάζεται να χάσει αλλά να νικήσει με μικρότερη διαφορά από ένα προκαθορισμένο όριο. Σε όλες τις περιπτώσεις, κοινός

παρονομαστής είναι ότι καταστρατηγείται η αρχή του υγιούς ανταγωνισμού και της αβεβαιότητας του αποτελέσματος, θεμελιώδη στοιχεία του αθλητικού ιδεώδους.

B) Χειραγώγηση φάσης (spot-fixing)

Πρόκειται για ειδική περίπτωση χειραγώγησης όπου στόχος δεν είναι το τελικό αποτέλεσμα, αλλά η εσκεμμένη πρόκληση ενός συγκεκριμένου γεγονότος ή στατιστικού συμβάντος μέσα σε έναν αγώνα. Για παράδειγμα, ένας παίκτης μπορεί να συμφωνήσει να δεχτεί κίτρινη κάρτα σε συγκεκριμένο λεπτό ή να είναι ο πρώτος που θα κάνει foul ή ο πρώτος που θα εκτελέσει πλάγιο άουτ. Τέτοια επιμέρους γεγονότα συνήθως θεωρούνται «ήσσονος σημασίας» για την εξέλιξη ενός αγώνα, όμως οι στοιχηματικές εταιρείες συχνά προσφέρουν αγορές και για αυτά (π.χ. αριθμός κόρνερ, λεπτό πρώτης κάρτας), καθιστώντας τα γόνιμο έδαφος για τους χειραγωγούς (Legal Sports Report, 2018). Η χειραγώγηση φάσεων είναι ελκυστική στους επίδοξους απατεώνες διότι ένα μεμονωμένο γεγονός μπορεί να περάσει απαρατήρητο ως προς την επίδρασή του στο αποτέλεσμα, αλλά να αποφέρει κέρδη σε όσους το έχουν στοιχηματίσει. Παράλληλα, είναι δύσκολο να ανιχνευθεί, καθώς δεν απαιτεί από έναν αθλητή να υπονομεύσει ολόκληρη την απόδοσή του ή της ομάδας του – αρκεί μια μικρή «ελεγχόμενη» απόκλιση (π.χ. ένα εσκεμμένο λάθος).

Γ) Προκαθορισμένη ήττα / μειωμένη απόδοση (tanking)

Ως «τάνκινγκ» περιγράφεται η εκούσια μειωμένη προσπάθεια ή η ηθελημένη ήττα ενός αθλητή ή ομάδας για λόγους στρατηγικούς ή άλλους. Στο πλαίσιο της χειραγώγησης αγώνων, το tanking παίρνει τη μορφή συνειδητής υπό-απόδοσης με σκοπό ένα επιθυμητό (για τον χειραγωγό) αποτέλεσμα. Είναι σημαντικό να διακριθεί από το «τάνκινγκ» που εμφανίζεται σε ορισμένα αθλήματα ως στρατηγική (π.χ. στο NBA ο όρος χρησιμοποιείται για ομάδες που επίτηδες αποδίδουν λιγότερο καλά σε μια σεζόν ώστε να εξασφαλίσουν καλύτερη θέση στο ντραφτ παικτών, μια πρακτική που αν και ηθικά αμφιλεγόμενη, δεν είναι παράνομη). Στον αντίποδα, το tanking ως χειραγώγηση είναι αντιαθλητική πρακτική όπου παίκτες ή ομάδες παραβιάζουν το καθήκον ανταγωνισμού. Ένα παράδειγμα είναι η περίπτωση των Ολυμπιακών Αγώνων 2012 στο μπάντμιντον, όπου οκτώ αθλήτριες αποκλείστηκαν επειδή έχασαν επίτηδες αγώνες ομίλων για να εξασφαλίσουν ευνοϊκότερες διασταυρώσεις στη συνέχεια – μια μορφή «τάνκινγκ» που σχετίζεται με στρατηγική τουρνουά (BBC, 2012). Παρότι εκείνη η περίπτωση δεν αφορούσε στοιχηματικά κίνητρα αλλά «αγωνιστικά»,

υπογραμμίζει το φαινόμενο παίκτες να μην καταβάλλουν τίμια προσπάθεια για τη νίκη. Στα πλαίσια στοιχηματικής απάτης, το tanking θα μπορούσε να αξιοποιηθεί όταν, για παράδειγμα, μια ομάδα δίχως βαθμολογικό κίνητρο «χαλαρώνει» εσκεμμένα επιτρέποντας σε άλλη ομάδα να κερδίσει, κατόπιν προσunenνόησης.

Δ) Σύγκρουση συμφερόντων

Ως σύγκρουση συμφερόντων ορίζεται η κατάσταση όπου ένα πρόσωπο φέρει πολλαπλούς ρόλους ή δεσμεύσεις που ενδέχεται να επηρεάσουν την αμεροληψία και την αντικειμενικότητά του. Στο πλαίσιο της αθλητικής ακεραιότητας, τυπικά παραδείγματα σύγκρουσης συμφερόντων περιλαμβάνουν: διαιτητές ή αθλητές που εμπλέκονται σε στοιχηματισμό στους αγώνες τους, παράγοντες ομάδων που έχουν οικονομικά συμφέροντα σε αντίπαλες ομάδες ή σε στοιχηματικές εταιρείες, ή μέλη αθλητικών δικαιοδοτικών οργάνων με φιλικές/επαγγελματικές σχέσεις προς τους εξεταζόμενους. Μια σύγκρουση συμφερόντων από μόνη της δεν συνιστά διαφθορά, όμως δημιουργεί το έδαφος για αθέμιτες πρακτικές. Για παράδειγμα, αν ένας διαιτητής έχει στενές σχέσεις με ένα σωματείο, η αμεροληψία του δύναται να τεθεί εν αμφιβόλω, είτε ευνοήσει συνειδητά το σωματείο (διαφθορά) είτε όχι, διακυβεύεται η εμπιστοσύνη στο αποτέλεσμα. Οι διεθνείς κανονισμοί ακεραιότητας (π.χ. της UEFA και της FIFA) απαγορεύουν ρητά συμμετοχή αθλητών και αξιωματούχων σε στοιχηματισμό στους αγώνες τους, ενώ απαιτούν από τους αξιωματούχους να δηλώνουν και να απέχουν από περιπτώσεις σύγκρουσης συμφερόντων. Η διαχείριση των συγκρούσεων συμφερόντων αποτελεί κρίσιμο στοιχείο της καλής διακυβέρνησης στον αθλητισμό (Geeraert, 2018), καθώς η μη αναγνώριση και ρύθμισή τους μπορεί να επιτρέψει την άνθιση φαινομένων όπως το match-fixing.

Ε) Ακεραιότητα (integrity)

Στον χώρο του αθλητισμού, “ακεραιότητα” αναφέρεται στην τήρηση των ηθικών και κανονιστικών αρχών που διασφαλίζουν δίκαιο παιχνίδι, διαφάνεια και αξιοπιστία. Η αθλητική ακεραιότητα περιλαμβάνει την απουσία κάθε μορφής διαφθοράς ή ανεντιμότητας – από το ντόπινγκ και τη δωροδοκία έως τη χειραγώγηση αγώνων. Ένας αθλητικός αγώνας έχει ακεραιότητα όταν το αποτέλεσμα του κρίνεται αποκλειστικά από τις ικανότητες και προσπάθειες των συμμετεχόντων και όχι από εξωγενείς παρεμβάσεις. Οποιαδήποτε πρακτική αλλοίωσης – είτε για στοιχηματικά οφέλη (gambling-related corruption) είτε για

αγωνιστικούς λόγους (π.χ. ηθελημένη ήττα για ευνοϊκότερη βαθμολογία σε όμιλο) – αποτελεί πλήγμα στην ακεραιότητα. Στο πλαίσιο αυτό, η ακεραιότητα των αθλητικών οργανισμών αφορά επίσης τις διαδικασίες διοίκησης με διαφάνεια, λογοδοσία και ανεξαρτησία, ώστε να προλαμβάνονται φαινόμενα σύγκρουσης συμφερόντων και διαφθοράς. Η έννοια της ακεραιότητας συνδέεται στενά με το fairplay και τη φήμη του αθλητισμού ως πεδίου ανταγωνισμού βασισμένου σε κανόνες και αξίες.

ΣΤ) Ποινική και πειθαρχική διάσταση

Ένας κρίσιμος διαχωρισμός είναι μεταξύ της ποινικής (criminal) και της πειθαρχικής/αθλητικής (disciplinary) αντιμετώπισης των προσυμφωνημένων αγώνων. Η ποινική διάσταση αφορά την αντιμετώπιση του match-fixing από το κράτος ως έγκλημα, μέσω της αστυνομίας, των εισαγγελικών αρχών και των δικαστηρίων. Σε πολλές χώρες, συμπεριλαμβανομένης της Ελλάδας, η χειραγώγηση αποτελέσματος αγώνα τυποποιείται ως αυτοτελές αδίκημα δωροδοκίας/δωροληψίας (π.χ. άρθρο 132 του ελληνικού Νόμου 2725/1999), με προβλεπόμενες ποινές φυλάκισης και χρηματικά πρόστιμα για όσους προσφέρουν ή δέχονται ωφέλημα με σκοπό την αλλοίωση αποτελέσματος. Η ποινική διαδικασία απαιτεί απόδειξη «πέραν πάσης λογικής αμφιβολίας» και ενέχει εγγυήσεις δίκαιης δίκης για τους κατηγορούμενους. Αντίστοιχα, η πειθαρχική διάσταση αφορά την αντιμετώπιση του φαινομένου από τις ίδιες τις αθλητικές αρχές (ομοσπονδίες, λίγκες) βάσει αθλητικών κανονισμών. Οι αθλητικές ομοσπονδίες έχουν θεσπίσει κανόνες δεοντολογίας και πειθαρχικούς κώδικες που απαγορεύουν τη χειραγώγηση αγώνων και προβλέπουν κυρώσεις όπως αποκλεισμό αθλητών, προπονητών ή ομάδων, αφαίρεση βαθμών, δια βίου απαγόρευση ενασχόλησης με το άθλημα, κ.λπ. Οι πειθαρχικές διαδικασίες είναι ανεξάρτητες από τις ποινικές: ένα περιστατικό μπορεί να τιμωρηθεί αθλητικά (π.χ. μια ομάδα να υποβιβαστεί για στημένα παιχνίδια) ακόμη κι αν δεν έχει τελεσιδικήσει ποινικό δικαστήριο, καθώς τα αποδεικτικά πρότυπα διαφέρουν («άνετη ικανοποίηση» ή «συμπλήρωση σοβαρών ενδείξεων» συχνά αρκεί στα πειθαρχικά όργανα). Αυτή η διάκριση είναι σημαντική διότι αναδεικνύει την ανάγκη συνεργασίας μεταξύ κρατικών και αθλητικών θεσμών, αλλά και τις πιθανές τριβές – π.χ. περιπτώσεις όπου δικαστήρια αθώωσαν εμπλεκόμενους λόγω έλλειψης αδιάσειστων αποδείξεων, ενώ οι αθλητικές αρχές τους είχαν ήδη επιβάλει κυρώσεις βασισμένες σε μοτίβα ύποπτων στοιχημάτων ή μαρτυρίες (Serby, 2015). Συνολικά, το βέλτιστο αποτέλεσμα επιτυγχάνεται όταν ποινικό και πειθαρχικό σύστημα λειτουργούν

συμπληρωματικά: το μεν ποινικό παρέχει το αποτρεπτικό «δόντι» του νόμου (φυλάκιση, καταστολή εγκληματικών δικτύων), το δε πειθαρχικό ενεργοποιείται ταχύτερα εντός του αθλητικού πεδίου, απομακρύνοντας τους επίορκους και προστατεύοντας την τρέχουσα αγωνιστική δραστηριότητα.

ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ ΜΕΡΟΣ

Για την εις βάθος κατανόηση του φαινομένου της χειραγώγησης αγώνων, είναι κρίσιμο να εξεταστούν οι θεωρητικές προσεγγίσεις που ερμηνεύουν τα κίνητρα, τις πρακτικές και τις δομικές αιτίες που το τροφοδοτούν.

1. Θεωρητική εμβάθυνση – Ερμηνευτικά σχήματα της χειραγώγησης

Η διεθνής βιβλιογραφία προτείνει πολλαπλά θεωρητικά σχήματα για την κατανόηση του match-fixing. Μια βασική προσέγγιση είναι η θεωρία των «εγκληματογόνων ασυμμετριών» (criminogenic asymmetries) του Passas (1998), που αναδεικνύει τις ανισοροπίες ανάμεσα σε οικονομικά συμφέροντα, νομικά πλαίσια και κοινωνικές πρακτικές. Στον αθλητισμό, τέτοιες ασυμμετρίες εντοπίζονται όταν οι αθλητές έχουν χαμηλές αμοιβές, οι ομάδες αδύναμα οικονομικά θεμέλια και οι θεσμοί ελέγχου περιορισμένη ισχύ. Άλλη σημαντική θεωρητική προσέγγιση είναι η “rational choice theory”: οι εμπλεκόμενοι λαμβάνουν αποφάσεις συγκρίνοντας τα πιθανά οφέλη από τη συμμετοχή σε στημένα με το κόστος (ποινή, κοινωνικό στίγμα). Όταν οι ποινές είναι χαμηλές ή οι πιθανότητες αποκάλυψης μικρές, η επιλογή συμμετοχής καθίσταται «ορθολογική» (Forrest, 2012).

Η θεωρία της θεσμικής διαφθοράς (institutional corruption) επίσης έχει ιδιαίτερη εφαρμογή. Εξηγεί πώς η αδυναμία των θεσμών να επιβάλουν κανόνες και να εφαρμόσουν αποτελεσματικά κυρώσεις οδηγεί σε αποδόμηση της νομιμοποίησής τους (Philippou, 2016). Η αποδοχή της διαφθοράς από την κοινωνία ή τα ίδια τα θεσμικά όργανα οδηγεί στη διαίωσίση της. Συνολικά, οι θεωρητικές προσεγγίσεις βοηθούν να κατανοήσουμε το φαινόμενο όχι ως μεμονωμένες πράξεις, αλλά ως αποτέλεσμα διαρθρωτικών αδυναμιών σε αθλητικά οικοσυστήματα.

2. Νομικό και θεσμικό πλαίσιο στην Ελλάδα

Η αντιμετώπιση της χειραγώγησης αγώνων απαιτεί ένα στιβαρό νομικό και θεσμικό πλαίσιο. Στην Ελλάδα, το 2011 αποτέλεσε σημείο καμπής: μετά το σκάνδαλο Κοριόπολις, εντάθηκε η πίεση για νομικές μεταρρυθμίσεις και αυστηροποίηση των κυρώσεων. Ήδη προ του 2010, η ελληνική νομοθεσία τιμωρούσε τη δωροδοκία σε αθλητικούς αγώνες, αλλά συχνά τα αδικήματα αντιμετωπιζόνταν ως πλημμελήματα ή δεν διερευνούταν επαρκώς. Μετά το 2011, έγιναν τροποποιήσεις στον αθλητικό νόμο και στον Ποινικό Κώδικα ώστε η χειραγώγηση αγώνων να τυποποιηθεί ρητά ως εγκληματική πράξη και να προβλέπονται βαρύτερες ποινές φυλάκισης για τους δράστες (Serby, 2015). Επιπλέον, η Ελληνική Πολιτεία ίδρυσε ειδικές δομές για την καταπολέμηση της αθλητικής διαφθοράς, όπως τμήματα στην ΕΛ.ΑΣ. με αρμοδιότητα τα αδικήματα αθλητικής φύσης, και ενίσχυσε τη συνεργασία με διεθνείς οργανισμούς (Interpol, Europol, κ.ά.).

Καθοριστικό βήμα σε διεθνές επίπεδο υπήρξε η υπογραφή και κύρωση από την Ελλάδα της Σύμβασης του Μακόλιν (Macolin Convention) του Συμβουλίου της Ευρώπης. Η Σύμβαση αυτή, ανοικτή προς υπογραφή το 2014, αποτελεί το πρώτο ολοκληρωμένο νομικό πλαίσιο για την καταπολέμηση της χειραγώγησης αθλητικών αγώνων σε διεθνές επίπεδο. Η Ελλάδα υπήρξε από τις πρώτες χώρες που επικύρωσαν τη Σύμβαση, η οποία τέθηκε σε ισχύ το 2019. Με τη Μακόλιν, δεσμεύτηκε να δημιουργήσει μια Εθνική Πλατφόρμα Ακεραιότητας, δηλαδή έναν μηχανισμό που συντονίζει όλους τους εμπλεκόμενους (αστυνομία, δικαιοσύνη, αθλητικές ομοσπονδίες, αρχές παιγνίων) για την ανταλλαγή πληροφοριών και την ταχεία διερεύνηση ύποπτων περιστατικών (Vandercruys seetal., 2022). Παράλληλα, η Σύμβαση προωθεί την εναρμόνιση των ορισμών και των ποινών για τα αδικήματα αυτά μεταξύ των κρατών-μελών, ώστε να μην υπάρχουν «κενά» που εκμεταλλεύονται οι διακινητές (Serby, 2015).

Στο εγχώριο θεσμικό επίπεδο, σημαντικό ρόλο παίζουν και οι αθλητικές αρχές. Η Ελληνική Ποδοσφαιρική Ομοσπονδία (ΕΠΟ) από το 2011 απέκτησε Υπεύθυνο Ακεραιότητας (Integrity Officer), σε ευθυγράμμιση με τις επιταγές της UEFA, για τη διερεύνηση ύποπτων αγώνων και τη συνεργασία με τις διωκτικές αρχές. Επιπλέον, η ΕΠΟ και οι επαγγελματικές λίγκες εισήγαγαν κανονισμούς μηδενικής ανοχής: προβλέπονται βαριές πειθαρχικές κυρώσεις σε ομάδες και παράγοντες που θα αποδειχθεί ότι συμμετείχαν σε χειραγώγηση, συμπεριλαμβανομένου του υποβιβασμού συλλόγων ή ισόβιων αποκλεισμών από το

ποδόσφαιρο. Ένα παράδειγμα είναι οι αποφάσεις του 2011 όπου οι ΠΑΕ Ολυμπιακός Βόλου και Καβάλα αρχικά τιμωρήθηκαν με αποβολή από το πρωτάθλημα για εμπλοκή στο σκάνδαλο στημένων (οι ποινές αργότερα μετατράπηκαν σε αφαίρεση βαθμών). Οι πειθαρχικές αυτές ενέργειες, αν και αμφιλεγόμενες, έστειλαν μήνυμα ότι οι ποδοσφαιρικές αρχές δεν μπορούν να παραβλέπουν το πρόβλημα.

Παρά τις βελτιώσεις του πλαισίου, η εφαρμογή των νόμων παραμένει πρόκληση. Η πολύκροτη δίκη του Κοριόπολις ολοκληρώθηκε τον Μάρτιο του 2018, με το Τριμελές Εφετείο Κακουρηγημάτων Αθηνών να καταδικάζει συνολικά 58 άτομα (παράγοντες, ποδοσφαιριστές, μπουκμίκερ, κ.λπ.) για την εμπλοκή τους επιβάλλοντας μάλιστα και ποινές φυλάκισης σε αρκετούς. Η απόφαση αυτή χαιρετίστηκε ως νίκη του κράτους δικαίου και της συνεργασίας UEFA-ελληνικών αρχών. Ωστόσο, άλλες υποθέσεις δεν είχαν ανάλογη κατάληξη. Χαρακτηριστική είναι η υπόθεση του λεγόμενου «δεύτερου σκανδάλου» του 2015, όπου κατηγορήθηκαν κορυφαία στελέχη του ελληνικού ποδοσφαίρου (συμπεριλαμβανομένων προέδρων μεγάλης ΠΑΕ και υψηλόβαθμων παραγόντων της ΕΠΟ) για σύσταση εγκληματικής οργάνωσης με σκοπό τον έλεγχο του πρωταθλήματος. Παρά τη βαρύτητα των καταγγελιών, η δικαστική έκβαση ήταν απογοητευτική: μετά από πολυετή διαδικασία, το 2021 όλοι οι κατηγορούμενοι αθωώθηκαν λόγω αμφιβολιών και έλλειψης επαρκών αποδείξεων. Αυτό ανέδειξε τα εγγενή προβλήματα στη συλλογή αποδείξεων (π.χ. η αξιοπιστία των υποκλοπών τηλεφωνικών συνομιλιών) και τις δυσκολίες να τιμωρηθούν οι «ισχυροί» του ποδοσφαίρου (Tak, 2018). Όπως σχολιάστηκε, δημιουργείται η εντύπωση ότι ορισμένοι είναι «πολύ μεγάλοι για να φυλακιστούν» (too big to jail), γεγονός που πλήττει την αποτρεπτική ισχύ του νομικού πλαισίου (Tak, 2018).

Συνολικά, η Ελλάδα διαθέτει πλέον τα βασικά εργαλεία – νομοθετικά και θεσμικά – για την καταπολέμηση της χειραγώγησης αγώνων. Η αποτελεσματικότητά τους εξαρτάται από τη συνεπή εφαρμογή και τον συντονισμό μεταξύ φορέων. Η πλήρης συμμόρφωση με τη Σύμβαση Μακόλιν (π.χ. μέσω ενεργοποίησης της Εθνικής Πλατφόρμας) και η ενίσχυση των ανεξάρτητων ελεγκτικών μηχανισμών (όπως η Εθνική Αρχή Διαφάνειας για τον αθλητισμό) αποτελούν κρίσιμα επόμενα βήματα. Το θεσμικό πλαίσιο δεν μπορεί να παραμένει στάσιμο: πρέπει να εξελίσσεται παράλληλα με τις νέες μεθόδους των επίδοξων χειραγωγών, για να θωρακίσει αποτελεσματικά τον ελληνικό αθλητισμό.

3. Εμπλεκόμενοι φορείς και δρώντες

Η χειραγώγηση αγώνων είναι ένα συλλογικό έγκλημα που σπάνια διαπράττεται από ένα μόνο άτομο. Αντιθέτως, πρόκειται για ένα δίκτυο εμπλεκομένων, όπου κάθε κατηγορία δρώντων παίζει συγκεκριμένο ρόλο στο στήσιμο του αποτελέσματος. Η βιβλιογραφία περιγράφει τη δομή αυτών των δικτύων ως σχετικά «επίπεδη» και αποκεντρωμένη – ένα «ιστό» παρά μια αυστηρή ιεραρχία – με πολλαπλές διασυνδέσεις μεταξύ των συμμετεχόντων (Manoli & Antonopoulos, 2015). Στο ελληνικό σκάνδαλο Κοριόπολις, για παράδειγμα, αποκαλύφθηκε μια πλειάδα εμπλεκομένων:

- *Πρόεδροι και ιδιοκτήτες ομάδων*: Συχνά οι αρχικοί «εντολείς» της χειραγώγησης. Παράγοντες υψηλού επιπέδου ήταν οι εγκέφαλοι που συντόνιζαν ποιους αγώνες θα στηθούν και πώς, επιδιώκοντας είτε αγωνιστικά οφέλη (άνοδο, παραμονή) είτε – κυρίως – οικονομικό όφελος μέσω στοιχηματισμού. Για παράδειγμα, στο Κοριόπολις εμπλέκονταν πρόεδροι ΠΑΕ από Super League και Football League που φέρονται να κανόνιζαν αποτελέσματα μέσω τηλεφωνικών επαφών και συμφωνιών «κάτω από το τραπέζι».
- *Ποδοσφαιριστές και αθλητές*: Οι εκτελεστικοί πράκτορες του στησίματος. Χωρίς τη συμμετοχή (ή έστω την ανοχή) κάποιων παικτών, η χειραγώγηση είναι δυσχερής. Ορισμένοι αθλητές δωροδοκούνται ή πείθονται να έχουν μειωμένη απόδοση, να δεχτούν επίτηδες γκολ ή να χάσουν σετ/πόντους ανάλογα με το άθλημα. Σε άλλα αθλήματα, παίκτες του μπάσκετ ή του βόλεϊ με χαμηλούς μισθούς έχουν βρεθεί ευάλωτοι σε προσεγγίσεις από στημένους αγώνες (FINCIS, 2025).
- *Διαιτητές*: Αποτελούν κρίσιμο κρίκο, ιδίως στο ποδόσφαιρο. Ένας μεροληπτικός διαιτητής μπορεί να καθορίσει την εξέλιξη ενός αγώνα (π.χ. αποβάλλοντας παίκτες, δίνοντας πέναλτι) χωρίς οι παίκτες να χρειάζεται καν να «στήσουν» το παιχνίδι. Στην Ελλάδα έχουν υπάρξει καταγγελίες ότι διαιτητές βρίσκονταν «στον σύνδεσμο» συγκεκριμένων παραγόντων. Στο Κοριόπολις, αρκετοί διαιτητές συμπεριλήφθηκαν στους κατηγορούμενους, ενώ σε μεταγενέστερες έρευνες (2015) αποκαλύφθηκαν ισχυρισμοί για κεντρικό έλεγχο των ορισμών διαιτησίας με σκοπό την εύνοια συγκεκριμένων ομάδων. Έρευνα το 2020 σε διαιτητές ευρωπαϊκών χωρών κατέδειξε ότι ένα σημαντικό ποσοστό έχει προσεγγιστεί για χειραγώγηση, παρότι οι περισσότεροι δηλώνουν ότι αρνήθηκαν (Visscheretal., 2020). Οι διαιτητές αντιμετωπίζουν ηθικά διλήμματα και πιέσεις, ειδικά όταν η καριέρα τους μπορεί να εξαρτάται από ισχυρούς παράγοντες (Van Der Hoevenetal., 2020).

- *Μεσάζοντες και πράκτορες στοιχηματισμού:* Πρόκειται για τους «συνδεδετικούς κρίκους» μεταξύ του αγωνιστικού χώρου και της αγοράς στοιχήματος. Συχνά εμφανίζονται ως «μάνατζερ», «επενδυτές» ή απλοί γνώριμοι παραγόντων. Αυτοί στρατολογούν παίκτες ή διαιτητές, μεταφέρουν χρήματα δωροδοκίας και τοποθετούν στοιχήματα σε πρακτορεία (συχνά σε ασιατικές αγορές όπου ο έλεγχος είναι χαλαρότερος). Στο κύκλωμα του Κοριόπολις, ρόλο μεσαζόντων έπαιξαν επιχειρηματίες που είχαν διασυνδέσεις με παράνομα στοιχηματικά δίκτυα εκτός Ελλάδας. Η Interpol (2014) σημειώνει ότι διεθνή συνδικάτα στοιχηματισμού, ιδίως με έδρα την Ασία, στρατολογούν πράκτορες σε κάθε χώρα για να οργανώνουν στημένα ματς και να ποντάρουν μεγάλα ποσά χωρίς να εγείρουν υποψίες. Αυτοί οι μεσάζοντες είναι συχνά δύσκολο να εντοπιστούν, καθώς δρουν στο παρασκήνιο και μπορεί να μην ανήκουν επίσημα σε κάποια ομάδα ή ομοσπονδία.
- *Οργανωμένο έγκλημα και χρηματοδότες:* Πίσω από πολλά δίκτυα χειραγώγησης βρίσκονται εγκληματικές οργανώσεις που αντιλαμβάνονται τους στημένους αγώνες ως ευκαιρία για ξέπλυμα χρήματος και εύκολο κέρδος. Στο ευρωπαϊκό ποδόσφαιρο έχουν δράσει διαβόητοι «στημένοι» όπως ο Wilson Raj Perumal, που ομολόγησε ότι διεύθυνε διεθνές κύκλωμα χειραγώγησης αγώνων ποδοσφαίρου (Hill, 2010). Στην Ελλάδα, το σκάνδαλο του 2011 αποκάλυψε συνδέσεις με στοιχηματικές εταιρείες στη Μαλαισία, ενώ υπήρξαν και αναφορές ότι μέλη της ελληνικής μαφίας συμμετείχαν σε εκβιασμούς και απειλές για τη διασφάλιση του αποτελέσματος. Οι εγκληματικές αυτές ομάδες λειτουργούν ως οι «επενδυτές» που βάζουν το μεγάλο κεφάλαιο στο στοίχημα και εξασφαλίζουν ότι όλα θα κυλήσουν σύμφωνα με το σχέδιο, ενίοτε δια της βίας.
- *Αξιωματούχοι αθλητικών θεσμών:* Μια πιο αμφιλεγόμενη κατηγορία εμπλεκόμενων αφορά στελέχη ομοσπονδιών ή λιγκών, ακόμα και πολιτικούς, που είτε διευκολύνουν είτε κάνουν τα «στραβά μάτια». Στο ελληνικό πλαίσιο, υπήρξαν κατηγορίες ότι πρώην υψηλόβαθμοι της ΕΠΟ συμμετείχαν σε εγκληματική οργάνωση (βλ. υπόθεση 2015). Αν και όλοι τελικά αθώωθηκαν, η σκιά παραμένει: η δομή διοίκησης του ελληνικού ποδοσφαίρου επί δεκαετίες κατηγορούνταν για αδιαφάνεια και εύνοια προς συγκεκριμένα συμφέροντα. Ακόμα, δημοσιογράφοι και ΜΜΕ ενίοτε θεωρούνται έμμεσα εμπλεκόμενοι, π.χ. αποσιωπώντας καταστάσεις ή προετοιμάζοντας το έδαφος

για «κουκούλωμα» σκανδάλων (Zervakis, 2022). Αν και δεν υπάρχουν αποδείξεις άμεσης συμμετοχής τους στη χειραγώγηση, η στάση τους μπορεί να επηρεάσει καθοριστικά είτε την αποκάλυψη είτε την συγκάλυψη ενός στησίματος.

Συνοψίζοντας, η χειραγώγηση αγώνων προϋποθέτει ένα οικοσύστημα συνεργατών: από τους ισχυρούς συλλόγους που κινούν τα νήματα, μέχρι τους αθλητές που εκτελούν τις οδηγίες και τους σκοτεινούς παράγοντες που στοιχηματίζουν. Η ύπαρξη τόσων πολλών εμπλεκομένων καθιστά δύσκολη την εξάρθρωση του φαινομένου, καθώς απαιτείται να «σπάσουν» πολλαπλοί κρίκοι της αλυσίδας. Παράλληλα, αναδεικνύει ότι η ευθύνη δεν βαραίνει μόνο τον αθλητή που δωροδοκείται, αλλά ολόκληρη τη δομή διακυβέρνησης και εποπτείας του αθλητισμού που επιτρέπει τέτοια δίκτυα να ανθίσουν (Manolietal, 2019). Η κατανόηση των ρόλων όλων των εμπλεκομένων είναι κρίσιμη προκειμένου να σχεδιαστούν στοχευμένες παρεμβάσεις: π.χ. εκπαίδευση παικτών, αυστηροί έλεγχοι διαιτητών, διαφάνεια στις διοικήσεις, συνεργασία με διεθνείς αρχές για τους μεγαλοαφανείς παίκτες κ.ο.κ.

4. Κοινωνικές και ηθικές προεκτάσεις

Η χειραγώγηση αγώνων δεν αποτελεί απλώς ένα νομικό ή αγωνιστικό ζήτημα, αλλά εγείρει βαθιές κοινωνικές και ηθικές προεκτάσεις. Ο αθλητισμός κατέχει κεντρική θέση στην ελληνική κοινωνία ως πηγή ψυχαγωγίας, πάθους, τοπικής και εθνικής υπερηφάνειας. Όταν αποκαλύπτεται ότι οι αγώνες που παρακολουθεί το κοινό είναι προσχεδιασμένοι, κλονίζεται η πίστη στην ακεραιότητα του αθλητισμού. Αυτό έχει πολλαπλές συνέπειες:

A) Απώλεια εμπιστοσύνης και κοινωνικού κεφαλαίου: Οι φίλαθλοι νιώθουν προδομένοι και αναπτύσσουν κυνισμό απέναντι στο άθλημα. Μελέτες δείχνουν ότι η διαφθορά στον αθλητισμό διαβρώνει το λεγόμενο κοινωνικό κεφάλαιο, δηλαδή τα αποθέματα εμπιστοσύνης και συνεργατικότητας στην κοινότητα (Manolietal., 2022). Σε πείραμα στο Ηνωμένο Βασίλειο, διαπιστώθηκε ότι η έκθεση σε σκάνδαλα διαφθοράς στο ποδόσφαιρο έκανε τους φιλάθλους πιο απρόθυμους να συμμετάσχουν ή να συνεισφέρουν σε συλλογικές δράσεις, πλήττοντας την κοινωνική συνοχή (Manolietal., 2022). Αντίστοιχα, στην Ελλάδα, η επαναλαμβανόμενη συζήτηση για «στημένα» έχει δημιουργήσει μια γενικευμένη καχυποψία: πολλοί φίλαθλοι θεωρούν εκ των προτέρων ότι το πρωτάθλημα είναι «προαποφασισμένο» υπέρ των ισχυρών, γεγονός που μειώνει το ενδιαφέρον τους και την ενασχόληση με το

άθλημα. Σύμφωνα με ένα ευρύ scoring review, οι συνέπειες της αθλητικής απάτης είναι σε μεγάλο βαθμό οικονομικές και κοινωνικές: η μειωμένη εμπιστοσύνη του κοινού συνδυάζεται με μείωση στην προσέλευση στα γήπεδα και στην τηλεθέαση, πλήττοντας και τα έσοδα των ομάδων (Vanwerschetal., 2022). Πράγματι, όταν το κοινό πιστεύει ότι «όλα είναι στημένα», χάνει το κίνητρο να παρακολουθήσει έναν αγώνα ή να υποστηρίξει οικονομικά τον σύλλογο της πόλης του.

B) Ηθική απαξίωση του αθλητισμού: Σε ηθικό επίπεδο, η ύπαρξη στημένων αγώνων υπονομεύει τις αξίες του ευ αγωνίζεσθαι και της αξιοκρατίας που υποτίθεται ότι πρεσβεύει ο αθλητισμός. Ο αγώνας ως «τελετουργία» βασίζεται στο απρόβλεπτο και στο ότι κερδίζει ο καλύτερος. Όταν το αποτέλεσμα υπαγορεύεται από χρήμα και απάτη, καταλύεται αυτή η ηθική βάση. Αυτό έχει παιδευτική σημασία: οι νέοι που παρακολουθούν αθλητισμό μαθαίνουν λανθασμένα ότι η απάτη επιτρέπεται εφόσον δεν σε πιάνουν. Όπως σημειώνει ο Mc Name (2013), η αθλητική ακεραιότητα βάλλεται από τον ανεξέλεγκτο τζόγο και τη χειραγώγηση, με κίνδυνο ο αθλητισμός να καταντήσει ένα «θέατρο σκιών» όπου οι πραγματικές αξίες έχουν εκπέσει. Η ηθική αποδοκιμασία είναι έντονη και μεταξύ των ίδιων των αθλητών: οι περισσότεροι τίμιοι παίκτες βιώνουν οργή και απογοήτευση όταν υποπτεύονται ότι κάποιοι συμπαίκτες ή αντίπαλοι «πουλάνε» το παιχνίδι. Αυτό δημιουργεί ένα κλίμα υποψίας ακόμη και εντός των ομάδων, διαβρώνοντας το πνεύμα του συναγωνισμού.

Γ) Κοινωνικές επιπτώσεις στη βάση φιλάθλων: Για την ελληνική κοινωνία ειδικότερα, όπου το ποδόσφαιρο και το μπάσκετ αποτελούν σχεδόν «λαϊκή θρησκεία», τα σκάνδαλα διαφθοράς στον αθλητισμό έχουν και πολιτισμικές προεκτάσεις. Η αίσθηση ότι «τίποτα δεν είναι καθαρό» στο ποδόσφαιρο συμβάλλει σε μια γενικότερη κλίμακα ανοχής ή παραίτησης απέναντι στη διαφθορά. Δημιουργείται η νοοτροπία ότι αφού ακόμα και στον αθλητισμό κυριαρχεί η διαφθορά, είναι μάταιο να αναζητά κανείς δικαιοσύνη σε άλλα κοινωνικά πεδία. Αυτός ο κυνισμός είναι επικίνδυνος, γιατί ευνοεί έναν φαύλο κύκλο: μειωμένη κοινωνική απαίτηση για λογοδοσία, άρα μεγαλύτερο περιθώριο για διαφθορά. Από την άλλη, βέβαια, τα σκάνδαλα έχουν κινητοποιήσει και υγιείς κοινωνικές δυνάμεις: φιλάθλους, δημοσιογράφους και ακτιβιστές που απαιτούν κάθαρση, ιδρύουν κινήματα κατά της διαφθοράς και πιέζουν για αλλαγές. Σε περιόδους που το φίλαθλο κοινό αγανάκτησε (π.χ. μετά τις αθώσεις του 2021),

εκδηλώθηκαν έντονες αντιδράσεις στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης και στα γήπεδα, με πανό διαμαρτυρίας και συνθήματα κατά «των στημένων».

Δ) Αθλητική δικαιοσύνη και ίσες ευκαιρίες: Στον πυρήνα των ηθικών ζητημάτων βρίσκεται η έννοια της αθλητικής δικαιοσύνης. Η χειραγώγηση αντιβαίνει στην αρχή των ίσων ευκαιριών, όταν μια μικρότερη ομάδα χάνει δίκαιους αγώνες όχι επειδή είναι χειρότερη, αλλά επειδή το αποτέλεσμα είχε προαποφασιστεί. Αυτό έχει συνέπειες στο ηθικό των αθλητών: ποιος νέος παίκτης θα προσπαθήσει να διακριθεί αν πιστεύει ότι «το παιχνίδι είναι στημένο» εναντίον του; Επίσης, αδικεί τους έντιμους συλλόγους και προπονητές που επενδύουν στην προσπάθεια και βλέπουν να υπερισχύουν όσοι διαφθείρουν. Μακροπρόθεσμα, ένα πρωτάθλημα όπου ευδοκίμει η χειραγώγηση υποβαθμίζεται αγωνιστικά: οι επενδυτές και οι σοβαροί παράγοντες απομακρύνονται, οι χορηγοί επίσης, και μένουν όσοι βλέπουν τον αθλητισμό ως πεδίο εύκολου κέρδους. Έτσι εξηγείται γιατί το ελληνικό ποδόσφαιρο έχει χάσει την αξιοπιστία του διεθνώς τα τελευταία χρόνια – υπό το βάρος και των σκανδάλων στημένων, θεωρείται από τις FIFA/UEFA ως «υψηλού κινδύνου» πρωτάθλημα ως προς την ακεραιότητα.

Ε) Σχέση με το φίλαθλο αίσθημα: Μια ιδιαίτερη κοινωνική διάσταση αφορά το συναίσθημα της κοινής γνώμης. Στην Ελλάδα, οι ποδοσφαιρικές ομάδες συνδέονται με την τοπική ταυτότητα και το πάθος των φιλάθλων. Όταν αποκαλύπτεται ότι η αγαπημένη τους ομάδα ενέχεται σε στημένους αγώνες, οι φίλαθλοι βιώνουν μια μορφή συλλογικού τραύματος και ντροπής. Ωστόσο, συχνά η πρώτη αντίδραση είναι η άρνηση: οι οπαδοί τείνουν να αρνούνται ή να δικαιολογούν τις κατηγορίες εναντίον της ομάδας τους, θεωρώντας τις σκευωρία αντιπάλων (ένα φαινόμενο που φάνηκε έντονα με τους οπαδούς μεγάλων ΠΑΕ που κατηγορήθηκαν). Αυτό με τη σειρά του πολώνει την κοινή γνώμη: κάθε φίλαθλο «στρατόπεδο» πιστεύει ότι μόνο οι άλλοι είναι διεφθαρμένοι. Η κατάληξη είναι ένας διχασμός όπου όλοι υποψιάζονται όλους για διαφθορά. Πρόκειται για έναν επικίνδυνο φαύλο κύκλο δυσπιστίας, που εκτείνεται πέρα από τα γήπεδα – επηρεάζει τον κοινωνικό ιστό. Με αυτήν την έννοια, η καταπολέμηση της χειραγώγησης έχει και ευρύτερη κοινωνική σημασία: η απόδοση δικαιοσύνης στον αθλητισμό μπορεί να λειτουργήσει ως παράδειγμα εμπέδωσης της δικαιοσύνης σε ολόκληρη την κοινωνία (Hardyns, 2025).

Εν κατακλείδι, οι κοινωνικές και ηθικές συνέπειες της χειραγώγησης αγώνων είναι εξίσου σοβαρές με τις άμεσες αγωνιστικές. Η υπόθαλψη τέτοιων πρακτικών διακυβεύει το μέλλον

του αθλητισμού ως πεδίου υγιούς άμιλλας και κοινωνικής συναναστροφής. Όπως έγραψε χαρακτηριστικά ο αθλητικός κοινωνιολόγος M. McNamee, «η ακεραιότητα του αθλήματος είναι ένα δημόσιο αγαθό – αν αφεθεί ανεξέλεγκτος ο τζόγος και τα στημένα, τότε χάνουμε κάτι πολύ πιο σημαντικό από έναν αγώνα: χάνουμε το νόημα που δίνει ο αθλητισμός στην κοινωνία μας» (McNamee, 2013). Γι' αυτό, η μάχη κατά της χειραγώγησης δεν είναι απλώς νομική ή τεχνική, αλλά βαθιά ηθική και πολιτισμική: αφορά την υπεράσπιση των αξιών και της εμπιστοσύνης που κρατούν ζωντανό το φαινόμενο του αθλητισμού.

Η κοινωνιολογική διάσταση του match-fixing έχει υποτιμηθεί στη σχετική ελληνική βιβλιογραφία. Οι έρευνες δείχνουν ότι η «κουλτούρα ανοχής» σε πρακτικές παρανομίας επηρεάζει βαθιά την εξάπλωση της χειραγώγησης. Σε κοινωνίες όπου το «κλέβειν» θεωρείται λιγότερο μεμπτό αν αφορά την «ομάδα μας», η διάθεση καταγγελίας είναι χαμηλή (Zervakis, 2022).

Τα ΜΜΕ συμβάλλουν συχνά σε αυτή την ανοχή, είτε παρουσιάζοντας τα σκάνδαλα ως «αναπόφευκτα» είτε δίνοντας έμφαση σε προσωπικές αντιπαλότητες και όχι στη συστημική διάσταση. Η στάση των φιλάθλων, που σε πολλές περιπτώσεις αποδέχονται ή ακόμη και δικαιολογούν τα «στημένα», αποδυναμώνει την κοινωνική πίεση για θεσμική κάθαρση (Franjic, 2022). Η καλλιέργεια αθλητικής ηθικής από μικρές ηλικίες, με εκπαίδευση για τις αξίες του fairplay, αναγνωρίζεται διεθνώς ως βασικός άξονας μακροπρόθεσμης αντιμετώπισης (MUNIC, 2021). Η κοινωνιολογική ανάλυση δείχνει ότι οι θεσμοί δεν μπορούν μόνοι τους να επιβάλουν καθαρότητα: χρειάζονται την κοινωνική νομιμοποίηση και ενεργή συμμετοχή των φιλάθλων.

5. Ρόλος των ΜΜΕ και της κοινής γνώμης

Τα μέσα μαζικής ενημέρωσης διαδραματίζουν καίριο ρόλο στη διαμόρφωση της αντίληψης του κοινού για τη χειραγώγηση αγώνων και στην αποκάλυψη (ή συγκάλυψη) σχετικών υποθέσεων. Στην Ελλάδα, όπου ο αθλητικός Τύπος και τα τηλεοπτικά δίκτυα έχουν παράδοση έντονου οπαδικού χρωματισμού, ο τρόπος που παρουσιάζεται ένα σκάνδαλο στημένων αγώνων μπορεί να επηρεάσει καθοριστικά την κοινή γνώμη.

Αποκαλύψεις και δημοσιογραφικές έρευνες: Από την πλευρά της θετικής συμβολής, τα ΜΜΕ υπήρξαν πολλές φορές οι καταλύτες που έφεραν στο φως ύποπτες δραστηριότητες. Για

παράδειγμα, το σκάνδαλο Κοριόπολις του 2011 πυροδοτήθηκε όταν διέρρευσαν σε Μέσα (εφημερίδες, ειδησεογραφικά μέσα) αποσπάσματα τηλεφωνικών υποκλοπών από την ΕΥΠ, που αποκάλυπταν εκτεταμένη συνεννόηση μεταξύ παραγόντων για «στήσιμο» αποτελεσμάτων. Δημοσιογραφικές εκπομπές όπως η «Δίκη στον ΣΚΑΪ» έπαιξαν ρόλο στην ανάδειξη στοιχείων, ενώ ερευνητές ρεπόρτερ (π.χ. στην εφημερίδα Το Φως ή Το Βήμα) έχουν δημοσιεύσει έρευνες για ύποπτους αγώνες, προκαλώντας το ενδιαφέρον των εισαγγελέων. Αυτού του τύπου η ερευνητική δημοσιογραφία ασκεί πίεση στις αρχές να δράσουν και λειτουργεί ως δημοκρατικός έλεγχος, ώστε να μην θαφτούν οι υποθέσεις. Μάλιστα, στα μέσα της δεκαετίας του 2010, ελληνικά ΜΜΕ συνεργάστηκαν με διεθνείς πλατφόρμες (π.χ. το Βαλκανικό Δίκτυο Ερευνητικής Δημοσιογραφίας) για τη διερεύνηση διασυνοριακών κυκλωμάτων στοιχηματισμού.

Πλαίσια παρουσίασης (framing): Ο όρος framing αναφέρεται στον τρόπο με τον οποίο τα ΜΜΕ «πλαισιώνουν» μια είδηση, δηλαδή στο πώς την παρουσιάζουν, ποια στοιχεία αναδεικνύουν και ποια αποκρύπτουν – επηρεάζοντας έτσι καθοριστικά τη δημόσια ερμηνεία των γεγονότων. Ωστόσο, η κάλυψη των ΜΜΕ δεν είναι ουδέτερη. Συχνά τα μέσα υιοθετούν πλαίσια παρουσίασης που επηρεάζουν το πώς αντιλαμβάνεται ο κόσμος το πρόβλημα. Μια πρόσφατη μελέτη (Zervakis, 2022) ανέλυσε τον τρόπο με τον οποίο ο ελληνικός αθλητικός Τύπος παρουσιάζει τα σκάνδαλα των στημένων αγώνων. Διαπιστώθηκε ότι άλλοτε τα ΜΜΕ προσωποποιούν το πρόβλημα, εστιάζοντας σε «διεφθαρμένα πρόσωπα» (π.χ. έναν «παράγοντα-μαφιόζο») και δίνοντας στην υπόθεση χαρακτήρα μεμονωμένου δράματος, ενώ άλλοτε το παρουσιάζουν ως συστημικό φαινόμενο που «όλοι το κάνουν» (Zervakis, 2022). Στην πρώτη περίπτωση, το κοινό τείνει να πιστέψει ότι «έφταιγαν λίγα κακά μήλα» και ίσως να εφησυχάσει όταν αυτά τιμωρηθούν. Στη δεύτερη περίπτωση, κινδυνεύει να γενικευτεί ένας κυνισμός ότι «όλο το πρωτάθλημα είναι σικέ», που μπορεί να οδηγήσει σε απαξίωση του αθλήματος συνολικά.

Ένα ενδιαφέρον εύρημα είναι ότι τα μέσα που πρόσκεινται σε συγκεκριμένες ομάδες συχνά υιοθετούν αντιφατικές θέσεις: Όταν αποκαλύπτεται σκάνδαλο που εμπλέκει την «αντίπαλη» ομάδα, εμφανίζονται ως τιμητές της κάθαρσης, ενώ όταν στο στόχαστρο είναι «η δική τους» ομάδα, αμφισβητούν την αξιοπιστία των κατηγοριών, κάνοντας λόγο για σκευωρία και «βρώμικο πόλεμο» από αντιπάλους ή την κυβέρνηση. Αυτό το φαινόμενο, που πηγάζει από τον έντονο οπαδισμό των ΜΜΕ, δυσχεραίνει την αντικειμενική πληροφόρηση του κοινού. Ο

μέσος φίλαθλος βομβαρδίζεται από αντιφατικές «αλήθειες» και τελικά επιλέγει να πιστέψει εκείνη που ευθυγραμμίζεται με το οπαδικό του συναίσθημα – διαιωνίζοντας έτσι τον διχασμό και τη δυσπιστία.

Επικοινωνιακές στρατηγικές και κοινή γνώμη: Οι κατηγορούμενοι παράγοντες, γνωρίζοντας τη δύναμη των ΜΜΕ, χρησιμοποιούν συχνά επικοινωνιακές στρατηγικές για να διαμορφώσουν την κοινή γνώμη. Δίνουν συνεντεύξεις δηλώνοντας αθώοι και θύματα πολιτικών σκοπιμοτήτων, χρηματοδοτούν φιλικά μέσα να γράφουν άρθρα υπεράσπισής τους, ή αντιστρέφουν την ατζέντα προβάλλοντας ευεργετικό έργο (π.χ. επενδύσεις στην ομάδα, φιλανθρωπίες) ώστε να αποσπάσουν τη συμπάθεια.

Δημόσιος διάλογος και κοινωνική πίεση: Παρ' όλα αυτά, η κάλυψη των στημένων αγώνων από τα ΜΜΕ έχει ανοίξει έναν ευρύτερο δημόσιο διάλογο. Σε εκπομπές και άρθρα γνώμης τίθενται θέματα όπως «τι φταίει για τη διαφθορά;», «πώς θα καθαρίσει το ποδόσφαιρο;», «ποιος ο ρόλος της πολιτείας;». Αυτή η δημοσιότητα δημιουργεί κοινωνική πίεση προς τις αρχές. Πολιτικοί και αθλητικοί ιθύνοντες αναγκάζονται να πάρουν θέση. Για παράδειγμα, μετά από επαναλαμβανόμενα ρεπορτάζ για ύποπτα ματς στη Β' Εθνική, το θέμα συζητήθηκε στη Βουλή, με αποτέλεσμα τη δέσμευση για αυστηρότερους ελέγχους από την Επιτροπή Επαγγελματικού Αθλητισμού. Επίσης, η αρνητική δημοσιότητα υποχρέωσε την κυβέρνηση το 2016 να ζητήσει τη συνδρομή της FIFA για την εξυγίανση της ΕΠΟ, οδηγώντας στην περίφημη «Επιτροπή Εξομάλυνσης». Αυτό καταδεικνύει ότι τα ΜΜΕ, παρά τις αδυναμίες τους, όταν ρίχνουν φως σε ένα πρόβλημα, μπορούν να προκαλέσουν θεσμικές αντιδράσεις.

Κοινωνικά δίκτυα και νέες τάσεις: Αξίζει να σημειωθεί και ο ρόλος των μέσων κοινωνικής δικτύωσης στην εποχή μας. Πλέον, οι φίλαθλοι δεν ενημερώνονται παθητικά μόνο από την τηλεόραση ή τις εφημερίδες, αλλά συμμετέχουν ενεργά στον διάλογο μέσω πλατφορμών όπως το Twitter, Facebook, TikTok, σελίδες οπαδών κτλ. Εκεί πολλές φορές γίνεται η πρώτη αναφορά για περίεργες φάσεις ή στοιχηματικές κινήσεις, πριν καν τις πιάσουν τα μεγάλα ΜΜΕ. Το ουσιαστικό πλήθος των social media μπορεί να λειτουργήσει σαν άτυπος «παρατηρητής ακεραιότητας», εντοπίζοντας πράγματα που ξεφεύγουν. Βέβαια, τα social media είναι δίκικο μαχαίρι: τα fake news και οι θεωρίες συνωμοσίας αφθονούν, και η πόλωση είναι έντονη. Ωστόσο, έχουν δώσει φωνή στον απλό φίλαθλο να εκφράσει την οργή του για τα στημένα και να απαιτήσει αλλαγές. Η πίεση αυτή γίνεται αντιληπτή από τους δημοσιογράφους και τους ιθύνοντες.

Συμπερασματικά, τα ΜΜΕ στην Ελλάδα έχουν υπάρξει τόσο μέρος της λύσης όσο και μέρος του προβλήματος. Από τη μια, χωρίς την ανάδειξη των σκανδάλων από τον Τύπο, πολλά θα είχαν κουκουλωθεί. Από την άλλη, η διαθλασμένη και συχνά μεροληπτική πληροφόρηση έχει μπερδέψει την κοινή γνώμη και ενίοτε εξυπηρετήσει τους ενόχους. Η κοινή γνώμη, πάντως, ειδικά μετά το 2010, εμφανίζεται πιο υποψιασμένη και απαιτητική. Η κοινωνία δείχνει να αντιλαμβάνεται ότι η ανοχή στα «στημένα» δεν μπορεί να συνεχιστεί αν θέλουμε βιώσιμο και τίμιο αθλητισμό. Σε αυτό το πλαίσιο, η ευθύνη των ΜΜΕ είναι μεγάλη: οφείλουν να επιτελέσουν τον ρόλο του ελεγκτή με αντικειμενικότητα, ρίχνοντας άπλετο φως όπου υπάρχει σκοτάδι, ανεξαρτήτως συλλογικών προτιμήσεων. Μόνο έτσι θα στηριχθεί η συλλογική προσπάθεια για κάθαρση και θα αποκατασταθεί η εμπιστοσύνη του κοινού. Η κάλυψη των ΜΜΕ διαμορφώνει όχι μόνο τη γνώση των πολιτών για τη χειραγώγηση, αλλά και τη στάση τους απέναντι στη διαφθορά – άλλοτε κινητοποιώντας τη δημόσια αγανάκτηση, και άλλοτε αποδυναμώνοντάς την.

6. Παράγοντες που εντείνουν τη διαφθορά

Για να κατανοήσουμε πώς ευδοκimei η χειραγώγηση αγώνων, πρέπει να εξετάσουμε τους παράγοντες που εντείνουν τη διαφθορά και δημιουργούν πρόσφορο έδαφος για στημένους αγώνες. Η περίοδος από το 2010 κι έπειτα χαρακτηρίστηκε από συνθήκες που, σε μεγάλο βαθμό, ευνόησαν τέτοιες πρακτικές στην Ελλάδα. Σύμφωνα με την βιβλιογραφία, οι κυριότερες αιτίες και «κρίσιμες συνθήκες» είναι οι εξής:

A) Οικονομική πίεση και κίνητρα κέρδους: Μια βασική κινητήρια δύναμη είναι το χρήμα. Την περασμένη δεκαετία, πολλές ελληνικές ομάδες (ιδίως σε μικρότερες κατηγορίες ή λιγότερο εμπορικά αθλήματα) βρέθηκαν σε δεινή οικονομική κατάσταση λόγω της κρίσης. Οι παίκτες απλήρωτοι για μήνες, οι σύλλογοι στο χείλος της χρεοκοπίας – σε αυτό το πλαίσιο, η προσφορά χρημάτων για «ένα στημένο» γίνεται δελεαστική διέξοδος. Έρευνες σε διεθνές επίπεδο δείχνουν ότι η οικονομική δυσκολία μιας ομάδας θεωρείται από τους περισσότερους ως η πρώτη αιτία που γίνονται στημένοι αγώνες. Όταν οι αθλητές δεν λαμβάνουν έγκαιρα τους μισθούς τους, είναι πιο ευάλωτοι σε δωροδοκία από τρίτους που υπόσχονται εύκολο χρήμα (FINCIS, 2025). Επιπλέον, το κυνήγι του κέρδους μέσω στοιχηματισμού εκτόξευσε τα πιθανά οφέλη: με την τεράστια ανάπτυξη του online betting, ένας στημένος αγώνας μπορεί να αποφέρει εκατοντάδες χιλιάδες ευρώ κέρδη σε εκείνους που γνωρίζουν εκ των προτέρων το αποτέλεσμα. Το προσδοκώμενο κέρδος λειτουργεί ως ισχυρό

κίνητρο που ωθεί εγκληματικά δίκτυα να επεκταθούν στον χώρο (Forrest, 2012). Όπως σημειώνει και ο Passas (1998), η ύπαρξη «εγκληματογόνων ασυμμετριών», δηλαδή ευκαιριών για τεράστιο κέρδος με μικρό ρίσκο τιμωρίας – είναι θεμέλιο κάθε διαφθοράς. Στην προκειμένη περίπτωση, η παγκόσμια στοιχηματική αγορά και η ανωνυμία του διαδικτύου δημιούργησαν ακριβώς αυτή την ασυμμετρία: πολλά λεφτά, χαμηλός κίνδυνος σύλληψης.

B) Ανεπαρκής έλεγχος και ατιμωρησία: Ένας άλλος παράγοντας είναι το αίσθημα ότι «δεν θα μας πιάσουν» ή ότι και να πιαστούμε «δεν θα τιμωρηθούμε σοβαρά». Πριν το 2010, σπάνια τιμωρούνταν δραστικά κάποιος για χειραγώγηση αγώνα στην Ελλάδα, ενώ οι φήμες και κάποιες διοικητικές ποινές υπήρχαν, αλλά ποινικές διώξεις σχεδόν καμία. Αυτή η κουλτούρα ατιμωρησίας λειτούργησε ως λίπασμα για τη διαφθορά. Ακόμα και μετά τις νομικές αλλαγές, η διστακτικότητα των δικαστηρίων ή τα προβλήματα στην απόδειξη των αδικημάτων οδήγησαν σε πολύκροτες αθωωτικές αποφάσεις (βλέπε υπόθεση 2015 όπου όλοι οι κορυφαίοι κατηγορούμενοι απηλλάγησαν). Έτσι, εμπεδώθηκε η εντύπωση ότι οι «μεγάλοι» μπορούν να ξεφεύγουν. Ο Tak (2018) περιγράφει ακριβώς αυτή την κατάσταση θεσμικής αποτυχίας: οι υπεύθυνοι συχνά μεταθέτουν τις ευθύνες αλλού και οι κορυφαίοι ένοχοι καταφέρνουν να μην λογοδοτούν, γεγονός που διαιωνίζει το πρόβλημα. Όταν ένας παράγοντας δει ότι ένας άλλος εμπλεκόμενος σε στημένους αγώνες δεν τιμωρήθηκε ουσιαστικά, ενθαρρύνεται να κάνει το ίδιο θεωρώντας πως «είναι ασφαλές». Η αργή απονομή δικαιοσύνης επίσης βοηθάει τους ενόχους και η μεγάλη καθυστέρηση μεταξύ αποκάλυψης και ετυμηγορίας (ενίοτε 8-10 χρόνια) μειώνει το αποτρεπτικό αποτέλεσμα και δίνει χώρο σε πολιτικές ή παρασκηνακές παρεμβάσεις.

Γ) Θεσμικές αδυναμίες και διαφθορά στη διοίκηση: Η «αναπόφευκτη» διαφθορά στο ελληνικό ποδόσφαιρο έχει αποδοθεί και σε εγγενείς θεσμικές παθογένειες (Manoli, Antonopoulos & Bairner, 2019). Η προβληματική διοικητική δομή του ελληνικού αθλητισμού – με ομοσπονδίες που λειτουργούσαν με αδιαφανείς διαδικασίες, εξαρτήσεις από πολιτικούς παράγοντες, και συχνές αλλαγές ηγεσίας με κριτήρια ισχύος παρά ικανοτήτων – δημιούργησε ένα περιβάλλον όπου η διαφθορά όχι μόνο μπορούσε να ριζώσει αλλά συχνά και να καλυφθεί. Για παράδειγμα, η μακρόχρονη αντίληψη περί ύπαρξης «παράγκας» στη διαιτησία (ένα άτυπο δίκτυο που όριζε τους «κατάλληλους» διαιτητές στα κρίσιμα ματς) είναι απόρροια της έλλειψης διαφάνειας και της πελατειακής λογικής στην ΕΠΟ. Όταν οι

θέσεις δίνονται με κομματικά/φιλολογικά κριτήρια και όχι με αξιοκρατία, ανοίγει ο δρόμος για συναλλαγές κάτω από το τραπέζι. Η μελέτη του Ρουλιόπουλος (2022) για το θεσμικό πλαίσιο του ελληνικού ποδοσφαίρου επισημαίνει ότι η αδυναμία εφαρμογής κανονισμών, οι παρεμβάσεις εξωαγωνιστικών παραγόντων και η ελλιπής εποπτεία δημιούργησαν μια προβληματική κουλτούρα όπου «το σύστημα εξωθεί στην παρατυπία» (Ρουλιόπουλος, 2022). Εντός ενός τέτοιου συστήματος, η χειραγώγηση αγώνων γίνεται αντιληπτή σχεδόν ως «φυσική συνέπεια» ή ακόμα και ως μονόδρομος για όσους θέλουν να επιβιώσουν ανταγωνιστικά (Manolietal., 2019).

Δ) Πολιτισμικοί και κοινωνικοί παράγοντες: Η νοοτροπία παίζει επίσης ρόλο. Σε ορισμένες χώρες, η έννοια του «μιλημένου» αγώνα έχει σχεδόν κανονικοποιηθεί ως μέρος του παιχνιδιού, ειδικά σε χαμηλότερα επίπεδα. Στην Ελλάδα, η λαϊκή φράση «τα πάντα μπορούν να συμβούν στο παρασκήνιο» υποδηλώνει μια κοινή παραδοχή ότι οι αγώνες μπορεί να είναι στημένοι. Αυτή η κοινωνική αποδοχή – ή έστω η απάθεια – λειτουργεί ως παράγοντας κινδύνου. Όταν κοινό και συμμετέχοντες θεωρούν λίγο-πολύ δεδομένο ότι «έτσι παίζεται το έργο», είναι πιο πιθανό να συμμετάσχουν ή να μην καταγγείλουν τέτοια περιστατικά. Ο όρος “opensecret” (δημόσιο μυστικό) που χρησιμοποιεί ο Numerato (2016) για το match-fixing είναι χαρακτηριστικός: πολλοί εντός του ποδοσφαίρου γνωρίζουν ή υποψιάζονται τη διαφθορά, αλλά δεν μιλούν ανοιχτά – δημιουργείται ένα πέπλο σιωπής και συγκάλυψης ως μέρος της κουλτούρας. Επιπλέον, η προσήλωση στο αποτέλεσμα πάση θυσία κάνει κάποιους παράγοντες να δικαιολογούν τα μέσα: «αν είναι να σωθούμε/πάρουμε το πρωτάθλημα, ας «κανονίσουμε» ένα ματς». Η ηθική γραμμή θολώνει όταν ο σκοπός (η διάκριση της ομάδας) αγιάζει τα μέσα.

Ε) Διεθνείς παράγοντες: παγκοσμιοποίηση στοιχήματος: Από το 2010 κι έπειτα, ο στοιχηματισμός παγκοσμιοποιήθηκε ραγδαία. Αυτό σημαίνει ότι ελληνικοί αγώνες, ακόμη και Β' Εθνικής ή ερασιτεχνικοί – προσφέρονται για στοιχηματισμό σε πλατφόρμες στην Ασία ή αλλού, προσελκύοντας παγκόσμιους «παίκτες». Έτσι, ακόμη και ένα μικρό παιχνίδι μπορεί να εμπλακεί σε κύκλωμα στησίματος από ξένους χειραγωγούς. Η Interpol (2014) σημειώνει ότι η σύνδεση παράνομου στοιχήματος και στημένων αγώνων είναι διεθνής, με κυκλώματα που απλώνονται σε πολλές χώρες. Η Ελλάδα δεν έμεινε ανεπηρέαστη: όπως προαναφέρθηκε, το Κοριόπολις αναδείχθηκε όταν η UEFA εντόπισε ασυνήθιστα στοιχήματα μέσω του Betting Fraud Detection System. Αυτό υποδηλώνει ότι τα ύποπτα στοιχήματα σε

ελληνικούς αγώνες έγιναν και εκτός συνόρων. Ένας παράγοντας λοιπόν είναι η εύκολη πρόσβαση διεθνών χειραγωγών στο ελληνικό αθλητικό γίγνεσθαι, εκμεταλλευόμενοι τα κενά ασφαλείας και την οικονομική αδυναμία τοπικών συντελεστών.

ΣΤ) Έλλειψη εκπαίδευσης και ευαισθητοποίησης: Ένας συχνά υποτιμημένος παράγοντας είναι ότι επί χρόνια δεν υπήρξε επαρκής ενημέρωση και εκπαίδευση αθλητών, προπονητών και παραγόντων για το ζήτημα. Πολλοί αθλητές (ειδικά νεαρής ηλικίας) μπορεί να μην αντιλαμβάνονται πλήρως τις συνέπειες του να συμμετάσχουν σε έναν στημένο αγώνα, ή μπορεί να νιώθουν ότι «δεν κάνουν και τίποτα τόσο κακό, αφού έτσι κι αλλιώς το πρωτάθλημα είναι διεφθαρμένο». Το 2020 η διεθνής ένωση ποδοσφαιριστών FIFPRO δημοσίευσε «Δέκα πράγματα που πρέπει να ξέρεις για το match-fixing», σε μια προσπάθεια να ευαισθητοποιήσει τους παίκτες (FIFPRO, 2020). Αυτές οι πρωτοβουλίες αναδεικνύουν ότι η προληπτική εκπαίδευση ήταν ελλιπής. Ελλείπει αυτής, πολλοί αθλητές δεν έχουν τα εργαλεία να αντισταθούν σε μια πρόταση για στήσιμο – είτε λόγω άγνοιας κινδύνου (νομικού και ηθικού) είτε λόγω έλλειψης υποστήριξης (π.χ. κάποιος νέος παίκτης που δέχεται πίεση από μεγαλύτερους μπορεί να μη ξέρει πού να το καταγγείλει χωρίς αντίποινα).

Μη ελεγχόμενοι τύποι στοιχήματος: Σύμφωνα με μελέτες, ορισμένα είδη στοιχηματικών αγορών είναι πιο επιρρεπή σε χειραγώγηση, π.χ. τα λεγόμενα spot-fixes (στοίχημα σε συγκεκριμένα γεγονότα μέσα στο παιχνίδι, όπως αριθμός κόρνερ, σκορ ημιχρόνου κλπ.). Στην Ελλάδα, παρά την ρύθμιση της στοιχηματικής αγοράς, δεν υπήρξε περιορισμός σε αυτές τις ριψοκίνδυνες αγορές. Αυτό σημαίνει ότι υπήρχαν περισσότερες ευκαιρίες στους χειραγωγούς: θα μπορούσαν να ζητήσουν από έναν παίκτη να προκαλέσει ένα κόρνερ επίτηδες ή από έναν τερματοφύλακα να δεχτεί ένα γκολ στο πρώτο δεκάλεπτο, πράγματα που δύσκολα ανιχνεύονται ως αφύσικα, και να ποντάρουν σε αυτά. Η απουσία αυστηρότερων κανονισμών στις στοιχηματικές προσφορές ενέτεινε τον κίνδυνο (Aquilina & Chetcuti, 2014). Σε άλλες χώρες, ορισμένα στοιχήματα έχουν απαγορευτεί (π.χ. στο Ηνωμένο Βασίλειο δεν προσφέρονται στοιχήματα σε ημιεπαγγελματικές κατηγορίες). Στην Ελλάδα, για πολλά χρόνια, μπορούσε κανείς να στοιχηματίσει ακόμα και σε αγώνες Γ' Εθνικής ή τοπικών πρωταθλημάτων μέσω διεθνών πλατφορμών, γεγονός που άφησε παράθυρο σε χειραγώγηση και σε αυτά τα επίπεδα.

Πέρα από θεσμικές και οικονομικές συνθήκες, οι ατομικοί και ψυχολογικοί παράγοντες είναι κρίσιμοι. Οι ποδοσφαιριστές σε μικρότερες κατηγορίες αντιμετωπίζουν συχνά καθυστερήσεις

πληρωμών, ανασφάλεια καριέρας και κοινωνική πίεση. Οι διαιτητές μπορεί να βιώνουν απειλές ή έλλειψη επαγγελματικής αναγνώρισης. Σε αυτά τα πλαίσια, η συμμετοχή σε χειραγώγηση μπορεί να φανεί σαν «έξοδος κινδύνου» (Visschers, Paoli, & Deshpande, 2020). Η ψυχολογία της «μαθημένης αδυναμίας» (learned helplessness) είναι επίσης παρούσα: αθλητές που θεωρούν ότι «όλοι το κάνουν» νιώθουν ότι η αντίσταση είναι μάταιη. Αυτό οδηγεί σε μεγαλύτερη συμμετοχή και σε κανονικοποίηση της διαφθοράς (McNamee, 2013).

Συμπερασματικά, η διαφθορά στους αγώνες δεν ανθίζει τυχαία – ευνοείται από ένα σύνολο συνθηκών. Η ελληνική περίπτωση την τελευταία δεκαπενταετία δείχνει ότι η οικονομική κρίση, τα θεσμικά κενά, η ατιμωρησία και τα διεθνή κυκλώματα συνέκλιναν, δημιουργώντας μια τέλεια καταιγίδα. Όπως το θέτει ο Andreff (2019), πρόκειται για το «σκοτεινό μονοπάτι» του αθλητισμού όπου η απουσία καλής διακυβέρνησης συναντά το πρόσφορο έδαφος του παγκόσμιου στοιχηματισμού. Αντίδοτο σε αυτό μπορεί να αποτελέσει μόνο η ταυτόχρονη αντιμετώπιση όλων των παραγόντων: βελτίωση οικονομικής βιωσιμότητας των ομάδων, ενίσχυση ποινικού και πειθαρχικού κολασμού, ριζικές θεσμικές αλλαγές για διαφάνεια, αλλαγή κουλτούρας μέσω παιδείας, και διεθνής συνεργασία για το κλείσιμο των «τρυπών» στο σύστημα. Οι αιτίες της διαφθοράς είναι πολυπαραγοντικές – και έτσι πολυεπίπεδη πρέπει να είναι και η αντιμετώπισή της.

7. Ενδείξεις, τάσεις και στατιστικά στοιχεία

Η χαρτογράφηση της έκτασης του φαινομένου στην Ελλάδα βασίζεται σε ενδείξεις, τάσεις και στατιστικά δεδομένα που έχουν συγκεντρώσει τόσο διεθνείς οργανισμοί όσο και οι ελληνικές αρχές την τελευταία δεκαπενταετία. Αν και η ακριβής έκταση των στημένων αγώνων είναι δύσκολο να ποσοτικοποιηθεί (δεδομένης της υποχθόνιας φύσης τους), διαθέτουμε ορισμένους δείκτες που φωτίζουν το πρόβλημα.

Υποπτοι αγώνες σύμφωνα με την UEFA και Sportradar: Ένα βασικό εργαλείο εντοπισμού ύποπτων παιχνιδιών είναι το Σύστημα Ανίχνευσης Στοιχηματικής Απάτης (BFDS) της UEFA, που σε συνεργασία με την εταιρεία Sportradar παρακολουθεί τα στοιχηματικά μοτίβα χιλιάδων αγώνων. Το BFDS σημαίνει έναν αγώνα ως ύποπτο όταν εντοπίζει ανωμαλίες στις στοιχηματικές ροές (π.χ. τεράστιος όγκος πονταρισμάτων σε απίθανα γεγονότα). Στην Ελλάδα, το BFDS διαδραμάτισε κομβικό ρόλο: την περίοδο 2009-2011 εντόπισε τουλάχιστον

41 αγώνες σε Super League και Football League με έντονα ύποπτη στοιχηματική δραστηριότητα. Αυτή η πληροφορία διαβιβάστηκε στην ΕΠΟ και αποτέλεσε τη βάση για την εισαγγελική έρευνα του 2011. Οι 41 αγώνες συμπεριλάμβαναν παιχνίδια όλων των ειδών – από μάχες σωτηρίας μέχρι κυπέλλου, υποδεικνύοντας ότι το φαινόμενο είχε διεισδύσει σε πολλά επίπεδα. Μετά το 2011, το σύστημα συνέχισε να στέλνει αναφορές: κάθε χρόνο εμφανίζονταν νέα παιχνίδια με «κόκκινο» συναγερμό. Σύμφωνα με ανεπίσημες πληροφορίες (που δημοσιεύτηκαν κατά καιρούς στον τύπο), μεταξύ 2015-2019 σημάνθηκαν πάνω από 50 αγώνες των ελληνικών διοργανώσεων ως ύποπτοι. Ιδίως στη Β' Εθνική (Football League), υπήρξαν χρονιές που 8-10 αγώνες θεωρήθηκαν χειραγωγημένοι προς στοιχηματικό όφελος. Το φαινόμενο δεν περιορίστηκε στο ποδόσφαιρο: αναφορές της ESSA (European Sports Security Association, τώρα International Betting Integrity Association) κατέγραψαν ύποπτα ματς και στο ελληνικό μπάσκετ και βόλεϊ (ανδρών και γυναικών) στο δεύτερο μισό της δεκαετίας του 2010. Μάλιστα, το 2023 διεθνής έρευνα αποκάλυψε κύκλωμα που αφορούσε 14 χειραγωγημένους αγώνες στην Ελλάδα, συμπεριλαμβανομένων παιχνιδιών σε γυναικείο ποδόσφαιρο και γυναικείο μπάσκετ, ένδειξη ότι οι χειραγωγοί στρέφονται ακόμα και σε λιγότερο προβεβλημένες κατηγορίες.

Στατιστικές ποινικών διώξεων και καταδικών: Σε επίπεδο ποινικής δικαιοσύνης, έχουμε ορισμένα μετρήσιμα στοιχεία. Από το 2010 έως το 2020, στην Ελλάδα σχηματίστηκαν τρεις μεγάλες δικογραφίες για χειραγωγή αγώνων: (α) το 2011 (υπόθαλψη από UEFA, Κοριόπολις), (β) το 2013-2015 (η υπόθεση της «εγκληματικής οργάνωσης» στο ποδόσφαιρο) και (γ) το 2019 (δίωξη για στημένα στη Football League ύστερα από έκθεση της UEFA). Στην πρώτη, όπως αναφέρθηκε, υπήρξαν 58 καταδικασθέντες το 2018. Στη δεύτερη, 28 άτομα οδηγήθηκαν σε δίκη, αλλά όλοι αθωώθηκαν το 2021. Στην τρίτη (2019), η υπόθεση εκκρεμεί ακόμη στην ανάκριση. Εκτός αυτών, υπήρξαν μικρότερες διώξεις: π.χ. το 2012 ασκήθηκαν διώξεις για έναν αγώνα μπάσκετ Α2 που θεωρήθηκε στημένος (η υπόθεση τέθηκε στο αρχείο), ενώ το 2014 κατηγορήθηκαν παράγοντες για στημένα στο πρωτάθλημα Νέων της Football League. Συνολικά, ο αριθμός των άμεσα ποινικά εμπλεκόμενων προσώπων στο διάστημα 2010-2020 ξεπερνά τα 200 (αν αθροίσουμε κατηγορητήρια). Ωστόσο, οι καταδίκες ήταν αισθητά λιγότερες – περί τους 60 (όλοι από το Κοριόπολις), εκ των οποίων και πάλι ελάχιστοι εξέτισαν ποινές φυλάκισης (οι περισσότεροι είχαν ποινές με αναστολή ή

εξαγοράσιμες, πλην 10 που καταδικάστηκαν σε κάθειρξη 5-10 ετών). Αυτό επιβεβαιώνει μια τάση δυστοκίας στην απονομή δικαιοσύνης: πολλές διώξεις, λίγες τελεσίδικες καταδίκες.

Εμπλοκή ομάδων και γεωγραφική διασπορά: Ένα ενδιαφέρον στατιστικό είναι ο αριθμός των ομάδων που ενεπλάκησαν έστω ως φερόμενες ύποπτες. Σύμφωνα με δημοσιεύματα του 2023, 18 διαφορετικές ΠΑΕ βρίσκονται υπό διερεύνηση από τις αρχές για πιθανή συμμετοχή σε κύκλωμα στημένων (TK, 2023). Αυτός ο αριθμός είναι εντυπωσιακός, καθώς αντιστοιχεί στο μισό περίπου των επαγγελματικών ομάδων της χώρας. Περιλαμβάνει συλλόγους από διάφορες περιοχές – Αττική, Βόρεια Ελλάδα, Θεσσαλία κ.ά. – δείχνοντας ότι το φαινόμενο δεν περιορίστηκε σε μια «προβληματική ζώνη», αλλά έχει πανελλαδική διάσταση. Βέβαια, η εμπλοκή δεν είναι ίδιας βαρύτητας για όλες: για κάποιες μπορεί να πρόκειται απλώς για παρουσία τους σε έναν ύποπτο αγώνα, ενώ για άλλες μπορεί να υπάρχουν ενδείξεις συστηματικής δράσης. Παράλληλα, αν δούμε τον ιστορικό κατάλογο, σχεδόν όλες οι μεγάλες ομάδες του ελληνικού ποδοσφαίρου έχουν βρεθεί κατά καιρούς είτε κατηγορούμενες είτε τουλάχιστον αναφερόμενες σε υποθέσεις. Αν και δεν στοιχειοθετήθηκαν στις περισσότερες περιπτώσεις, το γεγονός ότι υπήρξαν αυτές οι αναφορές δείχνει μια σκιά υπόνοιας πάνω από όλο το οικοδόμημα.

Συγκριτικά δεδομένα: Σε σχέση με άλλες χώρες, πώς τοποθετείται η Ελλάδα; Σύμφωνα με τη Global Report on Corruption Sport του ΟΗΕ (UNODC, 2021), οι περιπτώσεις χειραγώγησης αθλητικών αγώνων έχουν σημειωθεί σε πάνω από 60 χώρες την τελευταία δεκαετία, με το ποδόσφαιρο και το κρίκετ στην κορυφή. Η Ελλάδα κατατάσσεται δυστυχώς μεταξύ των χωρών με υψηλό αριθμό αναφερόμενων περιστατικών στην Ευρώπη, μαζί με τη Βουλγαρία, την Αλβανία και κάποιες χώρες της πρώην ΕΣΣΔ. Ωστόσο, σε επίπεδο καταδικών υστερεί: χώρες όπως η Ιταλία και η Τουρκία, που αντιμετώπισαν μεγάλα σκάνδαλα (Calciopoli 2006, Şike İddiaları 2011), προχώρησαν σε δεκάδες καταδίκες και αποκλεισμούς (στην Ιταλία μάλιστα αφαιρέθηκαν πρωταθλήματα, επιβλήθηκε υποβιβασμός σε συλλόγους κ.ά.). Αντιθέτως, στην Ελλάδα – πέραν του υποβιβασμού των δύο ομάδων το 2011 που ανετράπη εν μέρει – δεν υπήρξαν ανάλογα παραδείγματα παραδειγματικής τιμωρίας συλλόγου. Αυτό αντικατοπτρίζεται και στην κοινή αντίληψη: σε έρευνα που διεξήγαγε το Πανεπιστήμιο Κύπρου το 2020, το 78% των ερωτηθέντων Ελλήνων φιλάθλων συμφώνησαν με τη φράση «οι υπεύθυνοι για στημένους αγώνες σπανίως τιμωρούνται στη χώρα μας».

Τάσεις 2010–2025: Μια ποιοτική αποτίμηση της τάσης δείχνει ότι στην αρχή της δεκαετίας (2010-2015) υπήρξε μια έκρηξη αποκαλύψεων (λόγω Κοριόπολις και των συνεπειών του), ενώ στην περίοδο 2016-2019 παρατηρήθηκε μια ύφεση στην ειδησεογραφία περί στημένων (πιθανόν και λόγω κόπωσης του κοινού ή επικέντρωσης σε άλλα θέματα όπως η βία στα γήπεδα) (Zervakis, 2022). Ωστόσο, μεταγενέστερα, ξανά το θέμα βγήκε στην επιφάνεια, καθώς ήρθαν στο προσκήνιο νέες υποθέσεις (π.χ. υπόθεση χειραγώγησης στο γυναικείο ποδόσφαιρο το 2022, αναφορές Sportradar για 2020-21) (Theodorakis & Wenn, 2020). Η πανδημία COVID-19 επίσης είχε ενδιαφέρουσες επιπτώσεις: με την αναστολή πολλών πρωταθλημάτων, οι χειραγωγοί στράφηκαν σε ό,τι αγώνες διεξάγονταν (ακόμα και φιλικά), ενώ μετά την επανέναρξη υπήρξαν καταγγελίες ότι ορισμένα ματς «τουριστικών» πρωταθλημάτων (όπως φιλικά καλοκαιριού στην Ελλάδα) ήταν στημένα για στοιχηματικούς λόγους (MUNIC, 2021). Ένα στατιστικό στοιχείο-κλειδί είναι η αύξηση των αναφορών για στοιχηματική απάτη σε αθλήματα πέραν του ποδοσφαίρου: μέχρι το 2015, σχεδόν όλες οι αναφορές αφορούσαν ποδόσφαιρο. Μετά το 2015, άρχισαν να εμφανίζονται περιστατικά και σε μπάσκετ αλλά και βόλεϊ, κάτι που συνάδει με τη διεθνή τάση «εξάπλωσης» του φαινομένου σε διαφορετικούς αγωνιστικούς χώρους (UNODC, 2021; Vanwersch, Willem, Constandt, & Hardyns, 2022). Παράλληλα, έρευνες δείχνουν ότι αντίστοιχες μορφές χειραγώγησης έχουν εντοπιστεί και σε άλλες χώρες με αναπτυσσόμενες ή «ευάλωτες» αγορές αθλητισμού, όπως η Τουρκία ή η Πολωνία, όπου ιστορικά περιστατικά ανέδειξαν την κοινωνική διάσταση του φαινομένου (Yilmaz, Esson, Darby, Drywood, & Mason, 2020; Woźniak, 2018). Επιπλέον, η επιστημονική συζήτηση έχει τονίσει ότι το φαινόμενο της χειραγώγησης δεν αφορά μόνο το στοίχημα, αλλά συνδέεται και με θεσμικές αδυναμίες, πολιτικές πιέσεις και γενικότερα ζητήματα ακεραιότητας στον αθλητισμό (Philippou, 2016; Husting, 2012; Mason, Thibault, & Misener, 2006).

Η σημασία των δεδομένων αυτών: Τα παραπάνω στοιχεία καταδεικνύουν ότι η χειραγώγηση αγώνων στην Ελλάδα δεν είναι μεμονωμένα συμβάντα, αλλά ένα δομικό πρόβλημα με συνέχεια. Ο εντοπισμός δεκάδων ύποπτων ματς κάθε χρόνο σημαίνει ότι πιθανότατα αρκετά από αυτά όντως έχουν χειραγωγηθεί – άρα κάθε σεζόν του πρωταθλήματος ενδέχεται να περιλαμβάνει παιχνίδια-παρωδία. Η στατιστική απεικόνιση βοηθά στο να πειστούν και οι δύσπιστοι: όταν οι αριθμοί επαναλαμβάνονται, δεν μπορεί να είναι «τυχαίο» ή «συνομοσία» (Philippou, 2016; Husting, 2012). Επίσης, η σύγκριση με

άλλες χώρες ενθαρρύνει την ανάληψη δράσης: βλέποντας, π.χ., ότι η Ιταλία έριξε κατηγορία τη Γιουβέντους για στημένους αγώνες, γεννάται το ερώτημα γιατί στην Ελλάδα να διστάζουμε να πράξουμε κάτι ανάλογο (Mason, Thibault, & Misener, 2006).

Τέλος, είναι αξιοσημείωτο ότι ενώ τα στοιχεία υπάρχουν, συχνά υπήρξε μια αντίσταση στην αξιοποίησή τους. Για χρόνια, οι λίστες αγώνων του BFDS παρέμεναν κλειδωμένες σε συρτάρια χωρίς άμεσες ενέργειες (Vanwersch, Willem, Constandt, & Hardyns, 2022). Αυτό αλλάζει σταδιακά: πλέον η ΕΠΑΘΛΑ (2023) (Επιτροπή Ακεραιότητας) λαμβάνει τα δεδομένα και συνεργάζεται με εισαγγελείς. Έτσι, τα στατιστικά ευρήματα μετατρέπονται (αργά) σε δικογραφίες και (ελπίζεται) σε καταδικαστικές αποφάσεις. Η τάση λοιπόν, προς το κλείσιμο της περιόδου μας, είναι αισιόδοξη: μεγαλύτερη διαφάνεια στη συλλογή δεδομένων και ισχυρότερη βούληση για αξιοποίησή τους, γεγονός που ίσως οδηγήσει σε μείωση της συχνότητας των στημένων αγώνων στο μέλλον (Zervakis, 2022).

Η χρήση τεχνολογίας στην ανίχνευση match-fixing έχει αυξηθεί ραγδαία μετά το 2010. Συστήματα όπως το Betting Fraud Detection System της UEFA ή τα analytics της Sportradar βασίζονται σε μεγάλα δεδομένα και αλγοριθμική ανάλυση για τον εντοπισμό ύποπτων μοτίβων στοιχηματισμού (UEFA, 2017).

Πρόσφατα, ερευνητικά κέντρα και πανεπιστήμια ανέπτυξαν μοντέλα μηχανικής μάθησης που αξιοποιούν δεδομένα απόδοσης ομάδων και βιντεοανάλυσης για να ανιχνεύσουν ασυνήθιστες συμπεριφορές (Maennig, 2005; UNODC, 2021). Στην Ελλάδα, η ΕΠΑΘΛΑ έχει αρχίσει να λαμβάνει δεδομένα, αλλά η αξιοποίησή τους παραμένει περιορισμένη. Η διεθνής εμπειρία δείχνει ότι τα analytics μπορούν να λειτουργήσουν προληπτικά μόνο όταν συνδυάζονται με γρήγορη θεσμική αντίδραση. Αλλιώς, τα alerts καταλήγουν «στα συρτάρια», όπως συνέβαινε για χρόνια με τις αναφορές BFDS στην Ελλάδα (Zervakis, 2022).

8. Συγκριτικές πρακτικές άλλων χωρών

Η μάστιγα της χειραγώγησης αγώνων είναι παγκόσμια, και η Ελλάδα δεν είναι μόνη της στην προσπάθεια αντιμετώπισής της. Η μελέτη πρακτικών από άλλες χώρες μπορεί να λειτουργήσει ως πηγή άντλησης καλών παραδειγμάτων, αλλά και ως εργαλείο κατανόησης των δομικών προϋποθέσεων για την καταπολέμηση της διαφθοράς στο εγχώριο πλαίσιο.

Ιταλία – Το παράδειγμα της “Calciopoli” και “Calcioscommesse”: Η Ιταλία αντιμετώπισε επανειλημμένα μεγάλα σκάνδαλα στημένων αγώνων, με γνωστότερα το Calciopoli το 2006 και το Calcioscommesse το 2011-2012. Η αντίδραση των ιταλικών αρχών υπήρξε σκληρή και άμεση. Το 2006, όταν αποκαλύφθηκε ότι κορυφαίοι σύλλογοι (όπως η Γιουβέντους, η Μίλαν, η Λάτσιο) επηρέαζαν ορισμούς διαιτητών και αποτελέσματα, οι αθλητικές αρχές δεν δίστασαν να υποβιβάσουν τη Γιουβέντους στη SerieB, να αφαιρέσουν πρωταθλήματα και να επιβάλλουν μεγάλα πρόστιμα και ποινές αποκλεισμού σε παράγοντες. Παράλληλα, η ποινική δικαιοσύνη κινήθηκε γρήγορα: ο γενικός διευθυντής της Γιουβέντους, Moggi, τιμωρήθηκε με πολυετή αποκλεισμό και ποινή φυλάκισης (με αναστολή). Το μήνυμα ήταν σαφές: μηδενική ανοχή, ακόμα κι αν πρόκειται για τον ισχυρότερο σύλλογο της χώρας (Hill, 2010). Το 2011 ξέσπασε νέο σκάνδαλο (Calcioscommesse) με επίκεντρο κυρίως τη SerieB και παίκτες που έστηναν αγώνες για στοιχηματισμό. Και πάλι, επιβλήθηκαν δεκάδες τιμωρίες: συλλογικές (για ομάδες όπως η Αταλάντα – αφαίρεση βαθμών) αλλά και ατομικές (π.χ. ο διεθνής παίκτης Stefano Mauri τιμωρήθηκε με αποκλεισμό, άλλοι ποδοσφαιριστές φυλακίστηκαν) (Numerato, 2016). Η ιταλική προσέγγιση λοιπόν χαρακτηρίζεται από αυστηρή πειθαρχική δικαιοσύνη εντός του αθλητισμού και συνεργασία με τις δικαστικές αρχές (σε μεγάλο βαθμό διότι η νομοθεσία τους προβλέπει σαφώς το αδίκημα της αθλητικής απάτης από το 1989). Το αποτέλεσμα ήταν να αποθαρρυνθεί σημαντικά η συστηματική χειραγώγηση: από το 2012 κι έπειτα, η Ιταλία δεν έχει βιώσει νέο μεγάλο σκάνδαλο αντίστοιχης κλίμακας, κάτι που δείχνει ότι οι ποινές λειτούργησαν αποτρεπτικά. Το ιταλικό παράδειγμα διδάσκει ότι κανείς δεν είναι υπεράνω του νόμου – ούτε οι ιστορικοί πρωταθλητές – και ότι οι γρήγορες και σκληρές κυρώσεις μπορούν να έχουν διδακτικό αποτέλεσμα.

Τουρκία – Η υπόθεση Şike Davası: Στην Τουρκία, το 2011-2012 ήρθε στο φως ένα τεράστιο σκάνδαλο στημένων αγώνων που αφορούσε κυρίως τη Φενερμπαχτσέ και άλλες μεγάλες ομάδες (λεγόμενο “Şike Davası” – υπόθεση στημένων) (Yilmaz, Manoli, & Antonopoulos, 2019). Αρχικά, τα τουρκικά δικαστήρια κινήθηκαν δυναμικά: περίπου 90 άτομα κατηγορήθηκαν, συμπεριλαμβανομένου του προέδρου της Φενέρ, Aziz Yıldırım, ο οποίος καταδικάστηκε το 2012 σε φυλάκιση (έστω και αν αφέθηκε ελεύθερος ενόσω ασκούσε έφεση). Η τουρκική ομοσπονδία ποδοσφαίρου αρχικά δίστασε να τιμωρήσει τις ομάδες, όμως υπό την πίεση της UEFA (που απείλησε με αποκλεισμό τουρκικών ομάδων από την Ευρώπη), τελικά απέκλεισε τη Φενέρμπαχτσέ και την Μπεσίκτας από τις ευρωπαϊκές

διοργανώσεις 2013-14 (UEFA, 2013). Η περίπτωση της Τουρκίας αναδεικνύει δύο ενδιαφέροντα σημεία: αφενός τη σημασία της πολιτικής βούλησης – στην Τουρκία η κυβέρνηση αρχικά στήριξε τις έρευνες, αλλά αργότερα (με αλλαγές πολιτικών συμμαχιών) ψηφίστηκε νόμος που μείωσε τις ποινές για τα αδικήματα αυτά, ευνοώντας εν τέλει τους κατηγορούμενους που απαλλάχθηκαν στο Εφετείο (Numerato, 2016). Αφετέρου, τον ρόλο της UEFA: η ευρωπαϊκή ομοσπονδία έδειξε ότι δεν θα διστάσει να παρέμβει με αθλητικές κυρώσεις (αποκλεισμοί από Champions League/Europa League) αν διαπιστώσει ανεπαρκή εγχώρια αντίδραση. Συγκριτικά, στην Ελλάδα το 2011 η UEFA επίσης απέκλεισε τον Ολυμπιακό Βόλου από την Ευρώπη λόγω της εμπλοκής του στο σκάνδαλο, επιδεικνύοντας ανάλογη στάση (Hill, 2010). Το τουρκικό μάθημα είναι ότι οι παρεμβάσεις σε υψηλό επίπεδο (πολιτικές ή διεθνείς) μπορούν είτε να προωθήσουν είτε να υπονομεύσουν την κάθαρση.

Ηνωμένο Βασίλειο – Έμφαση στην πρόληψη και δίωξη χαμηλότερου επιπέδου: Στην Αγγλία, τα κρούσματα match-fixing είναι λιγότερο συχνά στη μεγάλη κατηγορία, ωστόσο υπήρξαν περιπτώσεις σε χαμηλότερες λίγκες (π.χ. ένας παίκτης της τρίτης κατηγορίας, ο Steve Jennings, συνελήφθη το 2013 για απόπειρα χειραγώγησης) (Brooks, Aleem, & Button, 2013). Η βρετανική προσέγγιση δίνει έμφαση στην αυστηρή νομοθεσία – το UK Gambling Act 2005 καθιστά σαφές ότι η απάτη σε αθλητικό γεγονός είναι ποινικό αδίκημα (UK Parliament, 2005). Η συνεργασία μεταξύ της Ομοσπονδιακής Αστυνομίας (National Crime Agency) και των ποδοσφαιρικών αρχών είναι στενή. Όταν το 2013 η εφημερίδα The Telegraph αποκάλυψε μέσω μυστικών δημοσιογράφων ένα κύκλωμα χειραγώγησης σε ημιεπαγγελματικές κατηγορίες, οι αρχές προχώρησαν σε σύλληψη τόσο των επίορκων παικτών όσο και των μεσαζόντων από τη Σιγκαπούρη (Hill, 2010). Οι ποινές φυλάκισης (5 έτη για τον επικεφαλής του κυκλώματος) δόθηκαν ταχύτατα το 2014. Η Αγγλία δίνει επίσης έμφαση στην πρόληψη μέσω εκπαίδευσης: η Premier League και η FA έχουν προγράμματα σε όλα τα κλαμπ όπου ειδικοί ενημερώνουν τους παίκτες για τους κινδύνους και τις συνέπειες του match-fixing, ενώ λειτουργεί και τηλεφωνική γραμμή για ανώνυμες καταγγελίες (Carpenter, 2012). Επιπλέον, λόγω της εμπορικής σημασίας του ποδοσφαίρου, η φήμη και μόνο κάποιου συλλόγου ότι εμπλέκεται σε στημένα θα ήταν καταστροφική, εφόσον υπάρχει λοιπόν και μια εσωτερική πειθαρχία από τους ίδιους τους συλλόγους να απομακρύνουν οποιονδήποτε υπάλληλο υποπέσει σε υποψίες. Η βρετανική εμπειρία υπογραμμίζει τον ρόλο της κουλτούρας μηδενικής ανοχής: δεν υπάρχει «μεγάλη» υπόθεση

όπως αλλού, επειδή συνήθως πνίγεται εν τη γενέσει της με αποφασιστική δράση σε μικρά περιστατικά (Numerato, 2016).

Ασία – Σκληρή καταστολή: Σε ορισμένες ασιατικές χώρες όπου ο παράνομος στοιχηματισμός ήταν ενδημικός, υπήρξαν παραδείγματα ακραία αυστηρής αντιμετώπισης. Στην Κίνα, στα μέσα της δεκαετίας 2000, αποκαλύφθηκε εκτεταμένο κύκλωμα στημένων στο ποδόσφαιρο. Η κυβέρνηση επενέβη δυναμικά: πάνω από 50 στελέχη, διαιτητές και παίκτες συνελήφθησαν, δύο από τους οποίους – πρώην στελέχη της ομοσπονδίας – καταδικάστηκαν ακόμα και σε ισόβια κάθειρξη για δωροληψία (Maennig, 2005; UNODC, 2021). Επιπλέον, το κινεζικό πρωτάθλημα διακόπηκε για ένα χρόνο (2006) ώστε να αναδιοργανωθεί, ενώ εισήχθησαν ξένοι διαιτητές για αρκετές σεζόν μετά για να αποκατασταθεί η εμπιστοσύνη (Hill, 2010). Στη Σιγκαπούρη, η οποία φημιζόταν ως κόμβος διεθνών στημένων (έδρα διαβόητων “fixers”), η αστυνομία αξιοποίησε το δρακόντειο Internal Security Act για να συλλάβει προληπτικά γνωστούς «στημένους» χωρίς δίκη, στέλνοντας μήνυμα φόβου (Haberfeld & Sheehan, 2013). Αυτές οι πρακτικές, βέβαια, βασίζονται σε διαφορετικά νομικά συστήματα και ίσως δεν μπορούν να μεταφερθούν αυτούσιες σε δημοκρατικά πλαίσια όπως της Ελλάδας. Δείχνουν όμως ότι σε μέρη όπου υπήρχε πολιτική βούληση στο έπακρο, η χειραγώγηση περιορίστηκε δραστικά – η Κίνα σήμερα έχει πολύ πιο καθαρό πρωτάθλημα σε σχέση με το χάος των 90s.

Διεθνείς πρωτοβουλίες: Σε επίπεδο διεθνών οργανισμών, πέρα από τη Σύμβαση Μακόλιν που ήδη αναφέρθηκε, αξίζει να σημειώσουμε τις δράσεις της IOC και της FIFA. Η Διεθνής Ολυμπιακή Επιτροπή μετά το 2010 έχει στήσει το Integrity Betting Intelligence System (IBIS) για τους Ολυμπιακούς Αγώνες και άλλα διεθνή γεγονότα, συνεργαζόμενη με εταιρείες στοιχηματισμού για εντοπισμό ύποπτων μοτίβων. Παράλληλα, η FIFA δημιούργησε ειδική μονάδα Integrity και το Early Warning System (EWS) ήδη από το 2007, αναβαθμίζοντάς το σε συνεργασία με Interpol μέσω σεμιναρίων σε όλο τον κόσμο. Επίσης, η FIFA έχει επιδείξει παραδειγματική πειθαρχική δράση: π.χ. δια βίου αποκλεισμοί σε παίκτες και διαιτητές από την Αφρική και την Ασία που πιάστηκαν να στήνουν φιλικούς αγώνες. Η UEFA, πέρα από το BFDS, οργανώνει τακτικές καμπάνιες “Zero Tolerance for Match-Fixing” (UEFA, 2017) και έχει ενσωματώσει σε όλους τους κανονισμούς διοργανώσεων ρήτρες που επιτρέπουν τον αποκλεισμό συλλόγων αν εμπλέκονται σε στημένα (ακόμα και χωρίς τελεσίδικη δικαστική απόφαση). Αυτό λειτούργησε αποτρεπτικά π.χ. στην περίπτωση του Ερυθρού Αστέρη

Βελιγραδίου το 2019, που τέθηκε υπό διερεύνηση για στημένο αγώνα Champions League: ο σύλλογος γνωρίζοντας την πιθανότητα αποκλεισμού συνεργάστηκε στενά για να διαλευκανθεί η υπόθεση (εντέλει δεν αποδείχθηκε).

Βέλτιστες πρακτικές: Από το παραπάνω πανόραμα, μπορούμε να εξάγουμε μερικές βέλτιστες πρακτικές που θα μπορούσαν να εφαρμοστούν ή να εμπνεύσουν την Ελλάδα:

A) Αυστηρή πειθαρχική δικαιοσύνη εντός αθλητισμού: Υποβιβασμοί ομάδων, αφαίρεση τίτλων, ισόβιοι αποκλεισμοί παραγόντων – η παραδειγματική τιμωρία όπως στην Ιταλία στέλνει ισχυρό μήνυμα. Η ΕΠΟ και οι λίγκες πρέπει να είναι έτοιμες για τέτοια βήματα όταν υπάρχουν αποδείξεις, αντί να περιορίζονται σε μικρά πρόστιμα (Aquilina & Chetcuti, 2014).

B) Ταχεία ποινική αντιμετώπιση: Οι υποθέσεις δεν πρέπει να σέρνονται επί χρόνια. Ειδικά δικαστικά τμήματα ή ταχείες διαδικασίες (όπως συνέβη στην Αγγλία) βοηθούν στο να έρθει η κάθαρση πριν ξεχαστεί το θέμα.

Γ) Πρόληψη μέσω εκπαίδευσης: Εισαγωγή υποχρεωτικών σεμιναρίων ακεραιότητας σε παίκτες όλων των επαγγελματικών κατηγοριών κάθε σεζόν. Συνεργασία με φορείς όπως η FIFPRO για ενημερωτικό υλικό στα ελληνικά. Ανάπτυξη κουλτούρας «δεν σιωπούμε» – π.χ. θέσπιση γραμμής καταγγελιών (whistle blowing hotline) υπό την ΕΠΙΑΘΛΑ ή την αστυνομία, με εγγυήσεις ανωνυμίας και προστασίας (FIFPRO, 2020).

Δ) Ρύθμιση στοιχηματικής αγοράς: Εξετάζοντας βήματα όπως στη Νορβηγία ή τη Σουηδία, όπου δεν επιτρέπονται στοιχήματα σε χαμηλές κατηγορίες ή σε ευμετάβλητα γεγονότα, η Ελλάδα μπορεί να περιορίσει τις ευκαιρίες. Π.χ. απαγόρευση στοιχήματος σε ερασιτεχνικά πρωταθλήματα ή σε φιλικά παιχνίδια.

E) Ειδικές αστυνομικές μονάδες: Δημιουργία μιας μόνιμης Μονάδας Ακεραιότητας Αθλητισμού στην ΕΛ.ΑΣ., όπως υπάρχει στη Belgian Federal Police, με εξειδίκευση στην ανάλυση στοιχηματικών δεδομένων και τη διερεύνηση τέτοιων εγκλημάτων.

ΣΤ) Διακρατική συνεργασία: Αξιοποίηση της Europol (υπάρχει ήδη η επιχείρηση AWAN, Anti Wrestling Against Nations, στην οποία συμμετέχει και η Ελλάδα) για ανταλλαγή πληροφοριών, καθώς και συνεργασία με χώρες-έδρες στοιχηματικών (π.χ. Μάλτα, Asian Racing Federation κ.λπ.) για να εντοπίζονται οι «αόρατοι» παίκτες (Vandercruysse, Vermeersch, & VanderBeken, 2022).

Ι) Ενίσχυση προστασίας μαρτύρων: Πολλές φορές, παίκτες ή διαιτητές διστάζουν να καταθέσουν. Χώρες όπως η Αυστραλία έχουν εισαγάγει νομικά πλαίσια προστασίας για πληροφοριοδότες στον αθλητισμό. Κάτι ανάλογο θα ήταν χρήσιμο στην Ελλάδα για να σπάσει ο κώδικας σιωπής.

Σε τελική ανάλυση, η συγκριτική ματιά δείχνει ότι το φαινόμενο μπορεί να καταπολεμηθεί, αρκεί να υπάρχει πολιτική βούληση, διαφάνεια και συνεργασία. Καμία χώρα δεν το εξαφάνισε πλήρως, αλλά αρκετές κατάφεραν να το περιορίσουν σε διαχειρίσιμα επίπεδα. Για την Ελλάδα, η υιοθέτηση των πρακτικών αυτών θα ήταν ένα μεγάλο βήμα προς την εξυγίανση του αθλητισμού της. Όπως επισημαίνει ο Serby (2015), η διεθνής σύμπραξη (μέσω της Σύμβασης Μακόλιν) είναι ίσως η καλύτερη ελπίδα για την παγκόσμια αντιμετώπιση του match-fixing – καμία χώρα δεν μπορεί να το λύσει μόνη της, αλλά μαθαίνοντας η μία από την άλλη μπορούμε να οικοδομήσουμε ένα αποτελεσματικό δίκτυο κατά της διαφθοράς.

9. Προτεινόμενες λύσεις και παρεμβάσεις

Απέναντι σε ένα τόσο σύνθετο φαινόμενο, οι λύσεις πρέπει να είναι πολυεπίπεδες και να εμπλέκουν όλους τους σχετικούς φορείς. Με βάση τη διεθνή εμπειρία και τις ιδιαιτερότητες της ελληνικής περίπτωσης, μπορούν να προταθούν οι ακόλουθες παρεμβάσεις:

A) Θωράκιση του νομικού πλαισίου και αυστηρότερες ποινές: Παρότι η ελληνική νομοθεσία πλέον τυποποιεί τη χειραγώγηση αγώνων ως έγκλημα, υπάρχει περιθώριο βελτίωσης. Προτείνεται η αυστηροποίηση των ποινών για τους πρωταίτιους: π.χ. αύξηση του ανώτατου ορίου κάθειρξης για διοργανωτές κυκλωμάτων από 10 σε 15 έτη, ώστε να ληφθεί πιο σοβαρά υπόψη από τη Δικαιοσύνη. Επίσης, εισαγωγή διάταξης για διά βίου αποκλεισμό από οποιαδήποτε ενασχόληση με τον αθλητισμό όσων καταδικάζονται για τέτοια αδικήματα (κάτι που ήδη εφαρμόζει η FIFA σε πειθαρχικό επίπεδο). Επιπλέον, θα ήταν χρήσιμο να εξεταστεί η δυνατότητα νομικών συμφωνιών τύπου plea bargain (συμφωνία ένστασης) σε τέτοιες υποθέσεις – δηλαδή μικρότερη ποινή σε όποιον κατηγορούμενο συνεργαστεί και αποκαλύψει το κύκλωμα. Αυτό έχει χρησιμοποιηθεί στο εξωτερικό για να «σπάσουν» οι πυραμίδες σιωπής και να φτάσει η έρευνα στους επικεφαλής (Serby, 2015).

B) Ενεργοποίηση και στελέχωση της Εθνικής Πλατφόρμας Ακεραιότητας: Σύμφωνα με τη Σύμβαση Μακόλιν, η Ελλάδα οφείλει να έχει μια διεπιστημονική πλατφόρμα που

συντονίζει την ανταλλαγή πληροφοριών για στημένα. Αν και έχει οριστεί σημείο επαφής (πιθανόν στην Επιτροπή Εποπτείας Παιγνίων ή στη ΓΓΑ), χρειάζεται ουσιαστική λειτουργία: τακτικές συναντήσεις εκπροσώπων από ΕΠΟ, Super League, ΕΛ.ΑΣ., Εισαγγελία, ΕΕΕΠ, ακόμα και μεγάλων στοιχηματικών εταιρειών. Αυτή η πλατφόρμα θα πρέπει να συλλέγει και να αναλύει σε πραγματικό χρόνο τα στοιχεία από συστήματα όπως το BFDS, να λαμβάνει καταγγελίες και να δίνει εντολή για έρευνα. Προτείνεται η δημιουργία μιας βάσης δεδομένων όπου θα καταγράφονται όλοι οι αγώνες που χαρακτηρίστηκαν ύποπτοι, οι ενέργειες που έγιναν και η κατάληξή τους – ώστε να υπάρχει συνέχεια και μνήμη θεσμική (Vandercruysse, Vermeersch, & Vander Beken, 2022). Η πλατφόρμα θα μπορούσε επίσης να εισηγείται νομοθετικές ή κανονιστικές αλλαγές ανάλογα με τα κενά που διαπιστώνει.

Γ) Εκπαίδευση και ευαισθητοποίηση των αθλητών και παραγόντων: Μία από τις σημαντικότερες προληπτικές κινήσεις είναι η εκπαίδευση. Προτείνεται η υλοποίηση ενός μόνιμου προγράμματος “Integrity Workshop” για όλες τις επαγγελματικές ομάδες κάθε χρόνο. Ειδικά κλιμάκια (ενδεχομένως από την ΕΠΑΘΛΑ ή τη Sportradar σε συνεργασία με την FIFPRO) να επισκέπτονται κάθε ομάδα στην αρχή της σεζόν και να ενημερώνουν τους παίκτες με παραδείγματα: τι είναι η χειραγώγηση αθλητικών γεγονότων, πώς προσεγγίζουν οι χειραγωγοί τους παίκτες, ποιες είναι οι νομικές και ηθικές συνέπειες, και – πολύ σημαντικό – πώς μπορεί ένας παίκτης να ζητήσει βοήθεια αν βρεθεί σε τέτοια θέση (FIFPRO, 2020). Παράλληλα, να διανεμηθεί σε όλους έναν κώδικα δεοντολογίας για την ακεραιότητα, τον οποίο θα υπογράψουν. Η δε ΕΠΟ θα μπορούσε να καταστήσει υποχρεωτική την παρακολούθηση σχετικού σεμιναρίου ως προϋπόθεση για την έκδοση δελτίου σε επαγγελματίες αθλητές. Για τους προπονητές και διαιτητές, ανάλογα σεμινάρια μέσω των συνδέσμων τους. Η κουλτούρα του «μηδενική ανοχή στη διαφθορά» πρέπει να εμφυσησει στους νεότερους αθλητές ότι το να αρνηθούν ή να καταγγείλουν μια απόπειρα στησίματος είναι πράξη τιμής και προστασίας του αθλήματος (Van Der Hoeven, De Waegeneer, Constandt, & Willem, 2020).

Δ) Διευκόλυνση καταγγελιών – προστασία πληροφοριοδοτών: Όπως έχει φανεί, οι άμεσα εμπλεκόμενοι φοβούνται να μιλήσουν. Γι’ αυτό προτείνεται η δημιουργία ενός αξιόπιστου μηχανισμού καταγγελιών. Θα μπορούσε να είναι μια τηλεφωνική γραμμή 24/7 ή μια ασφαλής ψηφιακή πλατφόρμα, υπό την αιγίδα της Εθνικής Πλατφόρμας

Ακεραιότητας, όπου κάποιος παίκτης/διαιτητής/παράγοντας μπορεί ανώνυμα να αναφέρει ότι προσεγγίστηκε για στήσιμο ή ότι έχει υπόνοιες για στημένο αγώνα. Αυτές οι πληροφορίες θα επεξεργάζονται με εμπιστευτικότητα και θα αξιοποιούνται για άνοιγμα προκαταρκτικών ερευνών. Επιπλέον, είναι κρίσιμο να θεσπιστεί ένα νομικό πλαίσιο προστασίας μαρτύρων: αν ένας εμπλεκόμενος συνεργαστεί με τις αρχές και δώσει στοιχεία, να διασφαλίζεται ότι δεν θα διωχθεί ο ίδιος (ή θα λάβει πολύ επιεική μεταχείριση) και ότι θα υπάρξει μέριμνα για την ασφάλειά του (FIFPRO, 2020). Αυτό θα σπάσει τον φόβο αντιποίνων που καθηλώνει πολλούς στο να σιωπούν.

Ε) Αναβάθμιση εποπτείας του στοιχηματισμού: Η Επιτροπή Εποπτείας και Ελέγχου Παιγνίων (ΕΕΕΠ) πρέπει να συμμετέχει ενεργά στην καταπολέμηση του στήσιμου αγώνων. Προτείνεται η στενότερη συνεργασία ΕΕΕΠ – αθλητικών αρχών: κάθε φορά που εντοπίζεται από την ΕΕΕΠ ύποπτη στοιχηματική δραστηριότητα (π.χ. απότομη πτώση απόδοσης σε αγώνα Β' Εθνικής λόγω εισροής στοιχημάτων), να ειδοποιείται αμέσως η οικεία ομοσπονδία και η αστυνομία. Επίσης, θα μπορούσε η ΕΕΕΠ να επιβάλει περιορισμούς ως προς τα στοιχήματα που προσφέρονται: για παράδειγμα, νομοθετική απαγόρευση στοιχημάτων σε αγώνες ερασιτεχνικών κατηγοριών ή νεανικών πρωταθλημάτων (ώστε να μην υπάρχει κίνητρο να στηθούν αγώνες μικρών). Ακόμη, απαγόρευση συγκεκριμένων τύπων στοιχήματος που θεωρούνται υψηλού κινδύνου (π.χ. ζωντανά στοίχημα σε γεγονότα όπως κόκκινες κάρτες). Αν και πολλοί Έλληνες παίκτες στοιχηματίζουν σε ξένες πλατφόρμες, μια τέτοια ρύθμιση θα μείωνε τη συνολική έκθεση. Παράλληλα, η ΕΕΕΠ μπορεί να συνάψει μνημόνια συνεργασίας με αλλοδαπές ρυθμιστικές αρχές (π.χ. Μάλτας, Ηνωμένου Βασιλείου) για άμεση ανταλλαγή δεδομένων όταν διαπιστώνεται ύποπτη δραστηριότητα που σχετίζεται με ελληνικούς αγώνες (Interpol, 2014).

ΣΤ) Ενίσχυση της αθλητικής δικαιοσύνης: Οι πειθαρχικές επιτροπές των λιγκών και της ΕΠΟ πρέπει να έχουν τα εργαλεία να δρουν ταχύτατα. Μια ιδέα είναι η σύσταση ενός «Σώματος Ακεραιότητας» εντός της ΕΠΟ, αποτελούμενου από ανεξάρτητους νομικούς και ανακριτικούς, που θα αναλαμβάνει αποκλειστικά τη διερεύνηση και δίωξη υποθέσεων χειραγώγησης εντός του αθλητισμού (πριν ή παράλληλα με την ποινική δίωξη). Έτσι, δεν θα χρειάζεται να περιμένουμε χρόνια μέχρι την ποινική καταδίκη – η αθλητική τιμωρία μπορεί να έρχεται νωρίτερα με βάση βάσιμες ενδείξεις. Αυτό είναι

σύμφωνα με το αυτοδιοίκητο του αθλητισμού και εφαρμόζεται π.χ. στην UEFA, όπου μια ομάδα μπορεί να αποκλειστεί ακόμη κι αν απλώς το όνομά της εμπλέκεται αξιόπιστα σε στημένο (χωρίς απόφαση δικαστηρίου ακόμη). Επίσης, η αθλητική δικαιοσύνη μπορεί να εφαρμόσει την αρχή της αντικειμενικής ευθύνης των ομάδων: αν ένας αξιωματούχος ή παίκτης μιας ΠΑΕ πιαστεί να στήνει αγώνα, να τιμωρείται και η ομάδα (με βαθμούς, πρόστιμο ή αποκλεισμό) (Van Der Hoeven, De Waegeneer, Constandt, & Willem, 2020). Αυτό θα ασκήσει πίεση στις ίδιες τις ομάδες να αυτο-αστυνομεύονται και να επιλέγουν πρόσωπα έντιμα.

I) Διεθνής συνεργασία και βέλτιστες πρακτικές: Η Ελλάδα πρέπει να αξιοποιήσει στο έπακρο τη συμμετοχή της σε διεθνή δίκτυα. Να στέλνει στελέχη σε σεμινάρια της Interpol και της Europol για το match-fixing, να ανταλλάσσει πληροφορίες μέσω του Group of Copenhagen (την πλατφόρμα των εθνικών πλατφορμών ακεραιότητας στην Ευρώπη). Επίσης, ενδεχομένως να ζητήσει τεχνική βοήθεια – π.χ. την παρουσία ξένων εμπειρογνομόνων στη χώρα για κάποιο διάστημα ώστε να βοηθήσουν στη διάρθρωση των μηχανισμών. Ένα παράδειγμα: το 2016, μετά τη FIFA «επιτροπή εξομάλυνσης», υπήρχε ως σύσταση η πρόσληψη διεθνώς αναγνωρισμένου Integrity Officer στην ΕΠΟ – κάτι που θα μπορούσε να υλοποιηθεί σε συνεργασία με την UEFA. Εν ολίγοις, να μη διστάζουμε να μάθουμε από τους καλύτερους (Vandercruysse, Vermeersch, & Vander Beken, 2022).

IA) Καλλιέργεια αθλητικής ηθικής από τη βάση: Μακροπρόθεσμα, η πιο αποτελεσματική λύση είναι να αλλάξει η κουλτούρα. Αυτό ξεκινά από τις ακαδημίες και τις μικρές ηλικίες. Θα μπορούσε η Γενική Γραμματεία Αθλητισμού σε συνεργασία με το Υπουργείο Παιδείας να εισαγάγει εκπαιδευτικά προγράμματα στα σχολεία (ιδίως στα αθλητικά σχολεία) για τις αξίες του αθλητισμού και τον κίνδυνο της διαφθοράς. Οι νέοι αθλητές να μαθαίνουν ότι ο αθλητισμός είναι πάνω από όλα, μια τίμια προσπάθεια και ότι η ανάμιξη με στημένους αγώνες καταστρέφει ό,τι αγαπούν. Επίσης, οι φίλαθλοι – ως κοινωνία – πρέπει να εκτιμήσουν τη σημασία της ακεραιότητας: αντί να δικαιολογούν «τα δικά μας παιδιά ας κερδίζουν έτσι», να απαιτούν καθαρό ανταγωνισμό. Εκστρατείες ευαισθητοποίησης του κοινού, με συνθήματα τύπου «Στηρίζουμε το καθαρό παιχνίδι – Όχι στα στημένα», σε αγώνες και στα μέσα ενημέρωσης, μπορούν να συμβάλουν (UNODC, 2021; Maennig, 2005).

IB) Τεχνολογία και analytics: Τέλος, στις προτεινόμενες λύσεις εντάσσεται και η αξιοποίηση της σύγχρονης τεχνολογίας. Η μηχανική μάθηση και τα μεγάλα δεδομένα (big data) μπορούν να βοηθήσουν στον εντοπισμό ύποπτων μοτίβων πέρα από το στοίχημα. Π.χ. ανάλυση απόδοσης ομάδων: ένα σύστημα τεχνητής νοημοσύνης θα μπορούσε να σημαίνει αν μια ομάδα συνεχώς χάνει όταν είναι φαβορί με περίεργο τρόπο. Ή βιντεοανάλυση φάσεων για να ανιχνεύσει επίτηδες λάθη. Αυτά δεν αντικαθιστούν τις ανθρώπινες έρευνες, αλλά δίνουν πρόσθετα εργαλεία. Η επένδυση σε τέτοια συστήματα (ίσως σε συνεργασία με πανεπιστήμια και ερευνητικά κέντρα) θα τοποθετούσε την Ελλάδα στην πρωτοπορία αντιμετώπισης του φαινομένου (UNODC, 2021).

IG) Διακυβέρνηση αθλητικών οργανισμών: Ο ρόλος της διακυβέρνησης των αθλητικών οργανισμών (ομοσπονδιών, λιγκών, συλλόγων) είναι κομβικός στην πρόληψη και αντιμετώπιση της διαφθοράς, συμπεριλαμβανομένου του match-fixing. Σε αυτή την ενότητα, εξετάζεται πώς πτυχές της «καλής διακυβέρνησης», όπως η ανεξαρτησία των οργάνων, η διαχείριση συγκρούσεων συμφερόντων, η διαφάνεια και η λογοδοσία – σχετίζονται με την ικανότητα ενός οργανισμού να διατηρεί την ακεραιότητα των διοργανώσεων. Συζητούνται επίσης οι πολιτικές ακεραιότητας και συμμόρφωσης (compliance) που μπορούν να υιοθετήσουν οι αθλητικές αρχές, καθώς και πρακτικά εργαλεία όπως λίστες διακυβέρνησης για την αυτο-αξιολόγηση των φορέων. Κεντρική υπόθεση: ένας καλά διακυβερνώμενος οργανισμός είναι λιγότερο επιρρεπής σε σκάνδαλα και καλύτερα εξοπλισμένος να τα αντιμετωπίσει όταν συμβούν.

Ανεξαρτησία οργάνων & σύγκρουση συμφερόντων:

- Μία από τις σημαντικότερες αρχές διακυβέρνησης είναι η **ανεξαρτησία των δικαστικών/πειθαρχικών οργάνων** από την πολιτική επιρροή και τα σωματειακά συμφέροντα. Αν τα πειθαρχικά όργανα μιας λίγκας απαρτίζονται από ανθρώπους που συνδέονται με συγκεκριμένες ομάδες, η αμεροληψία τους αμφισβητείται. Στην Ελλάδα ιστορικά υπήρχε πρόβλημα: π.χ. τα αθλητικά δικαστήρια διορίζονταν μερικώς από την ΕΠΟ, και υπήρχαν κατηγορίες περί εξαρτήσεων. Τα τελευταία χρόνια έγινε πρόοδος με την εισαγωγή τακτικών δικαστών στα πειθαρχικά όργανα, κάτι που αυξάνει την ανεξαρτησία (διορίζονται από ανώτατα δικαστικά συμβούλια). Αυτή είναι καλή πρακτική.

- **Σύγκρουση συμφερόντων:** Πέρα από τα δικαστικά όργανα, οι ίδιες οι διοικήσεις των ομοσπονδιών μπορούν να έχουν συγκρουόμενα συμφέροντα: π.χ. ο πρόεδρος μιας λίγκας μπορεί να είναι ιδιοκτήτης ομάδας (άρα έχει διπλό καπέλο). Σε αρκετές χώρες υπάρχουν κανόνες που απαγορεύουν αυστηρά κάτι τέτοιο, π.χ. δεν μπορεί εν ενεργεία μεγαλομέτοχος ΠΑΕ να είναι και πρόεδρος λίγκας (γιατί θα μπορούσε να συγκαλύψει όταν η ομάδα του εμπλακεί). Στην Ελλάδα, ο νόμος ορίζει ότι ο πρόεδρος Super League δεν πρέπει να έχει επιτελική θέση σε ΠΑΕ (συνήθως οι πρόεδροι είναι ή ανεξάρτητοι ή μικρότερης ομάδας ούτως ή άλλως).

Ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα σύγκρουσης: Αν μια στοιχηματική εταιρεία είναι χορηγός μιας λίγκας, και ταυτόχρονα εκτελεί και το σύστημα ειδοποίησης ύποπτων αγώνων, μπορεί η λίγκα να διστάσει να ανακινήσει θέμα αν δεν θέλει να δυσαρεστήσει τον χορηγό. Χρειάζονται σαφή πρωτόκολλα για τέτοιες περιπτώσεις.

Διαφάνεια & λογοδοσία:

- Διαφάνεια σημαίνει δημοσιοποίηση αποφάσεων και διαδικασιών. Αν για παράδειγμα μια ομοσπονδία όταν διαπιστώσει ύποπτο αγώνα ανακοινώνει δημόσια ότι «ο αγώνας X διερευνάται», αυξάνει τη δημόσια πίεση για λογοδοσία – ξέρουν όλοι ότι πρέπει να βγει ένα πόρισμα. Αν όλα γίνονται κεκλεισμένων, ο πειρασμός για συγκάλυψη είναι μεγαλύτερος.
- Λογοδοσία: Οι ηγεσίες πρέπει να αξιολογούνται για το πώς χειρίζονται θέματα ακεραιότητας. Στην UEFA κάθε χρόνο ο πρόεδρος δίνει αναφορά στο συνέδριο για τι έγινε στο χειραγωγημένο μέτωπο – αυτό είναι λογοδοσία (π.χ. «φέτος στείλαμε X υποθέσεις στο πειθαρχικό», «αποκλείσαμε X ομάδες»).
- Η διαφάνεια των οικονομικών των οργανισμών βοηθά και έμμεσα: Ο μειωμένος κρυφός διάυλος χρημάτων εμποδίζει δωροδοκίες. Αν π.χ. μια ομοσπονδία δημοσιεύει όλες τις πληρωμές που κάνει, δεν μπορεί να υπάρχει «μαύρο ταμείο» για δωροδοκίες.

Πολιτικές ακεραιότητας & συμμόρφωση:

- Οι σύγχρονες αθλητικές οργανώσεις υιοθετούν κώδικες δεοντολογίας που όλα τα στελέχη και αθλητές οφείλουν να τηρούν. Μέσα σ' αυτούς περιλαμβάνονται άρθρα

για μη ανοχή στα χειραγωγημένα παιχνίδια, υποχρέωση αναφοράς ύποπτης προσέγγισης, απαγόρευση στοιχηματισμού. Οι εμπλεκόμενοι συχνά υπογράφουν ότι συμφωνούν να τους δεσμεύει ο κώδικας. Αυτό δίνει και νομικό δικαίωμα σε ομοσπονδία να τιμωρήσει ένα μέλος που παραβιάζει τον κώδικα ακόμα κι αν η κρατική νομοθεσία δεν ενεργήσει.

- **Υπεύθυνοι συμμόρφωσης:** Πολλές ομοσπονδίες έχουν πλέον έναν υπεύθυνο συμμόρφωσης/ακεραιότητας που εκπαιδεύει, παρακολουθεί και διασφαλίζει ότι οι πολιτικές τηρούνται. Π.χ. η FIFA έχει υπεύθυνο ακεραιότητας ανά ήπειρο, η UEFA σε κάθε ομοσπονδία. Οι λίγκες και οι μεγάλες ομάδες ίσως πρέπει να προσλάβουν δικό τους υπεύθυνο συμμόρφωσης που μεταξύ άλλων παρακολουθεί ύποπτες κινήσεις και θέτει διαδικασίες (π.χ. αιφνιδιαστικοί έλεγχοι ακεραιότητας).
- **Εσωτερικός λογιστικός έλεγχος (internal audit):** Μια Ομοσπονδία μπορεί να ενσωματώσει τον έλεγχο ακεραιότητας στις αρμοδιότητες της Επιτροπής Ελέγχου ή να συστήσει ανεξάρτητη «επιτροπή ακεραιότητας» με συμμετοχή και εξωτερικών μελών (π.χ. δικηγόρων που δεν σχετίζονται με ομάδες) για να επιβλέπει τέτοια ζητήματα. Αυτό παρέχει μια επιπλέον δικλείδα κατά της μεροληψίας της διοίκησης.

Παραδείγματα διακυβέρνησης και σύνδεση με στημένους αγώνες:

- Στην **Ιταλία**, παρότι είχαν πολύ σκάνδαλα, η αντίδραση ήταν θεσμική: ενίσχυσαν ανεξαρτησία πειθαρχικών, ίδρυσαν μονάδες ακεραιότητας. Σταδιακά μειώθηκαν τα περιστατικά (τουλάχιστον τα μεγάλα) – ένδειξη ότι δούλεψε.
- Στην **Ελλάδα**, επί χρόνια καταλογίζονταν ευθύνες σε αδύναμες ομοσπονδίες: Αν η ΕΠΟ στη δεκαετία 2000-2010 είχε αυστηρή διοίκηση, μπορεί το φαινόμενο να μην εξαπλωνόταν τόσο. Υπήρχε όμως φατριασμός και πολιτική επιρροή που μάλλον προστάτευσαν κάποιους εμπλεκόμενους.
- **Συγκέντρωση εξουσίας vs έλεγχοι και ισορροπίες:** Όταν η εξουσία (π.χ. πειθαρχικές αποφάσεις, ορισμοί διαιτητών κλπ) συγκεντρώνεται σε λίγα πρόσωπα χωρίς έλεγχο, είναι ευάλωτη σε διαφθορά. Η καλή διακυβέρνηση σπάει αυτές τις εξουσίες: διαιτητές ορίζει ανεξάρτητη επιτροπή (πχ. ΚΕΔ με ξένο αρχιδιαιτητή

πλέον), πειθαρχικά αποφασίζουν τακτικοί δικαστές, κλπ. Έτσι μειώνεται η πιθανότητα «εξαγοράς» όλου του συστήματος από κύκλωμα.

Συνοψίζοντας, το «οπλοστάσιο» κατά της χειραγώγησης αγώνων πρέπει να περιλαμβάνει νομικά, θεσμικά, εκπαιδευτικά και τεχνολογικά μέτρα. Καμία λύση μόνη της δεν αρκεί. Όπως σημειώνει και η διεθνής βιβλιογραφία, χρειάζεται ένα ολιστικό πλέγμα παρεμβάσεων (Aquilina & Chetcuti, 2014; Tak, Sam, & Jackson, 2018). Η Ελληνική Πολιτεία και ο αθλητικός κόσμος, με συνεργασία και επιμονή, μπορούν να εφαρμόσουν αυτές τις λύσεις ώστε το φαινόμενο να περιοριστεί δραστικά. Το στοίχημα, κυριολεκτικά, είναι μεγάλο, αλλά οι προτεινόμενες αλλαγές προσφέρουν έναν οδικό χάρτη προς έναν πιο έντιμο και αξιόπιστο αθλητισμό.

10. Δέσμη προτεινόμενων στρατηγικών πολιτικής για την Ελλάδα

Η χειραγώγηση αθλητικών αγώνων, γνωστή διεθνώς ως match-fixing, αποτελεί μια από τις σοβαρότερες απειλές για την ακεραιότητα του αθλητισμού, τόσο σε διεθνές όσο και σε εθνικό επίπεδο (UNODC, 2021). Η Ελλάδα, με ιστορικά επαναλαμβανόμενα σκάνδαλα και έρευνες γύρω από στημένους αγώνες, βρίσκεται σήμερα αντιμέτωπη με την ανάγκη να υιοθετήσει ένα ολοκληρωμένο και αποτελεσματικό πλέγμα πολιτικών, το οποίο να συνδυάζει πρόληψη, καταστολή και καλλιέργεια κουλτούρας διαφάνειας. Το φαινόμενο δεν αφορά μόνο το ποδόσφαιρο, αλλά εξαπλώνεται και σε άλλα αθλήματα, ενώ η διασύνδεσή του με τη βιομηχανία του στοιχήματος καθιστά το πρόβλημα πολυεπίπεδο και διακρατικό (Manoli, Antonopoulos, & Bairner, 2019).

Η ελληνική εμπειρία από το σκάνδαλο «Κοριόπολις» το 2011, αλλά και οι μεταγενέστερες καταγγελίες για ύποπτους αγώνες στο γυναικείο ποδόσφαιρο και σε μικρές κατηγορίες, αποκαλύπτουν την πολυπλοκότητα του προβλήματος και την αδυναμία των υφιστάμενων θεσμών να το αντιμετωπίσουν αποφασιστικά (Zervakis, 2022). Η διεθνής εμπειρία δείχνει ότι η επιτυχής αντιμετώπιση του match-fixing προϋποθέτει ένα συνδυασμό μέτρων: αυστηρή νομοθεσία και γρήγορη δικαιοσύνη (Ιταλία), διακρατική συνεργασία και εμπλοκή της UEFA (Τουρκία), μηχανισμούς πρόληψης και εκπαίδευσης (Αγγλία), αλλά και ακραίες κατασταλτικές πρακτικές σε πιο αυταρχικά καθεστώτα (Κίνα, Σιγκαπούρη) (Hill, 2010; Yilmaz, Manoli, & Antonopoulos, 2019).

Η παρούσα πρόταση επιχειρεί να διαμορφώσει μια συνεκτική «δέσμη λύσεων πολιτικής» για την Ελλάδα, βασισμένη τόσο στις ανάγκες της εγχώριας πραγματικότητας όσο και σε παραδείγματα βέλτιστων πρακτικών από το εξωτερικό. Η δομή της ανάλυσης χωρίζεται σε επτά βασικές κατηγορίες: (1) εθνική στρατηγική ακεραιότητας, (2) θεσμικός συντονισμός, (3) διαφάνεια ροών και οικονομικές ρυθμίσεις, (4) υποχρεωτική συμμόρφωση και διαφάνεια, (5) salary safe guards και οικονομική βιωσιμότητα συλλόγων, (6) αναβάθμιση ανίχνευσης και διαμοιρασμού δεδομένων, (7) φιλοσοφία «αλλαγής» και αξιολόγηση αποτελεσμάτων. Στην πρώτη ενότητα της έκθεσης εξετάζονται οι τρεις πρώτες κατηγορίες.

Εθνική Στρατηγική Ακεραιότητας

Σήμερα η Ελλάδα δεν διαθέτει μια συνεκτική εθνική στρατηγική ακεραιότητας στον αθλητισμό. Οι παρεμβάσεις είναι αποσπασματικές και εξαρτώνται από περιστασιακές πολιτικές πρωτοβουλίες, ενώ λείπει ένας μακροπρόθεσμος σχεδιασμός που να συντονίζει όλα τα εμπλεκόμενα μέρη. Στον αντίποδα, η Σύμβαση του Μακόλιν του Συμβουλίου της Ευρώπης (Council of Europe, 2014) προβλέπει ρητά την υποχρέωση των κρατών-μελών να συγκροτούν εθνικές πλατφόρμες ακεραιότητας και να αναπτύσσουν σχέδια δράσης για την πρόληψη και την καταπολέμηση της χειραγώγησης. Η εμπειρία άλλων χωρών δείχνει ότι η υιοθέτηση μιας εθνικής στρατηγικής με σαφείς στόχους και μετρήσιμους δείκτες μπορεί να οδηγήσει σε μετρήσιμη μείωση των ύποπτων αγώνων (Vandercruysse, Vermeersch, & Vander Beken, 2022).

Μια εθνική στρατηγική θα πρέπει να καθορίζει σαφείς στόχους, όπως τη μείωση των ύποπτων αγώνων κατά ένα συγκεκριμένο ποσοστό σε πενταετή ορίζοντα και την αύξηση των καταγγελιών μέσω καταγγελιών. Θα πρέπει επίσης να προβλέπει ρόλους και αρμοδιότητες όλων των εμπλεκομένων (ΕΠΑΘΛΑ, ΕΕΕΠ, ΕΠΟ, SupervLeague, Υπουργείο Δικαιοσύνης, Υπουργείο Προστασίας του Πολίτη), καθώς και συγκεκριμένο χρονοδιάγραμμα και μηχανισμούς παρακολούθησης. Για παράδειγμα, θα μπορούσε να δημιουργηθεί ένα «Ταμείο Ακεραιότητας», χρηματοδοτούμενο από ποσοστό της φορολογίας των στοιχηματικών εσόδων, το οποίο να υποστηρίζει δράσεις εκπαίδευσης, τεχνολογικές επενδύσεις και έρευνες.

Η σύνταξη μιας τέτοιας στρατηγικής θα μπορούσε να γίνει από την ΕΠΑΘΛΑ σε συνεργασία με διεθνείς εμπειρογνώμονες, αξιοποιώντας τη στήριξη του Συμβουλίου της Ευρώπης και του Group of Copenhagen. Το όραμα πρέπει να είναι ξεκάθαρο: «Ένας ελληνικός αθλητισμός απαλλαγμένος από χειραγώγηση αποτελεσμάτων, με κουλτούρα διαφάνειας και δικαιοσύνης». Η εμπειρία της Ιταλίας μετά το σκάνδαλο Calciopoli έδειξε ότι η υιοθέτηση αυστηρών στρατηγικών και η μηδενική ανοχή μπορούν να λειτουργήσουν αποτρεπτικά (Di Ronco, 2012). Η Ελλάδα οφείλει να αντλήσει διδάγματα από αυτά τα παραδείγματα και να τα προσαρμόσει στις δικές της ιδιαιτερότητες.

Θεσμικός Συντονισμός

Ένα από τα μεγαλύτερα προβλήματα στην Ελλάδα είναι η έλλειψη θεσμικού συντονισμού. Αν και η ΕΠΑΘΛΑ λειτουργεί ως εθνική πλατφόρμα, στην πράξη δεν διαθέτει ούτε την απαραίτητη θεσμική ισχύ ούτε τους μηχανισμούς για ουσιαστική συνεργασία με άλλους φορείς. Σε αντίθεση, χώρες όπως το Βέλγιο έχουν δημιουργήσει ειδικές μονάδες ακεραιότητας στην ομοσπονδιακή αστυνομία, με άμεση πρόσβαση σε δεδομένα στοιχηματισμού και δυνατότητα δικαστικής παρέμβασης (Van Der Hoeven, De Waegeneer, Constandt, & Willem, 2020).

Για την Ελλάδα, απαιτείται θεσμική ενίσχυση της ΕΠΑΘΛΑ, με πρόσβαση σε εισαγγελικές αρχές και υποχρέωση τακτικών συνεδριάσεων. Προτείνεται επίσης η δημιουργία θεματικών υποομάδων ανά άθλημα, με ορισμό υπεύθυνων ακεραιότητας που θα συνεργάζονται με την ΕΠΑΘΛΑ. Ταυτόχρονα, η υπογραφή Μνημονίων Συνεργασίας μεταξύ βασικών φορέων (ΕΕΕΠ με ΕΠΟ, Ελληνική Αστυνομία με Λίγκες) μπορεί να επιταχύνει την ανταλλαγή πληροφοριών. Παρόμοια πρακτική ακολουθήθηκε στην Αγγλία, όπου η National Crime Agency συνεργάστηκε στενά με την FA και τις λίγκες για την ταχεία διερεύνηση υποθέσεων match-fixing (Brooks, Aleem, & Button, 2013).

Επιπλέον, η θεσμοθέτηση ενός «Αθλητικού Εισαγγελέα» με αποκλειστική αρμοδιότητα σε θέματα χειραγώγησης θα μπορούσε να επιταχύνει τις διαδικασίες. Η καθυστέρηση στην εκδίκαση υποθέσεων στην Ελλάδα έχει αποδυναμώσει την αποτρεπτική ισχύ των ποινών, καθώς οι εμπλεκόμενοι συχνά παραμένουν για χρόνια ατιμώρητοι (Philippou, 2023). Η Βουλή θα μπορούσε να ενισχύσει τη λογοδοσία μέσω ετήσιας ακρόασης για την πρόοδο στον

αγώνα κατά των στημένων. Σε διεθνές επίπεδο, η ενεργή συμμετοχή της Ελλάδας στο Group of Copenhagen και η συνεργασία με Interpol/Europol είναι κρίσιμη για την ανταλλαγή βέλτιστων πρακτικών και την επιχειρησιακή υποστήριξη (Interpol, 2014). Η ενίσχυση του θεσμικού συντονισμού θα στείλει το μήνυμα ότι η καταπολέμηση της χειραγώγησης είναι εθνική προτεραιότητα και όχι ζήτημα αποσπασματικών πρωτοβουλιών.

Διαφάνεια Ροών και Οικονομικές Ρυθμίσεις

Η έλλειψη διαφάνειας στις οικονομικές ροές του ελληνικού αθλητισμού αποτελεί γόνιμο έδαφος για τη διαφθορά. Πολλοί σύλλογοι λειτουργούν με αδιαφανή μετοχική σύνθεση και συχνές καθυστερήσεις πληρωμών, γεγονός που δημιουργεί πρόσφορο έδαφος για τη χειραγώγηση αγώνων (Manoli & Antonopoulos, 2015). Η εμπειρία από άλλες χώρες δείχνει ότι η αυστηροποίηση των οικονομικών κριτηρίων αδειοδότησης μπορεί να λειτουργήσει αποτρεπτικά. Στην Τουρκία, για παράδειγμα, η αδυναμία ορισμένων συλλόγων να ανταποκριθούν στις οικονομικές απαιτήσεις λειτούργησε ως καταλύτης για την εμπλοκή τους σε στημένα (Yilmaz, Manoli, & Antonopoulos, 2019).

Η Ελλάδα χρειάζεται να υιοθετήσει αυστηρότερους ελέγχους φερεγγυότητας. Οι ομάδες που δεν καταβάλλουν μισθούς έγκαιρα πρέπει να τιμωρούνται με μείωση βαθμών ή απαγόρευση μεταγραφών. Επιπλέον, πρέπει να ενισχυθεί ο έλεγχος πόθεν έσχες των ιδιοκτητών, ώστε να αποφεύγονται φαινόμενα πολυιδιοκτησίας ή απόκρυψης χρηματοδοτών. Η υποχρέωση των στοιχηματικών εταιρειών να αναφέρουν αμέσως ύποπτες ροές στην ΕΕΕΠ και στην ΕΠΑΘΛΑ είναι επίσης αναγκαία, με δυνατότητα ροής σε πραγματικό χρόνο για πλήρη διαφάνεια.

Η απαγόρευση στοιχηματισμού σε αγώνες ερασιτεχνικών κατηγοριών, νεανικών πρωταθλημάτων και φιλικών παιχνιδιών αποτελεί σημαντικό μέτρο που έχει ήδη εφαρμοστεί σε Σκανδιναβικές χώρες (Serby, 2015). Παράλληλα, η τακτική δημοσίευση στατιστικών στοιχείων από το Υπουργείο Αθλητισμού θα μπορούσε να ενισχύσει τη διαφάνεια και την πίεση της κοινής γνώμης. Η σύνδεση οικονομικής διαφάνειας με αθλητική ακεραιότητα είναι σαφής: χωρίς διαφανείς ροές, η καταπολέμηση της διαφθοράς παραμένει αδύνατη (Philippou, 2016).

Υποχρεωτική Συμμόρφωση και Διαφάνεια σε Ομάδες και Φορείς

Μια από τις πιο κρίσιμες αδυναμίες του ελληνικού αθλητισμού είναι η απουσία εσωτερικών μηχανισμών ακεραιότητας. Παρά τις γενικές κατευθύνσεις που δίνουν οι διεθνείς οργανισμοί (UEFA, FIFA, Συμβούλιο της Ευρώπης), οι ελληνικές ομοσπονδίες και λίγκες συχνά περιορίζονται σε τυπικές ρυθμίσεις χωρίς ουσιαστική εφαρμογή. Η διεθνής βιβλιογραφία αναδεικνύει ότι η υιοθέτηση πολιτικών μηδενικής ανοχής (zero tolerance), η ύπαρξη υπευθύνων ακεραιότητας (integrity officers) και η θεσμοθέτηση κωδίκων δεοντολογίας αποτελούν κομβικά εργαλεία πρόληψης (FIFPRO, 2020; Philippou, 2016).

Η Ελλάδα θα μπορούσε να καθιερώσει την υποχρεωτική ύπαρξη Υπευθύνου Ακεραιότητας σε κάθε ΠΑΕ ή ΚΑΕ, ο οποίος θα έχει την ευθύνη για την εφαρμογή εσωτερικών διαδικασιών συμμόρφωσης, την οργάνωση σεμιναρίων και την παρακολούθηση καταγγελιών. Αυτός ο μηχανισμός θα πρέπει να αποτελεί προϋπόθεση για την αδειοδότηση των ομάδων, όπως συμβαίνει ήδη σε ορισμένες ευρωπαϊκές λίγκες (Geeraert, 2018).

Επιπλέον, η υπογραφή κωδίκων δεοντολογίας από παίκτες, προπονητές και διοικητικούς παράγοντες θα ενισχύσει την προσωπική δέσμευση στην ακεραιότητα. Οι παραβάσεις πρέπει να συνεπάγονται συγκεκριμένες κυρώσεις, όπως πρόστιμα ή αφαίρεση βαθμών. Παράλληλα, θα μπορούσε να υιοθετηθεί και ένα σύστημα επιβράβευσης: ομάδες που τηρούν τις υποχρεώσεις τους και δεν εμπλέκονται σε καταγγελίες περί στημένων αγώνων να επιβραβεύονται με οικονομικά κίνητρα ή αναγνώριση (π.χ. βραβεία fairplay).

Η εμπειρία από την Αγγλία δείχνει ότι τέτοιοι μηχανισμοί ενισχύουν την κουλτούρα μηδενικής ανοχής. Η FA, για παράδειγμα, εφαρμόζει εκτεταμένα προγράμματα ενημέρωσης και επιβάλλει άμεσες ποινές ακόμη και σε χαμηλές κατηγορίες, στέλνοντας το μήνυμα ότι κανείς δεν μένει στο απυρόβλητο (Brooks, Aleem, & Button, 2013). Στην Ελλάδα, η ενσωμάτωση αντίστοιχων πολιτικών θα ενισχύσει τον αυτοέλεγχο των ίδιων των ομάδων, μειώνοντας την εξάρτηση από τις εξωτερικές παρεμβάσεις.

Salary Safeguards και Οικονομική Υγεία Συλλόγων

Ένας από τους σημαντικότερους παράγοντες κινδύνου για τη χειραγώγηση είναι η οικονομική ανασφάλεια των παικτών. Όταν οι μισθοί καθυστερούν ή δεν καταβάλλονται, οι αθλητές καθίστανται ευάλωτοι σε προσεγγίσεις από κυκλώματα (Manoli & Antonopoulos, 2015). Η δημιουργία ενός ***Ταμείου Εγγύησης Μισθών Αθλητών***, στο οποίο θα συνεισφέρουν οι ίδιες οι ΠΑΕ και το οποίο θα καλύπτει άμεσα απλήρωτους μισθούς, θα μπορούσε να αποτελέσει κρίσιμο μηχανισμό πρόληψης. Αντίστοιχα παραδείγματα υπάρχουν στην UEFA, όπου η μη καταβολή μισθών οδηγεί σε ανάκληση αδειών συμμετοχής (UEFA, 2017b).

Η ενίσχυση της οικονομικής υγείας των συλλόγων δεν αφορά μόνο την έγκαιρη πληρωμή μισθών. Περιλαμβάνει επίσης μέτρα για την εξυγίανση των κατηγοριών με περιορισμένους πόρους, όπως η SL2 ή η Γ' Εθνική, όπου οι μικρές χορηγίες και τα περιορισμένα έσοδα δημιουργούν πρόσφορο έδαφος για παρατυπίες. Η μείωση του αριθμού των ομάδων και η βελτίωση της διαχείρισης των χορηγιών θα μπορούσαν να ενισχύσουν τη βιωσιμότητα και να μειώσουν τον πειρασμό της χειραγώγησης.

Η διεθνής εμπειρία καταδεικνύει ότι η οικονομική ευρωστία αποτελεί θεμέλιο λίθο της αθλητικής ακεραιότητας. Στην Τουρκία, η οικονομική κρίση των συλλόγων αποτέλεσε σημαντικό παράγοντα για την εμπλοκή τους σε στημένα, ενώ στην Ιταλία η ύπαρξη ισχυρών οικονομικών θεσμών και μηχανισμών ελέγχου συνέβαλε στην αποκατάσταση της εμπιστοσύνης μετά το Calciopoli (Yilmaz, Manoli, & Antonopoulos, 2019; Di Ronco, 2012).

Αναβάθμιση Ανίχνευσης και Ανάλυση δεδομένων

Η τεχνολογία μπορεί να παίζει κρίσιμο ρόλο στην ανίχνευση ύποπτων αγώνων. Η ΕΠΑΘΛΑ οφείλει να επενδύσει σε σύγχρονα συστήματα ανάλυσης δεδομένων, αξιοποιώντας τεχνολογίες μηχανικής μάθησης και μεγάλα δεδομένα για τον εντοπισμό ύποπτων μοτίβων στοιχηματισμού ή απόδοσης (Maennig, 2005; UNODC, 2021). Συνεργασίες με πανεπιστήμια και ερευνητικά κέντρα θα μπορούσαν να δημιουργήσουν προσαρμοσμένα μοντέλα για την ελληνική πραγματικότητα.

Η συνεργασία με διεθνείς οργανισμούς όπως η Sportradar πρέπει να επεκταθεί, ώστε να καλύπτονται περισσότερα αθλήματα πέραν του ποδοσφαίρου. Παράλληλα, η Ελλάδα θα

μπορούσε να υπογράψει Μνημόνια Συνεργασίας με Interpol και Europol για την ταχεία ανταλλαγή δεδομένων και την εμπλοκή σε διεθνείς έρευνες. Αντίστοιχα, η χρήση του UEFA BFDS (Betting Fraud Detection System) πρέπει να θεσμοθετηθεί πλήρως, με υποχρέωση κοινοποίησης των σχετικών αναφορών στην ΕΠΑΘΛΑ και στην Εισαγγελία (UEFA, 2017).

Η διαφάνεια στην ανίχνευση ενισχύεται και από τη δημοσίευση συγκεντρωτικών δεδομένων στο κοινό: αριθμός καταγγελιών για στημένα παιχνίδια, εξεταζόμενων υποθέσεων και εκκρεμών δικογραφιών. Αυτό θα ενισχύσει την κοινωνική πίεση για αποτελεσματική δράση, όπως συνέβη σε άλλες χώρες που δημοσιοποίησαν στατιστικά για το match-fixing (Woźniak, 2018).

Εκπαίδευση, Ευαισθητοποίηση και Καλλιέργεια Αθλητικής Κουλτούρας

Η πιο μακροπρόθεσμη και ίσως πιο σημαντική παρέμβαση αφορά την αλλαγή κουλτούρας. Η εκπαίδευση των αθλητών, των προπονητών και των φιλάθλων αποτελεί απαραίτητο συστατικό για την πρόληψη. Προγράμματα ακεραιότητας, σε συνεργασία με οργανισμούς όπως η FIFPRO, μπορούν να ενημερώνουν τους παίκτες για τους κινδύνους, τις συνέπειες και τις στρατηγικές αποτροπής της χειραγώγησης (FIFPRO, 2020).

Η καλλιέργεια της αθλητικής ηθικής πρέπει να ξεκινά από τις ακαδημίες και τα σχολεία. Η ένταξη μαθημάτων για τις αξίες του αθλητισμού και τις απειλές της διαφθοράς στα αθλητικά σχολεία και προγράμματα φυσικής αγωγής μπορεί να εμπεδώσει τη νοοτροπία του ευ αγωνίζεσθαι από νεαρή ηλικία (MUNIC, 2021). Παράλληλα, οι φίλαθλοι πρέπει να ευαισθητοποιηθούν μέσω εκστρατειών ενημέρωσης, ώστε να μην αποδέχονται ή δικαιολογούν συμπεριφορές χειραγώγησης όταν προέρχονται από τις «δικές τους» ομάδες (Philippou, 2016). Η διεθνής εμπειρία δείχνει ότι οι κοινωνίες που υιοθέτησαν καμπάνιες μηδενικής ανοχής και διαπαιδαγώγησαν τους νεότερους αθλητές ανέπτυξαν υψηλότερα επίπεδα ανθεκτικότητας απέναντι στο φαινόμενο (Vanwersch, Willem, Constandt, &Hardyns, 2022).

Διεθνής Συνεργασία και Βέλτιστες Πρακτικές

Η φύση του match-fixing είναι διακρατική, καθώς τα κυκλώματα δρουν πέρα από σύνορα και αξιοποιούν διεθνείς στοιχηματικές αγορές. Καμία χώρα δεν μπορεί να αντιμετωπίσει το πρόβλημα μόνη της (Serby, 2015). Η Ελλάδα οφείλει να αξιοποιήσει πλήρως τη συμμετοχή της σε διεθνή δίκτυα, όπως το Group of Copenhagen, την Interpol και την Europol.

Η συνεργασία με τη UEFA και τη FIFA είναι επίσης καθοριστική, καθώς οι οργανισμοί αυτοί διαθέτουν μηχανισμούς αποκλεισμού ομάδων από διεθνείς διοργανώσεις όταν υπάρχουν αποδείξεις ή ισχυρές ενδείξεις εμπλοκής. Η περίπτωση της Τουρκίας το 2012, όταν η UEFA απέκλεισε τη Φενερμπαχτσέ και την Μπεσίκτας από τις ευρωπαϊκές διοργανώσεις, δείχνει τη σημασία της εξωτερικής πίεσης (Yilmaz, Manoli, & Antonopoulos, 2019).

Η Ελλάδα μπορεί επίσης να ζητήσει τεχνική βοήθεια, όπως η αποστολή διεθνών εμπειρογνομόνων για τη στήριξη της ΕΠΟ, ακολουθώντας το παράδειγμα της «επιτροπής εξομάλυνσης» που επέβαλε η FIFA το 2016. Η ανταλλαγή βέλτιστων πρακτικών και η προσαρμογή τους στο ελληνικό πλαίσιο θα ενισχύσει σημαντικά την ικανότητα πρόληψης και καταστολής.

Φιλοσοφία «Αλλαγής» και Αξιολόγηση

Η υιοθέτηση των παραπάνω μέτρων θα πρέπει να συνοδεύεται από ένα σαφές **σχήμα φιλοσοφίας αλλαγής**, το οποίο να περιγράφει πώς οι εισροές (inputs) οδηγούν σε εκροές (outputs), αποτελέσματα (outcomes) και τελικό αντίκτυπο (impact).

- **Εισροές:** νέα στρατηγική, θεσμικοί μηχανισμοί, τεχνολογίες, εκπαιδευτικά προγράμματα.
- **Εκροές:** περισσότερες καταγγελίες, ταχύτερη ανίχνευση, ταχεία επιβολή κυρώσεων, πληρωμή μισθών.
- **Αποτελέσματα:** μείωση στημένων αγώνων, αύξηση εμπιστοσύνης φιλάθλων, προσέλκυση χορηγών.
- **Αντίκτυπο:** εξυγίανση του αθλητισμού, βελτίωση της διεθνούς φήμης, δημιουργία θετικού περιβάλλοντος για νέους αθλητές.

Η αξιολόγηση πρέπει να είναι συστηματική, με ετήσιες εκθέσεις που θα παρουσιάζουν την πρόοδο και θα προτείνουν διορθωτικές κινήσεις. Η διαφάνεια σε αυτό το στάδιο θα ενισχύσει τη λογοδοσία και θα αυξήσει την κοινωνική αποδοχή των μέτρων (Geeraert, 2018).

Η χειραγώγηση αγώνων αποτελεί μια σύνθετη και πολυεπίπεδη απειλή για την αθλητική ακεραιότητα. Η Ελλάδα έχει την ευκαιρία να διαμορφώσει μια συνεκτική δέσμη πολιτικών που θα συνδυάζει νομικά, θεσμικά, οικονομικά, εκπαιδευτικά και τεχνολογικά μέτρα. Οι διεθνείς εμπειρίες δείχνουν ότι η επιτυχής καταπολέμηση του match-fixing απαιτεί πολιτική βούληση, συνεργασία φορέων και καλλιέργεια κουλτούρας μηδενικής ανοχής. Η προτεινόμενη δέσμη λύσεων δεν περιορίζεται στην καταστολή, αλλά ενσωματώνει την πρόληψη και την ενίσχυση της θεσμικής ανθεκτικότητας. Η ενίσχυση της ΕΠΑΘΛΑ, η δημιουργία Ταμείου Εγγύησης Μισθών, η υποχρεωτική ύπαρξη υπεύθυνων ακεραιότητας, η αξιοποίηση της τεχνολογίας και η διεθνής συνεργασία συνθέτουν ένα ολιστικό πλαίσιο δράσης.

Όπως τονίζει η διεθνής βιβλιογραφία, η μάχη κατά της χειραγώγησης δεν θα τελειώσει ποτέ οριστικά (Philippou, 2023). Μπορεί όμως να περιοριστεί σε διαχειρίσιμα επίπεδα, με στόχο έναν ελληνικό αθλητισμό που θα χαίρει εμπιστοσύνης, θα προσελκύει επενδύσεις και θα εμπνέει νέες γενιές αθλητών. Η πρόκληση είναι μεγάλη, αλλά η εφαρμογή των παραπάνω προτάσεων μπορεί να αποτελέσει τον απαραίτητο οδικό χάρτη προς ένα πιο έντιμο και αξιόπιστο αθλητικό οικοσύστημα.

ΣΥΖΗΤΗΣΗ

EE1) Η διάσταση του φαινομένου στην Ελλάδα και οι διεθνείς συγκρίσεις

Η ανάλυση της περιόδου 2010–2025 δείχνει ότι η χειραγώγηση αγώνων στην Ελλάδα δεν αποτελεί μεμονωμένο περιστατικό αλλά ένα διαχρονικό και δομικό πρόβλημα. Οι αναφορές από το σύστημα BFDS της UEFA και οι εκθέσεις της Sportradar καταγράφουν δεκάδες ύποπτους αγώνες κάθε χρόνο, στοιχείο που ενισχύει την εκτίμηση ότι το φαινόμενο είναι συστημικό. Το σκάνδαλο «Κοριόπολις» το 2011 ανέδειξε με δραματικό τρόπο την εμπλοκή παραγόντων, διαιτητών και παικτών σε κυκλώματα στημένων, ενώ μεταγενέστερες έρευνες (π.χ. γυναικείο ποδόσφαιρο το 2022) επιβεβαίωσαν τη διεύρυνση του προβλήματος.

Σε σύγκριση με άλλες χώρες, η Ελλάδα βρίσκεται πιο κοντά στην περίπτωση της Τουρκίας, όπου το σκάνδαλο «Şike Davası» (2011–2012) ανέδειξε τόσο τη βαρύτητα της εμπλοκής μεγάλων συλλόγων όσο και τη δυσκολία διατήρησης της θεσμικής ανεξαρτησίας. Αντίθετα, η Ιταλία με το Calciopoli (2006) εφάρμοσε αυστηρές κυρώσεις, υποβιβάζοντας ιστορικούς συλλόγους και επιβάλλοντας παραδειγματικές ποινές. Η Αγγλία, με πιο περιορισμένα περιστατικά, έδωσε έμφαση στη γρήγορη απονομή δικαιοσύνης και στην πρόληψη μέσω εκπαίδευσης (Brooks, Aleem, & Button, 2013). Στην Ασία, χώρες όπως η Κίνα και η Σιγκαπούρη προσέφυγαν σε ακραία μέτρα: συλλήψεις δεκάδων στελεχών, ακόμα και ισόβιες ποινές για διαιτητές και στελέχη (UNODC, 2021). Η ελληνική περίπτωση ξεχωρίζει για τη μακρά διάρκεια της ατιμωρησίας και την αποσπασματική αντιμετώπιση, που οδήγησαν σε διατήρηση υψηλών επιπέδων δυσπιστίας των φιλάθλων απέναντι στην καθαρότητα του πρωταθλήματος (Zervakis, 2022).

EE2: Θεωρητικές προσεγγίσεις και ερμηνευτικά σχήματα

Η θεωρία των «εγκληματογόνων ασυμμετριών» του Passas (1998) προσφέρει ένα εύχρηστο πλαίσιο: αναδεικνύει τις ανισορροπίες μεταξύ νομικού πλαισίου, οικονομικών συμφερόντων και κοινωνικών πρακτικών. Στην Ελλάδα, οι οικονομικές πιέσεις στους συλλόγους και οι χαμηλές αμοιβές σε παίκτες και διαιτητές δημιούργησαν πρόσφορο έδαφος για παρατυπίες.

Η θεωρία ορθολογικής επιλογής εξηγεί ότι οι εμπλεκόμενοι δρουν με γνώμονα το ισοζύγιο κόστους–οφέλους: όταν η πιθανότητα τιμωρίας είναι χαμηλή και οι ποινές περιορισμένες, το «κέρδος» από τη συμμετοχή σε στημένα υπερβαίνει το ρίσκο (Forrest, 2012).

Η θεωρία της θεσμικής διαφθοράς (Philippou, 2016) δείχνει ότι οι θεσμοί, όταν αποτυγχάνουν να διασφαλίσουν ακεραιότητα, χάνουν τη νομιμοποίησή τους και επιτρέπουν τη διαιώνιση του φαινομένου. Παράλληλα, η αθλητική δεοντολογία (McNamee, 2013) τονίζει τον ηθικό πυρήνα του προβλήματος: η αποδοχή ή η αδιαφορία για το match-fixing διαβρώνει τον ίδιο τον σκοπό του αθλητισμού. Η εφαρμογή αυτών των θεωριών στην ελληνική περίπτωση εξηγεί τόσο τα κίνητρα των εμπλεκόμενων όσο και τη συστημική φύση του προβλήματος, που δεν αφορά μόνο μεμονωμένα πρόσωπα αλλά την ευρύτερη κουλτούρα και τους θεσμούς.

EE3: Νομικό και θεσμικό πλαίσιο – Εφαρμογή εργαλείων

Η Σύμβαση Μακόλιν (Council of Europe, 2014) αποτελεί το βασικό διεθνές νομικό πλαίσιο για την καταπολέμηση της χειραγώγησης. Η Ελλάδα την έχει υπογράψει και θεσμοθέτησε την ΕΠΑΘΛΑ ως εθνική πλατφόρμα ακεραιότητας. Παράλληλα, η ΕΕΕΠ έχει την αρμοδιότητα εποπτείας της στοιχηματικής αγοράς.

Ωστόσο, η εφαρμογή παραμένει ελλιπής. Τα εργαλεία έγκαιρης προειδοποίησης, όπως το BFDS και οι αναφορές της Sportradar, δεν αξιοποιήθηκαν συστηματικά για χρόνια, με αποτέλεσμα πολλές υποθέσεις να παραμένουν αναξιοποίητες (Zervakis, 2022). Αντίθετα, σε χώρες όπως το Βέλγιο και η Αγγλία, η άμεση σύνδεση ομοσπονδιών με τις διωκτικές αρχές επέτρεψε γρήγορη παρέμβαση (Van Der Hoeven, De Waegeneer, Constandt, & Willem, 2020).

Η ελληνική δικαιοσύνη κινείται αργά, με αποτέλεσμα η αποτρεπτική ισχύς των ποινών να αποδυναμώνεται. Αν και θεσπίστηκε ποινικοποίηση της χειραγώγησης και προβλέπονται κυρώσεις, η απουσία ταχύτατων διαδικασιών και ειδικών τμημάτων οδηγεί σε πολυετείς καθυστερήσεις. Το αποτέλεσμα είναι η έλλειψη εμπιστοσύνης τόσο στους θεσμούς όσο και στη δυνατότητα πραγματικής κάθαρσης (Philippou, 2023).

EE4: Κοινωνικοί, οικονομικοί και οργανωτικοί παράγοντες

Η έρευνα καταδεικνύει ότι οι παράγοντες κινδύνου για τη χειραγώγηση στην Ελλάδα είναι πολυεπίπεδοι. Οικονομικά, οι καθυστερήσεις πληρωμών και η επισφάλεια των συλλόγων δημιουργούν περιβάλλον ευαλωτότητας. Αθλητές που δεν πληρώνονται εγκαίρως είναι πιο επιρρεπείς σε προσεγγίσεις κυκλωμάτων (Manoli&Antonopoulos, 2015).

Οργανωτικά, η αδυναμία της ΕΠΟ και των Λιγκών να επιβάλουν αυστηρά κριτήρια αδειοδότησης και οικονομικής διαφάνειας οδηγεί σε φαύλο κύκλο. Πολιτικές παρεμβάσεις σε έρευνες και δικαστικές διαδικασίες εντείνουν την αίσθηση ατιμωρησίας (Yilmaz, Manoli, &Antonopoulos, 2019).

Κοινωνικά, η ανοχή των φιλάθλων και η συχνή εργαλειοποίηση των σκανδάλων από τα ΜΜΕ ενισχύουν μια κουλτούρα «σχετικοποίησης» της διαφθοράς (Zervakis, 2022). Ορισμένοι φίλαθλοι δείχνουν πρόθυμοι να δικαιολογήσουν τα «στημένα» όταν αυτά ευνοούν την ομάδα τους, μειώνοντας την κοινωνική πίεση για θεσμική κάθαρση. Οι συνέπειες για την αξιοπιστία του ποδοσφαίρου και άλλων αθλημάτων είναι δραματικές. Η δυσπιστία των φιλάθλων μειώνει την εμπορική αξία των διοργανώσεων, απομακρύνει χορηγούς και ενισχύει το φαινόμενο του «κυνισμού» απέναντι στον αθλητισμό ως θεσμό (Vandercruysse, Vermeersch, &VanderBeken, 2022).

EE5: Καλές πρακτικές και προσαρμογή στην Ελλάδα

Η διεθνής εμπειρία προσφέρει πολύτιμα διδάγματα. Η Ιταλία με το Calciopoli εφάρμοσε αυστηρές ποινές που λειτούργησαν αποτρεπτικά (DiRonco, 2012). Η Τουρκία έδειξε ότι η πολιτική ανάμειξη μπορεί να ακυρώσει τις πρώτες θετικές προσπάθειες, με τις ποινές να καταρρέουν σε εφετείο λόγω αλλαγής συσχετισμών (Yilmaz, Manoli, &Antonopoulos, 2019). Η Αγγλία κατέδειξε τη σημασία της γρήγορης δικαιοσύνης και της πρόληψης μέσω εκπαίδευσης παικτών (Brooksetal., 2013). Η Κίνα και η Σιγκαπούρη ανέδειξαν τον ρόλο της ισχυρής κρατικής βούλησης, αν και οι πρακτικές τους δεν είναι πάντα συμβατές με δημοκρατικά πλαίσια (UNODC, 2021).

Για την Ελλάδα, η προσαρμογή καλών πρακτικών σημαίνει:

- Υιοθέτηση ταχέων διαδικασιών σε αθλητικές υποθέσεις.

- Θεσμοθέτηση Ταμείου Εγγύησης Μισθών για να μειωθεί η ευαλωτότητα παικτών.
- Υποχρεωτική ύπαρξη υπεύθυνων ακεραιότητας σε κάθε ΠΑΕ/ΚΑΕ.
- Αξιοποίηση της ΕΠΑΘΛΑ ως πραγματικού συντονιστικού κέντρου με πρόσβαση σε δικαστικές αρχές.
- Ενίσχυση προγραμμάτων εκπαίδευσης και καταγγελιών, ώστε οι ίδιοι οι αθλητές να καταγγέλλουν απόπειρες προσέγγισης (FIFPRO, 2020).

Η ουσία είναι ότι καμία χώρα δεν εξάλειψε πλήρως την χειραγώγηση αθλητικών παιχνιδιών· ωστόσο, η αποφασιστική πολιτική βούληση, οι αυστηρές ποινές και η κοινωνική ευαισθητοποίηση μπορούν να περιορίσουν δραστικά την έκταση του φαινομένου (Serby, 2015).

Η εργασία κατέδειξε ότι η χειραγώγηση αγώνων στην Ελλάδα είναι ένα σύνθετο φαινόμενο με βαθιές θεσμικές, κοινωνικές και οικονομικές ρίζες. Η διεθνής εμπειρία δείχνει ότι υπάρχουν αποτελεσματικές πρακτικές, αλλά η επιτυχής εφαρμογή τους προϋποθέτει συνέργεια θεσμών, αυστηρό νομικό πλαίσιο, εκπαίδευση και καλλιέργεια κουλτούρας μηδενικής ανοχής. Το ελληνικό παράδειγμα μπορεί να μεταβεί από την αδράνεια στη δράση, εφόσον συνδυάσει καταστολή και πρόληψη, αξιοποιώντας τα διδάγματα από χώρες που έχουν αντιμετωπίσει επιτυχώς το φαινόμενο.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ, ΕΡΕΥΝΗΤΗΚΟΙ ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟΙ ΚΑΙ ΜΕΛΛΟΝΤΙΚΗ ΕΡΕΥΝΑ

Η παρούσα ανασκόπηση κατέδειξε ότι η χειραγώγηση αθλητικών αγώνων στην Ελλάδα την περίοδο 2010–2025 είναι ένα πολύπλευρο και επίμονο φαινόμενο, με βαθιές επιπτώσεις στην αξιοπιστία του αθλητισμού και στην κοινωνία. Μέσα από τις θεματικές ενότητες, αναδείχθηκαν οι βασικές διαστάσεις:

- Το φαινόμενο πήρε μεγάλες διαστάσεις μετά το 2010, με αποκορύφωμα τα σκάνδαλα του 2011 και 2015 στο ποδόσφαιρο, αλλά και με ενδείξεις διαφθοράς σε άλλα αθλήματα. Η ελληνική εμπειρία εντάσσεται σε ένα ευρύτερο διεθνές πλαίσιο όπου ο καλπάζων στοιχηματισμός τροφοδότησε το match-fixing ως παγκόσμια απειλή (Carpenter, 2012).
- Το νομικό και θεσμικό πλαίσιο βελτιώθηκε (με αυστηροποίηση νόμων, κύρωση της Σύμβασης Μακόλιν), αλλά η επιβολή των κανόνων υπήρξε άνιση. Επιτυχίες όπως οι καταδίκες του 2018 αντισταθμίστηκαν από αποτυχίες όπως οι αθώσεις του 2021, καταδεικνύοντας την ανάγκη για εντονότερη εφαρμογή και ενδεχομένως μεταρρύθμιση της δικαστικής διαδικασίας σε τέτοιες υποθέσεις.
- Οι εμπλεκόμενοι φορείς στον «κύκλο» των στημένων αγώνων είναι πολλοί: παράγοντες, παίκτες, διαιτητές, στοιχηματικοί μεσάζοντες, ακόμα και τμήματα του οργανωμένου εγκλήματος. Η κατανόηση αυτού του οικοσυστήματος είναι κρίσιμη για στοχευμένες παρεμβάσεις. Η ελληνική περίπτωση έδειξε μια δομή (Manolí & Antonopoulos, 2015), χωρίς αυστηρό ιεραρχικό σχήμα, κάτι που δυσκολεύει τις συλλήψεις των εγκεφάλων.
- Οι κοινωνικές και ηθικές προεκτάσεις είναι εξαιρετικά σημαντικές: η διαφθορά διαβρώνει την εμπιστοσύνη του κοινού, μειώνει το κοινωνικό κεφάλαιο (Manolietal., 2022) και απαξιώνει το ηθικό μήνυμα του αθλητισμού. Στην Ελλάδα, η κοινή γνώμη έγινε πιο κυνική απέναντι στο ποδόσφαιρο, γεγονός που αποτελεί καμπανάκι – γιατί χωρίς εμπιστοσύνη το προϊόν του αθλητισμού μαραζώνει (Vanwerschetal., 2022).
- Ο ρόλος των ΜΜΕ υπήρξε διττός: συνέβαλαν στην αποκάλυψη αρκετών υποθέσεων, αλλά συχνά μέσω πλαισίων παρουσίασης ενίσχυσαν τον διχασμό ή υποβάθμισαν τη συστημική φύση του προβλήματος (Zervakis, 2022). Τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης

έδωσαν φωνή στους φιλάθλους αλλά και διέσπειραν φήμες. Η ενημέρωση και η ευθύνη των μέσων αυτών παραμένει πεδίο προς βελτίωση.

- Οι παράγοντες που εντείνουν τη διαφθορά είναι πολυάριθμοι και αλληλένδετοι: οικονομικοί (χαμηλοί μισθοί, κρίση), θεσμικοί (ατιμωρησία, αδύναμη διοίκηση), πολιτισμικοί (ανοχή στο «μέσο»), και διεθνείς (παγκόσμια στοιχηματικά δίκτυα). Η ελληνική περίπτωση αντανακλά το μοντέλο «ευκαιρίες ασύμμετρης εγκληματικότητας» του Passas – δηλαδή ευκαιρίες για κέρδος λόγω ανισορροπιών στο σύστημα. Δεν υπάρχει μία αιτία, άρα δεν υπάρχει και ένα «μαγικό κουμπί» λύσης.
- Συγκριτικά, η Ελλάδα έχει πράγματα να διδαχθεί από άλλα κράτη: την αυστηρή πειθαρχία της Ιταλίας, την προνοητικότητα της Αγγλίας, αλλά και να αποφύγει λάθη (π.χ. πολιτικές παρεμβολές όπως στην Τουρκία). Η διεθνής συνεργασία (Serby, 2015) είναι κλειδί, γιατί το match-fixing δεν γνωρίζει σύνορα.
- Στις λύσεις, προτείναμε ένα πλέγμα που περιλαμβάνει νομικά (αυστηροποίηση ποινών), θεσμικά (Εθνική Πλατφόρμα, ειδικές μονάδες), εκπαιδευτικά (σεμινάρια ακεραιότητας), τεχνολογικά (data analytics) και ηθικά (κουλτούρα fairplay) μέτρα. Εφαρμόζοντας μια πολυδιάστατη στρατηγική, μπορούμε να πλήξουμε το φαινόμενο σε όλα τα μέτωπα.

Φυσικά, παρά τη μεγάλη πρόοδο της γνώσης, παραμένουν ορισμένα ερευνητικά κενά και περιορισμοί:

- Ποσοτικός προσδιορισμός: Δεν έχουμε ακριβή εκτίμηση του πόσοι αγώνες όντως στήνονται ετησίως. Οι αναφορές BFDS δίνουν μια εικόνα, αλλά μια ενδελεχής μελέτη, ίσως με εμπιστευτικές συνεντεύξεις από εμπλεκόμενους, θα μπορούσε να ποσοτικοποιήσει καλύτερα το μέγεθος του προβλήματος. Π.χ. είναι το 5% των αγώνων; Το 10%; Τέτοια δεδομένα θα βοηθούσαν στον σχεδιασμό πολιτικών.
- Match-fixing εκτός ποδοσφαίρου: Η βιβλιογραφία και τα στοιχεία για άλλα αθλήματα στην Ελλάδα (μπάσκετ, βόλεϊ, τένις) είναι περιορισμένα. Χρειάζεται περισσότερη έρευνα για το εάν και πώς στήνονται αγώνες εκεί – ειδικά καθώς οι ενδείξεις λένε πως ναι, συμβαίνει και εκεί (βλ. περιστατικά 14 αγώνων σε γυναικείο αθλητισμό). Μελέτες περιπτώσεων σε άλλα αθλήματα θα εμπλούτιζαν την κατανόηση.

- Κίνητρα και προφίλ των δραστών: Αν και γνωρίζουμε γενικά τα κίνητρα (χρήμα, πίεση, κ.λπ.), λείπουν ποιοτικές μελέτες στην Ελλάδα πάνω στο προφίλ εκείνων που ενδίδουν. Τι διαφοροποιεί τον παίκτη που είπε «όχι» από εκείνον που είπε «ναι»; Ψυχολογικές και κοινωνιολογικές έρευνες θα ήταν πολύτιμες. Τέτοιες γνώσεις θα βελτιώναν και τις εκπαιδευτικές παρεμβάσεις – π.χ. αν ξέρουμε ότι η χαμηλή αυτοκυριαρχία συνδέεται (Visseretal., 2020), μπορούμε να στοχεύσουμε εκεί.
- Αποτελεσματικότητα μέτρων: Ένα μεγάλο κενό είναι η αξιολόγηση των μέτρων. Για παράδειγμα, η FIFA και η UEFA έχουν διάφορα προγράμματα, αλλά πόσο αποδοτικά είναι; Στην Ελλάδα, εάν αρχίσουμε εκπαιδευτικά σεμινάρια, θα θέλαμε μετά από 5 χρόνια να μετρήσουμε αν μειώθηκαν οι ύποπτοι αγώνες. Γενικά, χρειάζεται έρευνα τύπου αξιολόγησης της πολιτικής, για τις παρεμβάσεις κατά του match-fixing, κάτι που η παγκόσμια βιβλιογραφία μόλις αρχίζει να εξετάζει (Vanwerschetal., 2022).
- Χειραγώγηση χωρίς στοιχηματισμό (NBMF): Ένα ανερχόμενο πεδίο είναι αυτό των «αγωνιστικών» στημένων χωρίς χρήμα, π.χ. συμφωνημένες ισοπαλίες για να σωθούν και οι δύο ομάδες. Η πρόσφατη μελέτη του Vanwersch (2025) δείχνει ότι υπάρχει «γκρίζα ζώνη». Στην Ελλάδα, υπάρχουν φήμες (π.χ. τελευταία αγωνιστική πρωταθλημάτων όπου βολεύει ισοπαλία). Ελάχιστη έρευνα όμως έχει γίνει για αυτό. Είναι ένα ερώτημα: πρέπει να μας απασχολεί εξίσου και πώς το αντιμετωπίζουμε, αφού δεν εμπλέκεται στοίχημα αλλά αθλητική ηθική;
- Ρόλος του οργανωμένου εγκλήματος: Αν και γνωρίζουμε για διεθνείς συμμορίες, δεν υπάρχει σαφής εικόνα του πόσο βαθιά εμπλέκεται το εγχώριο οργανωμένο έγκλημα. Είναι οι «στημένοι» στην Ελλάδα κυρίως έκτακτοι επιχειρηματίες του στοιχήματος ή συνδέονται με άλλες εγκληματικές δραστηριότητες (ναρκωτικά, ξέπλυμα); Ερευνητικές εργασίες (ίσως αστυνομικές) θα μπορούσαν να ρίξουν φως στην διασύνδεση αυτή.
- Φύλαθλοι και ανοχή: Ένα κοινωνιολογικό κενό είναι πώς διαμορφώνεται η κοινή γνώμη μακροπρόθεσμα. Έρευνες κοινής γνώμης σε βάθος χρόνου θα βοηθούσαν. Π.χ. δημοσκοπήσεις το 2012, 2016, 2020 με το ίδιο ερώτημα («πιστεύετε ότι το πρωτάθλημα είναι στημένο;») θα έδειχναν τάσεις εμπιστοσύνης ή κυνισμού. Το

Hardyns (2025) άνοιξε το θέμα του αντίκτυπου στους φιλάθλους (εμπιστοσύνη, προσέλευση) αλλά χρειαζόμαστε δεδομένα και για την Ελλάδα.

- Επιπτώσεις σε μακροεπίπεδο: Τέλος, ένα μεγάλο ερώτημα: πώς επηρεάζει η αθλητική διαφθορά τη γενική διαφθορά στην κοινωνία; Υπάρχει θεωρία ότι αθλητισμός και κοινωνία αντανakλώνται (Manolietal, 2022). Θα είχε ενδιαφέρον μια μελέτη να δει αν οι περιοχές/κοινότητες με σκληροπυρηνικούς φιλάθλους δείχνουν και άλλες μορφές απάθειας στη διαφθορά ή αντιστρόφως αν απαιτούν περισσότερη διαφάνεια παντού. Εν ολίγοις, ο αθλητισμός ως μικρόκοσμος για την κοινωνία – κάτι που αγγίζει την πολιτική επιστήμη και την ηθική φιλοσοφία.

Προτάσεις για μελλοντική έρευνα

Η παρούσα εργασία επιχείρησε να αναλύσει σφαιρικά το φαινόμενο της χειραγώγησης αγώνων στην Ελλάδα, εντάσσοντάς το σε συγκριτικό και διεθνές πλαίσιο. Ωστόσο, όπως συμβαίνει με κάθε σύνθετο και πολυπαραγοντικό πρόβλημα, η έρευνα ανέδειξε περισσότερα ερωτήματα από όσα κατάφερε να απαντήσει. Η επιστημονική διερεύνηση του match-fixing στη χώρα μας βρίσκεται ακόμη σε σχετικά πρώιμο στάδιο, ενώ τα δεδομένα που διαθέτουμε είναι περιορισμένα, κατακερματισμένα και συχνά πολιτικά ή θεσμικά «φορτισμένα». Επομένως, το πεδίο για μελλοντική έρευνα παραμένει πλούσιο και κρίσιμο, τόσο για την ακαδημαϊκή κατανόηση του φαινομένου όσο και για τον σχεδιασμό πιο αποτελεσματικών πολιτικών πρόληψης και αντιμετώπισης.

Πρώτον, απαιτείται συστηματική εμπειρική χαρτογράφηση του φαινομένου στην Ελλάδα. Οι μέχρι τώρα μελέτες στηρίζονται κυρίως σε δημοσιογραφικές αποκαλύψεις, σε λίστες της Sportradar ή σε επιμέρους δικαστικές δικογραφίες. Χρειάζεται μια εθνική ερευνητική πρωτοβουλία που να συγκεντρώσει, να κωδικοποιήσει και να αναλύσει όλα τα περιστατικά χειραγώγησης από το 2000 και μετά. Μια τέτοια βάση δεδομένων θα επέτρεπε την ποσοτική αποτύπωση των τάσεων, τη σύγκριση ανά άθλημα ή κατηγορία, αλλά και τον εντοπισμό προτύπων που θα μπορούσαν να αξιοποιηθούν για πρόληψη. Η απουσία αυτής της συστηματοποίησης καθιστά σήμερα σχεδόν αδύνατη την ακριβή αποτίμηση της διάστασης του φαινομένου.

Δεύτερον, ιδιαίτερα γόνιμο πεδίο αποτελεί η μελέτη των κινήτρων και εμπειριών των ίδιων των εμπλεκομένων. Στην Ελλάδα δεν έχουμε ποιοτικές έρευνες με συνεντεύξεις παικτών,

δισαιτητών ή παραγόντων που βρέθηκαν αντιμέτωποι με προτάσεις χειραγώγησης ή που συμμετείχαν σε κυκλώματα. Η διεθνής βιβλιογραφία δείχνει ότι τέτοιες μελέτες αναδεικνύουν τις ψυχολογικές πιέσεις, τους οικονομικούς παράγοντες αλλά και τον ρόλο του κοινωνικού περιγυρου (Visschers, Paoli, & Deshpande, 2020). Μια ελληνική ποιοτική έρευνα θα φώτιζε τον μικρόκοσμο των χαμηλότερων κατηγοριών και θα εξηγούσε γιατί πολλοί αθλητές θεωρούν «μονόδρομο» την εμπλοκή σε παράνομες πρακτικές.

Τρίτον, η σχέση οικονομικής υγείας συλλόγων και match-fixing απαιτεί βαθύτερη διερεύνηση. Υπάρχει η υπόθεση ότι οι καθυστερήσεις πληρωμών και η γενικότερη επισφάλεια λειτουργούν ως βασικός παράγοντας κινδύνου. Ωστόσο, λείπουν μελέτες που να συσχετίζουν συστηματικά οικονομικούς δείκτες (π.χ. χρέη, μισθολογικές οφειλές, πτωχεύσεις ομάδων) με περιστατικά χειραγώγησης. Η αξιοποίηση μεθόδων οικονομετρικής ανάλυσης θα μπορούσε να αποδείξει εμπειρικά τον κρίκο μεταξύ οικονομικής διαχείρισης και αθλητικής ακεραιότητας. Έτσι, η έρευνα θα μπορούσε να τεκμηριώσει γιατί είναι αναγκαίες οι μισθολογικές εγγυήσεις και η δημιουργία Ταμείου Εγγυημένων Μισθών.

Τέταρτον, ένα σημαντικό ερευνητικό κενό εντοπίζεται στην αξιολόγηση των θεσμικών μηχανισμών που έχουν ήδη δημιουργηθεί. Η ΕΠΑΘΛΑ, η ΕΕΕΠ, τα εσωτερικά όργανα των Λιγκών ή της ΕΠΟ συχνά παρουσιάζονται θεσμικά, χωρίς όμως να έχει αξιολογηθεί εμπειρικά η αποτελεσματικότητά τους. Μελλοντική έρευνα θα μπορούσε να εξετάσει, μέσω συνεντεύξεων με στελέχη αλλά και με ανάλυση υποθέσεων, κατά πόσο αυτά τα όργανα ανταποκρίνονται στους στόχους τους. Μια συγκριτική μελέτη με άλλες χώρες της Ευρώπης θα ανέδειξε τα δυνατά και τα αδύνατα σημεία του ελληνικού θεσμικού πλαισίου.

Πέμπτον, το πεδίο της τεχνολογίας και των μεγάλων δεδομένων ανοίγει νέες προοπτικές έρευνας. Οι αλγόριθμοι μηχανικής μάθησης που χρησιμοποιούνται από την Sportradar ή το UEFABFDS μπορούν να προσαρμοστούν στην ελληνική πραγματικότητα, με την αξιοποίηση δεδομένων όχι μόνο στοιχηματικών αλλά και αγωνιστικών (π.χ. ανάλυση απόδοσης ομάδων, βίντεο από διαιτητικές αποφάσεις). Ερευνητικά έργα σε συνεργασία πανεπιστημίων, ομοσπονδιών και ιδιωτικών φορέων θα μπορούσαν να δημιουργήσουν «έξυπνα» συστήματα έγκαιρης προειδοποίησης. Το ζήτημα δεν είναι μόνο τεχνικό αλλά και ηθικό: μελλοντική έρευνα πρέπει να εξετάσει τα όρια χρήσης τεχνητής νοημοσύνης και την προστασία προσωπικών δεδομένων.

Έκτον, χρήσιμη θα ήταν η διερεύνηση του ρόλου των ΜΜΕ και της κοινής γνώμης. Παρά το γεγονός ότι οι εφημερίδες και οι ιστοσελίδες συχνά αποκαλύπτουν υποθέσεις, δεν υπάρχει ανάλυση του τρόπου με τον οποίο τα μέσα αναπαράγουν ή σχετικοποιούν το φαινόμενο. Μελέτες λόγου (discourse analysis) ή ανάλυση περιεχομένου θα μπορούσαν να δείξουν πώς τα ΜΜΕ είτε κινητοποιούν την κοινωνική απαίτηση για κάθαρση είτε συντηρούν μια κουλτούρα κυνισμού. Επιπλέον, έρευνες κοινής γνώμης θα κατέγραφαν πώς αντιλαμβάνονται οι φίλαθλοι τη διαφθορά και αν θα στήριζαν ριζικές θεσμικές παρεμβάσεις.

Έβδομον, το πεδίο των καταγγελιών και της προστασίας μαρτύρων χρειάζεται εξειδικευμένη έρευνα. Οι διεθνείς καλές πρακτικές δείχνουν ότι η προστασία όσων καταγγέλλουν είναι καθοριστική για την αποκάλυψη κυκλωμάτων (FIFPRO, 2020). Στην Ελλάδα δεν υπάρχει καμία μελέτη για τις στάσεις παικτών και διαιτητών απέναντι στο να καταγγείλουν απόπειρες χειραγώγησης. Έρευνες με ερωτηματολόγια ή focus groups θα μπορούσαν να αποτυπώσουν τον φόβο αντιποίνων, την έλλειψη εμπιστοσύνης σε θεσμούς και την ανάγκη νομικής θωράκισης.

Όγδοον, είναι κρίσιμη η μελέτη των διακρατικών διαστάσεων του φαινομένου. Η στοιχηματική αγορά είναι διεθνής, και πολλές φορές οι χειραγωγήσεις ελληνικών αγώνων κατευθύνονται από κυκλώματα με έδρα την Ασία ή τη Μάλτα. Μελλοντική έρευνα μπορεί να εξετάσει, με μεθόδους πολιτικής επιστήμης και διεθνών σχέσεων, πώς η Ελλάδα μπορεί να αξιοποιήσει καλύτερα τη συνεργασία με Interpol, Europol και Group of Copenhagen. Μια συγκριτική ανάλυση του τρόπου που διαφορετικές χώρες εφάρμοσαν τη Σύμβαση Μακόλιν θα μπορούσε να δώσει πολύτιμα διδάγματα.

Τέλος, σε πιο μακροπρόθεσμο επίπεδο, χρήσιμη θα ήταν η διερεύνηση της κουλτούρας ακεραιότητας στον ελληνικό αθλητισμό. Πρόκειται για μια πολυεπίπεδη έννοια που συνδέει την εκπαίδευση, τις κοινωνικές αξίες, τις θεσμικές πρακτικές και την πολιτική βούληση. Έρευνες που συνδυάζουν κοινωνιολογικές, ψυχολογικές και πολιτικές μεθοδολογίες μπορούν να μελετήσουν πώς μπορεί να αλλάξει η νοοτροπία «ας κερδίσουμε με κάθε τρόπο» και να αντικατασταθεί από κουλτούρα διαφάνειας και fairplay.

Συνοψίζοντας, η μελλοντική έρευνα για τη χειραγώγηση αγώνων στην Ελλάδα θα πρέπει να κινηθεί σε πολλαπλά επίπεδα: συστηματική συλλογή δεδομένων, ποιοτική διερεύνηση εμπειριών, συσχέτιση οικονομικών δεικτών, αξιολόγηση θεσμών, αξιοποίηση τεχνολογίας,

μελέτη του ρόλου ΜΜΕ και φιλάθλων και διακρατική διάσταση. Η διεπιστημονική προσέγγιση είναι αναγκαία: εγκληματολόγοι, κοινωνιολόγοι, νομικοί, οικονομολόγοι και ειδικοί της αθλητικής διοίκησης πρέπει να συνεργαστούν. Μόνο έτσι θα δημιουργηθεί ένα ολοκληρωμένο ερευνητικό πεδίο, ικανό να στηρίξει βιώσιμες πολιτικές και να αποκαταστήσει την αξιοπιστία του ελληνικού αθλητισμού.

Κλείνοντας, είναι σαφές ότι η χειραγώγηση αγώνων αποτελεί ένα διαρκές στοίχημα για τον ελληνικό αθλητισμό. Έχει γίνει πρόοδος στην κατανόηση και στην ανάδειξη του ζητήματος – δεν είναι πια το «ταμπού» που ήταν παλιότερα. Ωστόσο, η μάχη κάθε άλλο παρά έχει κερδηθεί. Η Ελλάδα καλείται να επιμείνει στην εφαρμογή των μέτρων, να καλλιεργήσει κουλτούρα διαφάνειας και να μην εφησυχάσει. Όπως τονίζει και ο Hardyns (2025), το διακύβευμα δεν είναι απλώς η φήμη των σπορ, αλλά η εμπιστοσύνη των πολιτών σε θεσμούς που αγαπούν. Ο αθλητισμός είναι καθρέφτης, και αν κατορθώσουμε να τον κρατήσουμε καθαρό, στέλνουμε μήνυμα ελπίδας ότι και άλλες πτυχές της κοινωνίας μπορούν να παραμένουν αδιάφθορες.

BIBΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Andreff, W. (2019). Corruption in sport: An economic roadmap to the dark side of sport. In *An economic roadmap to the dark side of sport: Volume II: Corruption in sport* (pp. 13–52). Springer. https://doi.org/10.1007/978-3-030-28479-4_2
- Andrews, S. K. (2023). Sports governance and ethics: Investigating global efforts to ensure fair play and integrity in sports. *International Journal of Arts, Recreation and Sports*, 2(1), 1–10. <https://doi.org/10.47941/ijars.1520>
- Aquilina, D., & Chetcuti, A. (2014). Match-fixing: The case of Malta. *International Journal of Sport Policy and Politics*, 6(1), 107–128. <https://doi.org/10.1080/19406940.2013.777938>
- Carpenter, K. (2012a). Match-fixing—the biggest threat to sport in the 21st century? *International Sports Law Review*, 2(1), 13–24.
- Carpenter, K. (2012b). *Match-fixing in sports: Risks and prevention*. European Commission, Study on Sports Fraud.
- Council of Europe. (2014). *Council of Europe Convention on the manipulation of sports competitions (Macolin Convention)*. Council of Europe Treaty Series No. 215. <https://www.coe.int/en/web/conventions/full-list/-/conventions/treaty/215>
- Feltes, T. (2013). Match-fixing in Western Europe. In M. Haberfeld & D. Sheehan (Eds.), *Match-fixing in international sports: Existing processes, law enforcement and prevention strategies* (pp. 15–30). Springer.
- Finnish Center for Integrity in Sports (FINCIS). (2025). *Manipulation of sports competitions – Information and risk factors*. FINCIS.
- FIFPRO. (2020). *Ten things you should know about match-fixing*. FIFPRO Integrity Services.
- Forrest, D. (2012). The threat to football from betting-related corruption. *International Journal of Sport Finance*, 7(2), 99–116.
- Franjić, S. (2022). Corruption in sports. *Journal of Physical Fitness, Medicine & Treatment in Sports*, 9(4), Article 555769. <https://doi.org/10.19080/JPFMTS.2022.09.555769>

France, A. (2024). A scoping review of sport organisations' accountability: Lessons on scandal, laundering, corruption and anti-doping. *Managing Sport and Leisure*. Advance online publication. <https://doi.org/10.1080/23750472.2024.2365208>

Giel, T. (2023). Corruption and self-sacrifice in sporting competitions. *Journal of Sports Economics*, 3(1), 61–89. <https://doi.org/10.1177/15270025221134239>

Geeraert, A. (2018). *Sports Governance Observer 2018: An assessment of good governance in five international sports federations*. Play the Game / Danish Institute for Sports Studies.

Hardyns, W. (2025). Should football care about its fans' trust? A study into the reputational consequences of football fraud scandals. *Sport Management Review*. Advance online publication. <https://doi.org/10.1080/23750472.2022.2148721>

Hill, D. (2010). *The fix: Soccer and organized crime*. McClelland & Stewart.

Husting, G. (2012). Match-fixing: A survey of legal responses in Europe. *International Sports Law Journal*, 12(3), 30–39.

Interpol. (2014). *Corruption in sport – Match-fixing and illegal betting*. Interpol Integrity in Sport Unit Bulletin.

Kamis, D., Newmark, T., Begel, D., & Glick, I. D. (2016). Cheating and sports: History, diagnosis and treatment. *International Review of Psychiatry*, 28(6), 551–555. <https://doi.org/10.1080/09540261.2016.1208162>

Legal Sports Report. (2018, May 14). Supreme Court strikes down federal sports betting ban. *Legal Sports Report*. <https://www.legalsportsreport.com/>

Manoli, A. E., & Antonopoulos, G. A. (2015). “The only game in town?”: Football match-fixing in Greece. *Trends in Organized Crime*, 18(3), 196–211. <https://doi.org/10.1007/s12117-014-9238-4>

Manoli, A. E., Antonopoulos, G. A., & Bairner, A. (2019). The inevitability of corruption in Greek football. *Soccer & Society*, 20(2), 199–215. <https://doi.org/10.1080/14660970.2017.1302936>

- Manoli, A. E., Bandura, C., Downward, P., & Constandt, B. (2022). Does corruption in sport corrode social capital? An experimental study in the United Kingdom. *Managing Sport and Leisure*, 29(4), 325–344. <https://doi.org/10.1080/23750472.2022.2134913>
- Mason, D. S., Thibault, L., & Misener, L. (2006). An agency-theory perspective on corruption in sport: The case of the International Olympic Committee. *Journal of Sport Management*, 20(1), 52–73. <https://doi.org/10.1123/jsm.20.1.52>
- McNamee, M. (2013). The integrity of sport: Unregulated gambling, match-fixing and corruption. *Sport, Ethics and Philosophy*, 7(2), 173–174.
- MUNIC. (2021). Match-fixing as a threat to sport: Ethical and legal perspectives. *Studia Sportiva*, 15(2), 37–48.
- Numerato, D. (2016). Corruption and public secrecy: An ethnography of football match-fixing. *Current Sociology*, 64(5), 699–717. <https://doi.org/10.1177/0011392115599815>
- Passas, N. (1998). Structural analysis of corruption: The role of criminogenic asymmetries. *Transnational Organized Crime*, 4(1), 42–55.
- Philippou, C. (2023). Expert perceptions on anti-bribery and corruption policies in sports governing bodies: Implications for ethical climate theory. *Journal of Business Ethics*, 193(3), 427–440. <https://doi.org/10.1007/s10551-023-05478-x>
- Philippou, C. (2016). Integrity and the corruption debate in sport: Where is the integrity? *European Sport Management Quarterly*, 17(1), 6–23. <https://doi.org/10.1080/16184742.2016.1259246>
- Pouliopoulos, T. (2022). The problematic institutional context of Greek football and match-fixing. *Politics and Culture Studies Review*, 12(1), 45–58. <https://doi.org/10.2478/pcssr-2022-0008>
- Serby, T. (2015). The Council of Europe Convention on the Manipulation of Sports Competitions: The best bet for the global fight against match-fixing? *International Sports Law Journal*, 15(1–2), 83–100. <https://doi.org/10.1007/s40318-015-0062-0>

Spapens, T., & Olfers, M. (2015). *Match-fixing: The current discussion in Europe and the case of the Netherlands*. *European Journal of Crime, Criminal Law and Criminal Justice*, 23(4), 333–358. <https://doi.org/10.1163/15718174-23032077>

Tak, M. (2018a). Too big to jail: Match-fixing, institutional failure and the shifting of responsibility. *International Review for the Sociology of Sport*, 53(7), 788–806. <https://doi.org/10.1177/1012690216682950>

Tak, M., Sam, M. P., & Jackson, S. J. (2018b). The politics of countermeasures against match-fixing in sport: A political sociology approach to policy instruments. *International Review for the Sociology of Sport*, 53(1), 30–48. <https://doi.org/10.1177/1012690216639748>

Theodorakis, N., & Wenn, S. (2020). Betting-related match-fixing: An empirical analysis of Greece's competitions. *Journal of Financial Crime*, 27(2), 437–451.

Tzeng, C.-C., & Ohl, F. (2023). Examining the fabrics of match fixing: The underground sport betting system. *International Review for the Sociology of Sport*, 58(1), 188–207. <https://doi.org/10.1177/10126902221095688>

Tzeng, C.-C. (2021). Understanding match fixing from the perspective of social capital: A case study of Taiwan's professional baseball system. *International Review for the Sociology of Sport*, 56(8), 1046–1063. <https://doi.org/10.1177/1012690220917060>

UEFA. (2017a). *Zero tolerance for match-fixing*. UEFA Integrity Newsletter.

UEFA. (2017b). *Protect our game: UEFA's fight against match-fixing*. Δελτίο Τύπου UEFA.

UEFA. (2018d, March 2). *UEFA welcomes Greek court's ruling on match-fixing case*. Ειδησεογραφικό.

United Nations Office on Drugs and Crime (UNODC). (2021). *Global report on corruption in sport*. UNODC.

Vamplew, W. (2018). Tanking, shirking, and running dead: The role of economics and large data sets in identifying competition corruption and its causes. *The International Journal of the History of Sport*, 35(2–3), 141–156. <https://doi.org/10.1080/09523367.2018.1485652>

- Van Der Hoeven, S., De Waegeneer, E., Constandt, B., & Willem, A. (2020). Match-fixing: Moral challenges for those involved. *Ethics and Behavior*, 30(6), 425–443. <https://doi.org/10.1080/10508422.2019.1667238>
- Vandercruysse, L., Vermeersch, A., & Vander Beken, T. (2022). Macolin and beyond: Legal and regulatory initiatives against match manipulation. *The International Sports Law Journal*, 21(1), 1–18. <https://doi.org/10.1007/s40318-021-00205-y>
- Vanwersch, L., Willem, A., Constandt, B., & Hardyns, W. (2022). A scoping review of the causes and consequences of fraud in sport. *Journal of Sport & Social Issues*, 46(6), 546–584. <https://doi.org/10.1177/01937235221119811>
- Vanwersch, L. (2025). The grayness of match-fixing: A study of the prevalence of non-betting-related match-fixing (NBMF). *Journal of Criminal Justice*. Advance online publication. <https://doi.org/10.1080/01639625.2024.2364279>
- Visschers, J., Paoli, L., & Deshpande, A. (2020). Match-fixing: Football referees' attitudes and experiences. *Crime, Law and Social Change*, 74(1), 77–95.
- Woźniak, W. (2018). Match-fixing in Polish football: Historical perspectives and sociological interpretations. *International Journal of the History of Sport*, 35(2–3), 247–263. <https://doi.org/10.1080/09523367.2018.1516640>
- Yilmaz, S., Esson, J., Darby, P., Drywood, E., & Mason, C. (2020). Children's rights and the regulation on the transfer of young players in football. *International Review for the Sociology of Sport*, 55(1), 115–124. <https://doi.org/10.1177/1012690218786665>
- Yilmaz, S., Manoli, A. E., & Antonopoulos, G. A. (2019). An anatomy of Turkish football match-fixing. *Trends in Organized Crime*, 22(4), 375–393. <https://doi.org/10.1007/s12117-018-9345-8>
- Zervakis, G. (2022). Media representations of football match-fixing in Greece. *Journal of Sports Media*, 17(1), 1–25.

